

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 20.4.2004
COM(2004) 274 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών:
Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ανακοίνωση «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση»

Η μεταποιητική βιομηχανία εξακολουθεί να διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο για την ευημερία της Ευρώπης. Όμως, αντιμετωπίζει προκλήσεις και υπάρχουν ανησυχίες ότι η Ένωση διατρέχει τον κίνδυνο να βρεθεί αντιμέτωπη με μια διαδικασία αποβιομηχάνισης.

Με την παρούσα ανακοίνωση δίνεται συνέχεια στην ανακοίνωση που εκδόθηκε το Δεκέμβριο του 2002 με τίτλο «Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυνόμενη Ευρώπη», η οποία καθόρισε τις βασικές αρχές στις οποίες πρέπει να εδράζεται η βιομηχανική πολιτική της Ένωσης καθώς και στην ανακοίνωση του Νοεμβρίου του 2003 «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη - προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση», στην οποία σκιαγραφήθηκε μια ανάλυση του προβλήματος της αποβιομηχάνισης. Η εν λόγω ανακοίνωση έδινε συνέχεια στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, που απηχούσε τους φόβους αυτούς.

Από την ανάλυση της Επιτροπής προκύπτει ότι δεν αποδεικνύεται η ύπαρξη μιας γενικευμένης διαδικασίας αποβιομηχάνισης. Αντιθέτως, η ευρωπαϊκή βιομηχανία αντιμετωπίζει μια διαδικασία διαρθρωτικών αλλαγών που είναι σε γενικές γραμμές επωφελής και που πρέπει να ενθαρρυνθεί, κυρίως μέσω πολιτικών που ευνοούν την παραγωγή και τη χρήση γνώσεων. Υπό το πρίσμα αυτό, οι ανεπαρκείς επιδόσεις της Ευρώπης, κυρίως όσον αφορά την παραγωγικότητα, την έρευνα και την καινοτομία, είναι ανησυχητικές. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι οι μετεγκαταστάσεις βιομηχανικών δραστηριοτήτων φαίνεται ότι δεν περιορίζονται πλέον μόνον στους παραδοσιακούς τομείς έντασης εργασίας, αλλά αρχίζουν επίσης να παρατηρούνται και στους ενδιάμεσους τομείς που αποτελούν κατά παράδοση τα ισχυρά χαρτιά της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, ακόμα και σε ορισμένους τομείς υψηλής τεχνολογίας όπου υπάρχουν δείγματα μετεγκατάστασης ορισμένων ερευνητικών δραστηριοτήτων ή και στις υπηρεσίες. Η Ινδία και η Κίνα είναι οι χώρες που κυρίως επωφελούνται από αυτές τις μετακινήσεις. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας παρέχει ωστόσο ευκαιρίες στην ευρωπαϊκή βιομηχανία, υπό τον όρο ότι οι αναγκαίες εξελίξεις θα υποστηριχθούν από τη βιομηχανική πολιτική.

Από την άποψη αυτή, η επικείμενη διεύρυνση προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, όχι μόνον λόγω της επέκτασης της εσωτερικής αγοράς, αλλά και διότι τους παρέχει τη δυνατότητα να αναδιοργανώσουν τις αλυσίδες αξιών τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των νέων κρατών μελών. Εντούτοις, το πλεονέκτημα που αντλούν τα νέα αυτά κράτη μέλη από το σχετικά χαμηλότερο κόστος εργασίας τους θα είναι παροδικό. Η μετάβαση προς την οικονομία της γνώσης θα είναι καθοριστική και θα χρειαστεί μια ορισμένη κανονιστική σύνθεση για να αποφευχθεί η υπερβολική επιβάρυνση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας των χωρών αυτών.

Μπροστά σε αυτές τις διαπιστώσεις, η Επιτροπή προτίθεται να χρησιμοποιήσει τη βιομηχανική πολιτική για να υποστηρίξει τη διαδικασία διαρθρωτικών αλλαγών, γεγονός που συνεπάγεται τρία είδη ενεργειών.

Πρώτον, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για καλύτερη νομοθεσία και για τη διαμόρφωση με αυτόν τον τρόπο ενός κανονιστικού πλαισίου ευνοϊκού για τη βιομηχανία. Συνεπώς, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαδικασίας για την αξιολόγηση του αντίκτυπου των προτάσεων και των πρωτοβουλιών της Επιτροπής, η οποία καλύπτει τις τρεις διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης, θα πρέπει να εμβαθυνθεί η

αξιολόγηση της διάστασης της «ανταγωνιστικότητας». Επίσης, πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την καλύτερη κατανόηση του σωρευτικού αντίκτυπου των κανονιστικών ρυθμίσεων, για παράδειγμα σε τομεακό επίπεδο. Οι προσπάθειες δεν πρέπει εξάλλου να περιορίζονται μόνον στην Επιτροπή· πρέπει να αφορούν και τα άλλα κοινοτικά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη.

Δεύτερον, θα πρέπει να αξιοποιηθούν καλύτερα οι συνέργειες των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας. Στην ανακοίνωση εντοπίζονται ορισμένες ειδικές πρωτοβουλίες, σε πέντε διαφορετικούς τομείς, οι οποίες θα επιτρέψουν τη βελτίωση των συνεργειών αυτών και, κυρίως, τη βελτίωση της ικανότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας να αντιμετωπίσει τις διαρθρωτικές αλλαγές. Σε ό,τι αφορά τον τομέα των γνώσεων, οι πολιτικές καινοτομίας, της έρευνας, της κατάρτισης και του ανταγωνισμού είναι αυτές που κυρίως διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο. Επίσης, μπορεί να βελτιωθεί περαιτέρω η λειτουργία των αγορών, είτε με την κάλυψη των κενών της εσωτερικής αγοράς είτε με την άρση ορισμένων φορολογικών εμποδίων στα οποία προσκρούσει η πλήρης αξιοποίηση της εσωτερικής αγοράς εκ μέρους των επιχειρήσεων. Οι πολιτικές συνοχής, και ιδίως η περιφερειακή πολιτική και η πολιτική απασχόλησης, μπορούν επίσης να συμβάλουν ενεργά στην υποστήριξη της διαδικασίας βιομηχανικών αλλαγών, κυρίως με την προώθηση της ανάπτυξης και της διάδοσης των γνώσεων. Όσον αφορά την αειφόρο ανάπτυξη, μπορεί να συμβάλει και αυτή θετικά στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, κυρίως με τη χάραξη πολιτικής για αειφόρο παραγωγή. Τέλος, πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω η διεθνής διάσταση της βιομηχανικής πολιτικής, κυρίως για τη βελτίωση της πρόσβασης των κοινοτικών επιχειρήσεων στις αγορές των τρίτων χωρών και για την εξαγωγή των κανονιστικών προσεγγίσεων που αναπτύχθηκαν με επιτυχία από την Ένωση στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

Τρίτον, η Ένωση πρέπει να εξακολουθήσει να αναπτύσσει την τομεακή διάσταση της βιομηχανικής πολιτικής. Αυτό αφορά την ανάλυση της αποδοτικότητας σε τομεακό επίπεδο των διαθέσιμων εργαλείων οριζόντιου χαρακτήρα, με σκοπό να αξιολογηθεί η καταλληλότητά τους και να προταθούν, ενδεχομένως, οι απαιτούμενες προσαρμογές. Η ανακοίνωση καταγράφει τις τομεακές πρωτοβουλίες που ήδη δρομολογήθηκαν τους τελευταίους μήνες και ανακοινώνει πολλές νέες πρωτοβουλίες σε τομείς όπως η αυτοκινητοβιομηχανία ή οι μηχανολογικές κατασκευές.

Η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη βιομηχανία. Όμως, τα κοινοτικά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να συμβάλουν στη διαμόρφωση περιβάλλοντος ευνοϊκού για τις επιχειρήσεις. Ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων που έχουν εξαγγελθεί αναμένεται να βοηθήσει την ευρωπαϊκή βιομηχανία, κυρίως στα νέα κράτη μέλη, να αντιμετωπίσουν με επιτυχία την πρόκληση των βιομηχανικών αλλαγών και να συμβάλουν συνεπώς στην επίτευξη του στόχου που έθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση πριν από τέσσερα χρόνια στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
2.	Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ: ΔΙΑΓΝΩΣΗ.....	6
2.1.	Η διαδικασία ανακατανομής των πόρων προς τις υπηρεσίες δεν πρέπει να συγχέεται με την αποβιομηχάνιση.....	6
2.2.	...ωστόσο πρόσφατα έκαναν την εμφάνισή τους ορισμένα ανησυχητικά σημάδια	8
2.2.1.	Η κάμψη της αύξησης της παραγωγικότητας και οι αιτίες της.....	8
2.2.2.	Μια αποδυναμωμένη διεθνής ανταγωνιστικότητα	12
2.3.	Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμέτωπη με τις αλλαγές	17
3.	ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ.....	18
3.1.	Η προφανής ελκυστικότητα των νέων κρατών μελών.....	19
3.2.	Η εκμετάλλευση των ευκαιριών αυτών προϋποθέτει κανονιστική ασφάλεια και σταθερότητα.....	21
4.	ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ	21
4.1.	Ένα ρυθμιστικό πλαίσιο ευνοϊκό για τη βιομηχανία	23
4.1.1.	Βελτίωση της νομοθεσίας	23
4.1.2.	Ο καθένας πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες του	27
4.2.	Μεγιστοποίηση των συνεργειών μεταξύ των διαφόρων πολιτικών	28
4.2.1.	Η γνώση στην υπηρεσία των επιχειρήσεων	30
4.2.2.	Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών	35
4.2.3.	Οι πολιτικές συνοχής στην υπηρεσία των βιομηχανικών και διαρθρωτικών μεταλλαγών	37
4.2.4.	Καλύτερος συνδυασμός της βιώσιμης ανάπτυξης με την ανταγωνιστικότητα.....	39
4.2.5.	Ενθάρρυνση της διεθνούς ανάπτυξης των κοινοτικών επιχειρήσεων	41
4.3.	Εφαρμογή διαφοροποιημένης βιομηχανικής πολιτικής ανά τομέα	43
5.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	45
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	48

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βιομηχανία διαδραματίζει ρόλο απολύτως απαραίτητο για την ευημερία της Ευρώπης: Η ευρωπαϊκή οικονομία εξακολουθεί να εξαρτάται από το δυναμισμό της βιομηχανίας της, που είναι άλλωστε όλο και περισσότερο συνυφασμένη με τις υπηρεσίες, στην ανάπτυξη των οποίων συνεισφέρει. Η κοινοτική βιομηχανία παρουσιάζει σίγουρα ενθαρρυντικά αποτελέσματα, ενώ είναι αναγνωρισμένη η πρόοδος της στον περιβαλλοντικό τομέα και σε ορισμένους τεχνολογικούς τομείς. Ωστόσο, σήμερα βρίσκεται αντιμέτωπη με σημαντικές προκλήσεις, ενδογενείς (η όλο και ταχύτερη τεχνολογική εξέλιξη, η μη αντιστοίχιση προσόντων και αναγκών), εξωγενείς (οι προσδοκίες της κοινωνίας όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών, το περιβάλλον ή την υγεία) ακόμα και διεθνείς (η εμφάνιση νέων ανταγωνιστών σε παγκόσμια κλίμακα).

Στο πλαίσιο αυτό, όλο και περισσότερες φωνές εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με τον κίνδυνο οι προκλήσεις αυτές να οδηγήσουν σε μετεγκαταστάσεις μεγάλων τμημάτων της βιομηχανικής παραγωγής σε χώρες που χαρακτηρίζονται από πιο χαμηλό κόστος και χαλαρότερους ρυθμιστικούς περιορισμούς. Η έννοια της «αποβιομηχάνισης»¹ εκφράζει το φόβο ότι η κοινοτική βιομηχανία θα δυσκολεύεται όλο και περισσότερο να αντιμετωπίζει έναν ανταγωνισμό που θεωρείται ασυγκράτητος και συχνά αθέμιτος. Εξάλλου, πολλές κυβερνήσεις διερωτώνται σχετικά με την ευθύνη που θα μπορούσε να έχει για το φαινόμενο μία πιθανά υπέρ το δέον κανονιστική επιβάρυνση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να εισακούσει τις ανησυχίες αυτές, να προβληματιστεί σχετικά με το κατά πόσον είναι βάσιμες και, εάν απαιτείται, να δώσει τις κατάλληλες πολιτικές απαντήσεις.

Πρωταρχικός στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να αναλύσει την ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής βιομηχανίας και να αξιολογήσει την ύπαρξη και το εύρος του κινδύνου της αποβιομηχάνισης. Η ίδια η έννοια της αποβιομηχάνισης καλύπτει ένα πλήθος φαινομένων, ορισμένα από τα οποία είναι πιο ανησυχητικά από άλλα, και είναι απαραίτητη μια πολυδιάστατη ανάλυση. Δεύτερον, η ανακοίνωση προτείνει συγκεκριμένες λύσεις ώστε η κοινοτική βιομηχανία να μπορέσει να βρει στην Ευρώπη ελκυστικό περιβάλλον για τη δραστηριότητα και την ανάπτυξή της. Σε αυτό το βελτιστοποιημένο πλαίσιο, η βιομηχανία θα μπορέσει να διαδραματίσει το ρόλο της ως παράγοντα παραγωγής πλούτου και παράλληλα να εκπληρώσει τις ευθύνες της απέναντι στην κοινωνία. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσει να συνεισφέρει περισσότερο στην εκπλήρωση των στόχων που έθεσε η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη.

¹ Η ανησυχία αυτή εκφράστηκε κυρίως από τη Γερμανία, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο στις κοινές επιστολές του καγκελάριου Schroder, του προέδρου Chirac και του πρωθυπουργού Blair στον πρόεδρο Prodi το Φεβρουάριο και το Σεπτέμβριο του 2003, και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών τον Οκτώβριο του 2003 ζήτησε από την Επιτροπή να προτείνει λύσεις για την πρόληψη της αποβιομηχάνισης.

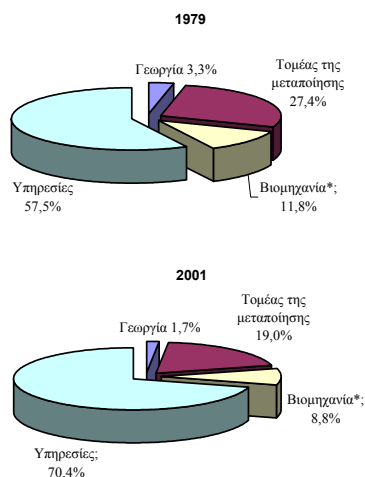
Η αποβιομηχάνιση δεν είναι αναπόφευκτη. Εάν καταβληθούν προσπάθειες από όλους μπορεί να δημιουργηθεί ένας «ενάρετος κύκλος» και στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει την απάντηση της Επιτροπής στην πρόκληση αυτή.

2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΣΗ: ΔΙΑΓΝΩΣΗ

2.1. Η διαδικασία ανακατανομής των πόρων προς τις υπηρεσίες δεν πρέπει να συγχέεται με την αποβιομηχάνιση...

Η μείωση του μεριδίου της βιομηχανίας στην οικονομία πρέπει να τοποθετηθεί σε ένα πλαίσιο μιας μακροπρόθεσμης διαρθρωτικής μεταβολής. Αντιστοιχεί σε μια διαδικασία ανακατανομής των πόρων προς τον τομέα των υπηρεσιών στις αναπτυγμένες χώρες - Ευρώπη, Ηνωμένες Πολιτείες, Ιαπωνία - που άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 (πίνακας 1 του παραρτήματος). Το σχετικό μερίδιο της μεταποιητικής βιομηχανίας στο σύνολο της απασχόλησης και η συνολική προστιθέμενη αξία μειώθηκε, ενώ το μερίδιο των υπηρεσιών αυξανόταν σταθερά (γράφημα 1).

Γράφημα 1 : Κατανομή της προστιθέμενης αξίας ανά τομείς

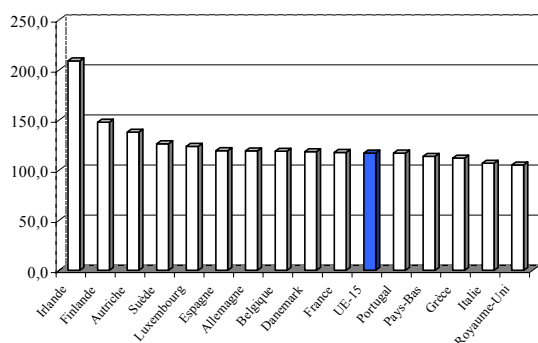
* Βιομηχανία : ορυχεία και εξόρυξη, ηλεκτροδότηση, φυσικό αέριο, υδροδότηση, κατασκευές.
Πηγή: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

(πίνακας 3 του παραρτήματος). Η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε να προκαλέσει δυσκολίες προσαρμογής, αλλά δεν πρέπει ωστόσο να θεωρείται απειλή. Πρόκειται μάλλον για φυσιολογική συνέπεια της οικονομικής προόδου και συνεπώς εξέλιξη που πρέπει να ενθαρρυνθεί και να διευκολυνθεί. Η ανακατανομή παραγωγικών πόρων ενόψει μεταβολών είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Όμως, οι μεταβολές αυτές έχουν πολλαπλές αιτίες, είτε πρόκειται για το διεθνές εμπόριο², τις αλλαγές στη διαθεσιμότητα φυσικών πόρων, ή την τεχνολογική ανάπτυξη.

Μια τέτοια διαδικασία βιομηχανικών μεταλλαγών³ είναι στο σύνολό της επωφελής, εάν προβλεφθεί, αναγνωριστεί και υποστηριχθεί σωστά. Δεν πρέπει να συγχέεται με την απόλυτη

² Η διαδικασία βιομηχανικής μετάλλαξης συνδέεται επίσης με το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, όπως αναμένεται να προκύψει από μελέτη σχετικά με την ένταξη της ευρωπαϊκής οικονομίας το διεθνές καταμερισμό της εργασίας, της οποίας τα αποτελέσματα αναμένονται το καλοκαίρι του 2004.

³ Συχνά χαρακτηρίζεται σχετική αποβιομηχάνιση.

αποβιομηχάνιση. Αυτό το είδος αποβιομηχάνισης, που είναι πολύ πιο ανησυχητικό, θα προϋπέθετε την απόλυτη παρακμή της βιομηχανίας – που χαρακτηρίζεται από την ανάλογη μείωση της απασχόλησης, της παραγωγής και της αύξησης της παραγωγικότητας και επιδεινώνεται από το εμπορικό έλλειμμα. Εξ ορισμού, μια τέτοια εξέλιξη μπορεί να παρατηρηθεί με βεβαιότητα μόνον

μακροπρόθεσμα. Όμως, τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν να συναγάγουμε την παρουσία ενός τέτοιου φαινομένου στην ΕΕ. Οπωσδήποτε, σε ορισμένους τομείς παρατηρείται ταυτόχρονη και σταθερή μείωση της απασχόλησης και της παραγωγής εδώ και μεγάλο χρονικό διάστημα (πίνακας 4 του παραρτήματος). Πρόκειται για 5 από τους 23⁴ και η εξέλιξή τους αντανακλά κυρίως τις αλλαγές των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στην ΕΕ σε διεθνές επίπεδο και το μετασχηματισμό τους στο εσωτερικό του μεταποιητικού τομέα. Το μερίδιο των τομέων αυτών στην προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας μειώθηκε από 12,3% το 1979 στο 7,3% το 2001. Οι απώλειες θέσεων απασχόλησης χαμηλής παραγωγικότητας υπέρ λιγότερο αναπτυγμένων χωρών που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερο κόστος της εργασίας, οι αλλαγές ως συνέπεια των εξελίξεων στην αγορά ενέργειας ή η μεταβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων συγκεντρώνονται σε ορισμένες περιφέρειες και τομείς. Οι εργασίες βιομηχανικής αναδιάρθρωσης είναι δύσκολες στην εκτέλεσή τους, γεγονός που συνεπάγεται ανάλογες προκλήσεις όσον αφορά τον επαγγελματικό επαναπροσανατολισμό του ανθρώπινου δυναμικού. Ωστόσο, οι εξελίξεις αυτές οφείλονται σε μία κατάσταση που χαρακτηρίζεται από αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, γεγονός που αντανακλά μία αύξηση του πλούτου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στα κράτη μέλη της στο σύνολό τους. Αυτό προκύπτει από την εξέλιξη των τελευταίων ετών (γράφημα 2, σχήμα 5 του παραρτήματος).

Εξάλλου, η αυξανόμενη αλληλοσύνδεση υπηρεσιών και βιομηχανίας μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά της βιομηχανικής δραστηριότητας αυτής καθαυτής, δίνοντας έμφαση στην προφανή μείωση της σημασίας της μεταποιητικής βιομηχανίας. Η μεταποιητική βιομηχανία γνώρισε δίχως αμφιβολία ένα φαινόμενο «εξωτερίκευσης», το οποίο την οδήγησε να αναθέσει σε εξωτερικούς παρόχους υπηρεσιών ένα μέρος των δραστηριοτήτων που στο παρελθόν πραγματοποιούνταν στο εσωτερικό της (μεταφορές, τεχνική υποστήριξη, πληροφορική...). Η μεταβίβαση αυτή επέτρεψε στη βιομηχανία να επικεντρωθεί εκ νέου στις βασικές δραστηριότητές της. Αυτό προκύπτει από δημοσκοπήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις επιχειρήσεις. Περισσότερο από τα δύο τρίτα των επιχειρήσεων που ερωτήθηκαν στη Γαλλία προστρέχουν σήμερα σε εξωτερική ανάθεση καθηκόντων⁵. Παράλληλα, η προσφορά βιομηχανικών προϊόντων περιλαμβάνει όλο και περισσότερο υπηρεσίες όπως οι υπηρεσίες που παρέχονται στους αγοραστές μετά την πώληση και οι υπηρεσίες συντήρησης, τονίζοντας την αλληλοδιείσδυση βιομηχανίας και υπηρεσιών. Η πώληση ενός υπολογιστή ή ενός κινητού τηλεφώνου συνοδεύεται από μια ισχυρή μη υλική συνιστώσα (εντατικό μάρκετινγκ, εμπορική

⁴ Τα παραπάνω βασίζονται στη διψήφια ονοματολογία CITI rev3 εκτός των εξορυκτικών βιομηχανιών, των μεταφορών, της ηλεκτρικής ενέργειας και του ύδατος. Πρόκειται για τους εξής τομείς: κλωστοϋφαντουργία· ένδυση· δέρμα – είδη υπόδησης· ναυπήγηση και επισκευή πλοίων· διύλιση πετρελαίου, άνθρακας και πυρηνικά καύσιμα.

⁵ Βαρόμετρο Outsourcing 2002 που πραγματοποιήθηκε από την Ernst & Young σε δείγμα 220 γενικών διευθυντών και διοικητικών και οικονομικών διευθυντών επιχειρήσεων.

υπηρεσία ...). Όμως η τάση αυτή αφορά επίσης πιο παραδοσιακά προϊόντα όπως τα προϊόντα σιδήρου και χάλυβα. Οι υπηρεσίες που περιλαμβάνονται σε αυτά επιτρέπουν στους ευρωπαίους παραγωγούς να προσθέσουν στα προϊόντα αυτά ένα ποιοτικό περιεχόμενο που μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πλεονέκτημα στο πλαίσιο έντονου ανταγωνισμού και συνεπώς παράγοντα ανταγωνιστικότητας. Το φαινόμενο αυτό θα μπορούσε να αμβλύνει τις παρατηρήσεις που θα μπορούσαν να προκύψουν από μια καθαρά στατιστική ανάλυση.

Η ανταγωνιστικότητα της μεταποιητικής βιομηχανίας εξακολουθεί συνεπώς να έχει κρίσιμη σημασία για την υπόλοιπη οικονομία δεδομένων των συνεπειών που συνεπάγεται η βιομηχανία για τις άλλες δραστηριότητες, κυρίως τις υπηρεσίες που παρέχονται στις επιχειρήσεις.

2.2. ...ωστόσο πρόσφατα έκαναν την εμφάνισή τους ορισμένα ανησυχητικά σημεία

Αν αυτές οι μακροπρόθεσμες τάσεις δεν επιβεβαιώνουν ότι στο παρόν στάδιο υφίσταται το φαινόμενο της αποβιομηχάνισης, πού οφείλονται οι ανησυχίες που συχνά εκφράζονται; Οφείλουμε να παραδεχθούμε ότι ορισμένες εξελίξεις είναι ανησυχητικές.

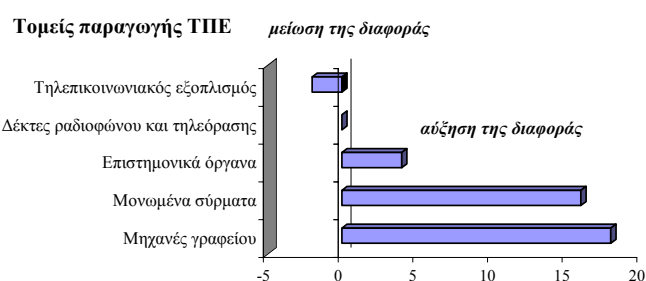
2.2.1. Η κάμψη της αύξησης της παραγωγικότητας και οι αιτίες της

Από το 1995 παρατηρείται σαφή κάμψη της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας στον μεταποιητικό τομέα στην ΕΕ (πίνακας 2 του παραρτήματος). Όμως η αύξηση της παραγωγικότητας αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης και των διαρθρωτικών αλλαγών του παρελθόντος. Η αύξηση της παραγωγικότητας εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας και την καλύτερη δυνατή κατανομή των πόρων και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στο σύνολο της οικονομίας.

Η επιβράδυνση της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας δεν παρατηρείται σε όλες τις εκβιομηχανισμένες χώρες, στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή αλλού. Έτσι, οι ΗΠΑ και ορισμένα κράτη μέλη (Φινλανδία, Ιρλανδία, Σουηδία) εμφανίζουν αύξηση της παραγωγικότητας μεγαλύτερη από το μέσο όρο της ΕΕ στο μεταποιητικό τομέα (σχήμα 6 του παραρτήματος). Το φαινόμενο αυτό δεν είναι επομένως αναπόφευκτο και δεν μπορεί να ερμηνευτεί ως φυσιολογική συνιστώσα της διαδικασίας των μακροπρόθεσμων διαρθρωτικών αλλαγών που πραγματοποιούνται σε όλες τις εκβιομηχανισμένες χώρες.

Βέβαια, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ευρώπη στους τομείς υψηλού τεχνολογικού περιεχομένου υπήρξε δυναμική σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας. Όμως παρέμεινε στο σύνολό της πολύ χαμηλότερη από την αύξηση που σημειώθηκε στις ΗΠΑ σε όλους τους τομείς. Κατά συνέπεια η διαφορά παραγωγικότητας σε σχέση με τη χώρα αυτή αυξήθηκε. Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ παρατηρούνται στο επίπεδο των

Γράφημα 3: Τομείς που έχουν συμβάλει στις διαφορές παραγωγικότητας με τις ΗΠΑ από την περίοδο 1994-96 έως την περίοδο 1999-01 (παραγωγικότητα της εργασίας: ΕΕ σε % των ΗΠΑ - διαφορά σε % μονάδες)

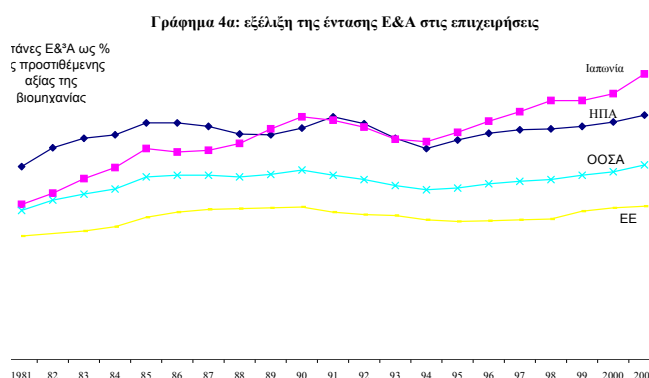
Πηγή: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

επιδόσεων των βιομηχανικών κλάδων παραγωγής ΤΠΕ⁶ (γράφημα 3), αλλά και στους τομείς που κάνουν χρήση των ΤΠΕ, κυρίως στις υπηρεσίες (πίνακας 7 του παραρτήματος)⁷. Αυτές οι διαφορές επιδόσεων εμφανίζονται επίσης στους τομείς που χρησιμοποιούν υψηλό επίπεδο προσόντων (πίνακας 7 του παραρτήματος). Εξάλλου, η κατάταξη αυτή ταυτίζεται εν μέρει με την κατάταξη που βασίζεται στη χρήση των ΤΠΕ.

Συνοπτικά, στην Ένωση παρατηρείται μείωση της αύξησης της βιομηχανικής παραγωγικότητας και παράλληλα απογοητευτικές επιδόσεις, κυρίως στους τομείς υψηλής τεχνολογίας⁸.

Δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι, για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής, η Επιτροπή, με σημαντική υποστήριξη εκ μέρους του Συμβουλίου και των κρατών μελών, ζήτησε την αύξηση των δαπανών για την έρευνα και ένα ευνοϊκότερο κλίμα για την ανάπτυξη και την εφαρμογή των τεχνολογιών που θα μπορούσαν να αποκαταστήσουν τις αδυναμίες της ΕΕ στον τομέα αυτό.

Διότι, και στο σημείο αυτό, τα διαθέσιμα στοιχεία είναι ελάχιστα καθησυχαστικά. Ο στόχος που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βαρκελώνη είναι να αυξηθούν οι επενδύσεις της Ένωσης στην Ε&Α ώστε να προσεγγίσουν το 3% του ΑΕγχΠ το 2010, εκ των οποίων τα δύο τρίτα πρέπει να χρηματοδοτούνται από τον ιδιωτικό τομέα. Τα πρώτα αποτελέσματα της εφαρμογής του σχεδίου δράσης⁹ που δρομολογήθηκε τον Απρίλιο του 2003 από την Επιτροπή είναι θετικά, αλλά δεν είναι ακόμα συμβατά με το στόχο του 3%¹⁰. Ειδικότερα, οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα παραμένουν κατά πολύ κατώτερες από τις απαιτούμενες, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα η ΕΕ να βρίσκεται πολύ πιο πίσω από την Ιαπωνία και τις ΗΠΑ (γράφημα 4α)¹¹. Έτσι, η Ευρώπη έχει επενδύσει συνολικά 38% λιγότερο από τις ΗΠΑ στην Ε&Α (λίγο καλύτερα ωστόσο από το 2000, όταν είχε επενδύσει 40% λιγότερο). Το μεγαλύτερο μέρος της διαφοράς αυτής προέρχεται από τον τομέα των επιχειρήσεων, ο οποίος

⁶ Τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

⁷ Η ΕΕ παρουσιάζει καλύτερη επίδοση σε έναν μόνον τομέα, στις υπηρεσίες των επικοινωνιών. Παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα στην ΕΕ: μια βιομηχανική προοπτική». Μ. Ο'Mahony, Β. Van Ark (2003) Οικονομική Επισκόπηση της ΕΕ 2003, COM(2003) 729.

⁸ Τα φαινόμενα αυτά μελετήθηκαν λεπτομερώς στις διάφορες ετήσιες εκδόσεις του European Competitiveness Report (έκθεση για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα) και από τους Μ. Ο'Mahony, Β. Van Ark (2003).

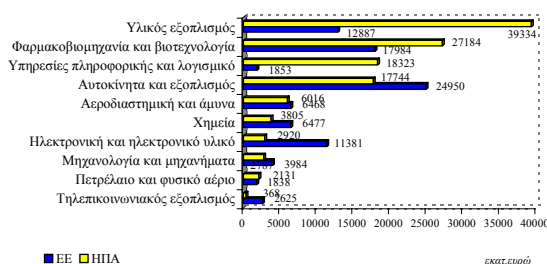
⁹ COM(2003) 226 τελικό «Επενδύοντας στην έρευνα: το σχέδιο δράσης για την Ευρώπη», 30 Απριλίου 2003

¹⁰ Σύμφωνα με πρόσφατη οικονομετρική μελέτη, η επίτευξη του στόχου αυτού θα επέτρεπε να δημιουργηθούν 2 εκατ. επιπλέον θέσεις εργασίας ήδη από το 2010, στη συνέχεια θα οδηγούσε στη δημιουργία 400.000 θέσεων εργασίας και σε οικονομική μεγέθυνση της τάξης του 0.5% ετησίως μετά το 2010. («3% των επενδύσεων στην Ε&Α στην Ευρώπη το 2010: ανάλυση των συνεπειών με τη βοήθεια του ευρωπαϊκού μακροοικονομικού προτύπου Nemesis», Ιανουάριος 2004).

¹¹ Τα επίπεδα διαφέρουν ανά χώρα. Η Φινλανδία και η Σουηδία κυρίως παρουσιάζουν υψηλότερο λόγο δαπανών για την Ε&Α των επιχειρήσεων προς το ΑΕγχΠ – αντίστοιχα 2,68% και 2,84% το 2001 (European Business Economy, 2003, Eurostat).

διέθεσε στην έρευνα, το 2002, 87 δισ. ευρώ περισσότερα στις ΗΠΑ σε σχέση με την Ευρώπη¹² (αλλά η διαφορά αυτή, που ακόμα είναι πολύ μεγάλη, ήταν 104 δισ. ευρώ το 2000). Αφετέρου, σε τομεακό επίπεδο, οι δαπάνες της Ε&Α είναι χαμηλότερες στους τομείς υψηλής τεχνολογίας της Ευρώπης από ό,τι στις ΗΠΑ¹³ (γράφημα 4β). Ανάμεσα στους παράγοντες που εξηγούν τις ανεπαρκείς επιδόσεις της Ευρώπης σε σχέση με τις ΗΠΑ συγκαταλέγονται κυρίως οι εξής:

Γράφημα 4β: Δαπάνες για την Ε&Α στις κυριότερες ευρωπαϊκές και αμερικανικές επιχειρήσεις ορισμένων κλάδων. 2002*.

Πηγή: με βάση τις δαπάνες για την Ε&Α που πραγματοποιήθηκαν από τις κυριότερες διεθνείς επιχειρήσεις του κάθε κλάδου. Για ένα ευρωπαϊκό χώρο στον τομέα της έρευνας. Επιστήμη, τεχνολογία και καινοτομία. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Βασικά στοιχεία 2003-2004.

- μεγαλύτερη δυσκολία πρόσβασης σε πηγές ιδιωτικής χρηματοδότησης για την έρευνα,
- μια αντιμετώπιση πιο επιφυλακτική – συχνά σε υπερβολικό βαθμό—των κινδύνων (όπως φαίνεται π.χ. από τις δυσκολίες της βιομηχανίας βιοτεχνολογιών),
- ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ των δημόσιων ερευνητικών ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένων των πανεπιστημίων, και του ιδιωτικού τομέα,
- πολύ μικρότερο ποσοστό ερευνητών στον ενεργό πληθυσμό – 5,7% έναντι 8% – ενώ είναι υψηλότερος ο αριθμός των κατόχων διδακτορικού τίτλου στις επιστήμες και στη μηχανική που ολοκληρώνουν τις σπουδές τους κάθε χρόνο, στην ηλικιακή ομάδα των 25-34 ετών – 0,55% (0,49% στα 25 έτη) έναντι 0,41%.

Όσον αφορά την καινοτομία, η ΕΕ έχει καταβάλει προσπάθειες. Οι δείκτες που επιτρέπουν διεθνείς συγκρίσεις δείχνουν βελτίωση όσον αφορά τα μέσα για την αύξηση της ικανότητας καινοτομίας (κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου, δαπάνες σε ΤΠΕ...). Όμως, παρά τις ενθαρρυντικές αυτές τάσεις, η διαφορά με τις Ηνωμένες Πολιτείες εξακολουθεί να είναι σημαντική (γράφημα 5, πίνακας 8 του παραρτήματος). Η Ιαπωνία επίσης προηγείται κατά πολύ της ΕΕ στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας USPTO¹⁴, του ειδικευμένου εργατικού δυναμικού και ακόμα των δαπανών στις ΤΠΕ (σχήμα 8β του παραρτήματος). Όμως, η ικανότητα καινοτομίας παρασύρει όλους τους τομείς και γενικότερα οι χώρες, όπως η Φινλανδία και η Σουηδία, οι οποίες καινοτομούν περισσότερο στους τομείς υψηλής τεχνολογίας είναι αυτές που καινοτομούν συγκριτικά περισσότερο στους τομείς χαμηλού τεχνολογικού περιεχομένου¹⁵. Το στοιχείο αυτό καταδεικνύει την ανάγκη να προωθηθεί η καινοτομία σε όλους τους βιομηχανικούς τομείς, ανεξάρτητα από την ένταση τεχνολογίας που τους χαρακτηρίζει. Συνεπώς, η καινοτομία σε έναν παραδοσιακό τομέα όπως ο τομέας της υπόδησης επιτρέπει σε ορισμένους ευρωπαίους βιομηχάνους να επεκτείνουν το μερίδιό

¹² Σε ευρώ 2000. Η διαφορά αυτή παρουσιάζει ωστόσο μείωση από το 2000. Ανερχόταν στα 104 δισ. ευρώ το 2000 και σε 99 δισ. ευρώ το 2001.

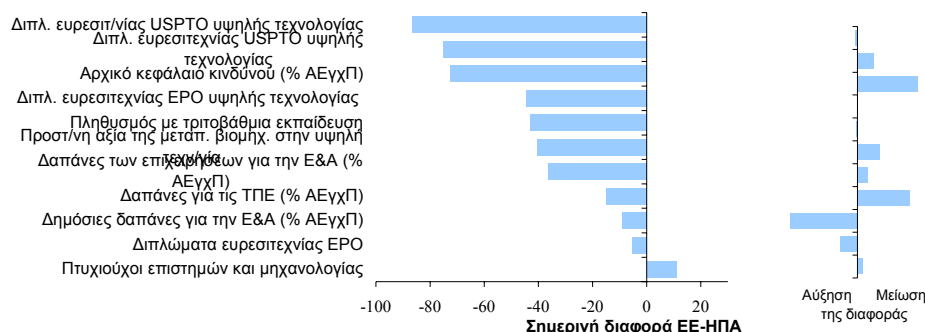
¹³ Προς έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας. Επιστήμη, Τεχνολογία και Καινοτομία. Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εξάλλου, η Επιτροπή παρουσίασε έναν ευρωπαϊκό πίνακα αποτελεσμάτων όσον αφορά τις επενδύσεις της βιομηχανίας στην έρευνα. Η πρώτη έκδοσή του θα δημοσιευθεί τον Οκτώβριο του 2004 και θα παρουσιάζει τον κατάλογο των 500 ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και των 500 ξένων επιχειρήσεων που επενδύουν περισσότερο στην Ε&Α καθώς και την εξέλιξη των επενδύσεών τους.

¹⁴ Διπλώματα ευρεσιτεχνίας που εκδίδονται από το «United States Patent and Trademark Office» (Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και Σημάτων των Ηνωμένων Πολιτειών)

¹⁵ Πίνακας αποτελεσμάτων για την καινοτομία (τεχνικό έγγραφο 4).

τους σε τεχνικά προϊόντα παρά τον ισχυρό ξένο ανταγωνισμό και τη μείωση της κατανάλωσης¹⁶. Το ίδιο ισχύει για τον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης, στον οποίο οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις έχουν αναπτύξει προηγμένα τεχνικά υλικά και έχουν επιδείξει εμπορική δημιουργικότητα.

Γράφημα 5 : Σημερινή διαφορά μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ ως προς την καινοτομία 2002

* τα έτη αναφοράς διαφέρουν ανάλογα με τους δείκτες για τα έτη 1996 έως 2002.

Πηγή: πίνακας αποτελεσμάτων στον τομέα της καινοτομίας 2003. Οι διαφορές εκφράζονται ως διαφορά των ποσοστών μεταξύ ΕΕ-ΗΠΑ.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τη Ευρωπαϊκή Στρογγυλή Τράπεζα Βιομηχάνων [Table ronde européenne des industriels (ERT)] το 2002 σε δείγμα σημαντικών μεγάλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων¹⁷, από την οποία προέκυψε ότι πολλές από αυτές είχαν σκοπό να εγκαταστήσουν σε χώρα εκτός της Ευρώπης τις δραστηριότητές τους για την Ε&Α στο προσεχές μέλλον εάν δεν βελτιωθεί το κανονιστικό περιβάλλον, ενίσχυσε το μήνυμα αυτό. Ωστόσο, εμπειρικές μελέτες¹⁸ δείχνουν σαφώς πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το θεσμικό και το κανονιστικό περιβάλλον για την έρευνα, την καινοτομία, το δυναμισμό των επιχειρήσεων και την αύξηση της παραγωγικότητας. Από τις ίδιες αυτές μελέτες προκύπτει ότι στην Ευρώπη υπάρχει ένα πιο δύσκαμπτο σε γενικές γραμμές κανονιστικό πλαίσιο σε σχέση με τις ΗΠΑ, κυρίως στην αγορά προϊόντων¹⁹.

Οι ΗΠΑ, εξάλλου, εξακολουθούν να προσελκύουν τους ερευνητές και γενικότερα το εργατικό δυναμικό με υψηλό επίπεδο ειδίκευσης²⁰. Η διαπίστωση αυτή αναφέρεται συχνά ως πηγή ανησυχίας. Μόνον στη φαρμακοβιομηχανία, ορισμένες προβολές για τα επόμενα 10 έτη προβλέπουν ότι θα επιταθεί το φαινόμενο της «διαρροής εγκεφάλων», καθώς οι επενδύσεις των ΗΠΑ στην Ε&Α είναι περίπου οι διπλάσιες από αυτές της ΕΕ, γεγονός που προσελκύει τους ερευνητές²¹. Όμως το φαινόμενο αυτό αφορά επίσης τους ευρωπαίους φοιτητές στις

¹⁶ 'A nouveaux consommateurs, nouvelles stratégies industrielles' (για τους νέους καταναλωτές, νέες βιομηχανικές στρατηγικές), 2000, μελέτη η οποία εκπονήθηκε από την Crédac για τη DIGITIP.

¹⁷ «The European Challenge» (η ευρωπαϊκή πρόκληση). Μήνυμα της Ευρωπαϊκής Στρογγυλής Τράπεζας Βιομηχάνων στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Μάρτιος 2003.

¹⁸ Η οικονομία της ΕΕ: Έκθεση 2003, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έγγραφο εργασίας 18(1999), 28(2002), 329 (2002) του ΟΟΣΑ· έγγραφο εργασίας του ΔΝΤ(2003).

¹⁹ Το κανονιστικό πλαίσιο είναι ευρεία έννοια που καλύπτει πολλά είδη κανόνων. Οι οικονομικοί κανόνες αφορούν τη λειτουργία των αγορών και επηρεάζουν όλους τους τομείς – παρέμβαση του κράτους, ανταγωνισμό, εμπόριο, επενδύσεις. Οι διοικητικοί κανόνες αφορούν την ευκολία της επιχείρησης να λειτουργήσει στην αγορά και επηρεάζουν το δυναμισμό των επιχειρήσεων (ρυθμιστικές δυσκολίες για τη σύσταση επιχείρησης...). Τέλος, οι τομεακοί κανόνες καλύπτουν σήμερα τη ρύθμιση των δημόσιων υπηρεσιών, οι οποίες βρίσκονται σήμερα εν μέρει στο στάδιο της απελευθέρωσης. Οι κανόνες αυτοί δεν εξαρτώνται όλοι από την Κοινότητα, αλλά εμπίπτουν και στην αρμοδιότητα των κρατών μελών.

²⁰ «Μια στρατηγική κινητικότητας για τον ευρωπαϊκό χώρο της έρευνας», COM(2001) 331 τελικό, 20.06.2001

²¹ Bain & Company, 2003.

ΗΠΑ. Σύμφωνα με ορισμένες μελέτες, από τους 15.000 ευρωπαίους που έλαβαν διδακτορικό τίτλο στις ΗΠΑ, οι 11.000 προέβλεπαν να παραμείνουν στη χώρα αυτή για να εργαστούν, γεγονός που επιβεβαιώνει την προφανή έλλξη του ασκούν οι ΗΠΑ.

Πλαίσιο 1:

Η φαρμακοβιομηχανία: στη συμβολή κανονιστικής ρύθμισης και καινοτομίας

Η φαρμακοβιομηχανία διαθέτει ένα ισχυρό στοιχείο καινοτομίας και εξαρτάται από ένα κανονιστικό πλαίσιο που επηρεάζεται από τις απόψεις περί δημόσιας υγείας. Από την άποψη αυτή, αποτελεί παράδειγμα της αλληλεπίδρασης των δύο αυτών διαστάσεων και της ανάγκης καθορισμού ενός κανονιστικού πλαισίου που να ευνοεί την καινοτομία. Ο δυναμισμός της εξαρτάται από την ικανότητά της να χρησιμοποιεί και να αξιοποιεί τους πόρους της. Όμως, η καθυστέρηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας όσον αφορά την καινοτομία και την E&A απειλεί τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητά της. Καινοτομεί λιγότερο από την ανταγωνίστρια βιομηχανία των ΗΠΑ. Από το 1992 έως το 2002, οι επενδύσεις της ΕΕ για την E&A αυξήθηκαν σταδιακά κατά 8%, ενώ η αύξηση στις ΗΠΑ ήταν 11%, γεγονός που αντιστοιχεί σε επενδύσεις 21 δισ. δολαρίων και 26 δισ. δολαρίων αντιστοίχως. Από το 1998 έως το 2002, κυκλοφόρησαν στην ΕΕ 44 νέα φάρμακα ενώ στις ΗΠΑ 85. Όμως, οι παράγοντες αυτοί καθορίζουν την προστιθέμενη αξία που περιέχουν τα προϊόντα, αλλά, και πράγμα που αποτελεί «ενάρετο» κύκλο, επιτρέπουν επίσης την προσέλκυση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Η απώλεια της ελκυστικότητας της ΕΕ ώθησε πολλούς βιομηχάνους να εγκαθιστούν όλο και περισσότερο τις δραστηριότητές τους για την έρευνα στις ΗΠΑ, συμπαρασύροντας τους νέους πτυχιούχους, γεγονός που αποτελεί φαύλο κύκλο για την ΕΕ. Μεταξύ των προβλημάτων που εντοπίζονται συγκαταλέγεται το χαμηλό επίπεδο επενδύσεων στην E&A, αλλά και ένα θεσμικό και κανονιστικό περιβάλλον που δεν ευνοεί τη βιομηχανία – κατακερματισμός των αγορών, απουσία ανταγωνισμού μεταξύ των εθνικών αγορών, σημαντικές καθυστερήσεις στη διάθεση νέων φαρμάκων στην αγορά, έλεγχος των τιμών.

Τα προβλήματα αυτά αναλύθηκαν στο πλαίσιο της ομάδας υψηλού επιπέδου G10, που συγκροτήθηκε από την Επιτροπή, γεγονός που επέτρεψε την εξεύρεση των αναγκαίων πολιτικών μέτρων. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή, με τη μορφή αναθεώρησης της νομοθεσίας για τα φαρμακευτικά προϊόντα, που ενέκριναν επίσημα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το Μάρτιο του 2004, και θα τεθεί σε ισχύ στα τέλη του 2005. Το ίδιο ισχύει π.χ. και όσον αφορά την επιτάχυνση των διαδικασιών για την έγκριση των φαρμάκων, την εναρμόνιση σε 10 έτη της διάρκειας της προστασίας των επιστημονικών δεδομένων που αφορούν τα νέα φάρμακα με δυνατότητα επέκτασης κατά ένα επιπλέον έτος στην περίπτωση καινοτομικής επιπλέον ένδειξης, την παράταση του πεδίου εφαρμογής της συγκεντρωτικής διαδικασίας που επιτρέπει την ταχύτερη πρόσβασης στο σύνολο της κοινοτικής αγοράς και τέλος την ενίσχυση και τη συστηματοποίηση της διαδικασίας παροχής «επιστημονικών συμβουλών» στις επιχειρήσεις κατά τα βασικά στάδια της έρευνας και τις ανάπτυξης.

*Bain & Company **Global Competitiveness in Pharmaceuticals (Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα στη Φαρμακοβιομηχανία) (Μια ευρωπαϊκή προοπτική, επιχειρηματικά έγγραφα, 1-2001)*

2.2.2. Μια αποδυναμωμένη διεθνής ανταγωνιστικότητα

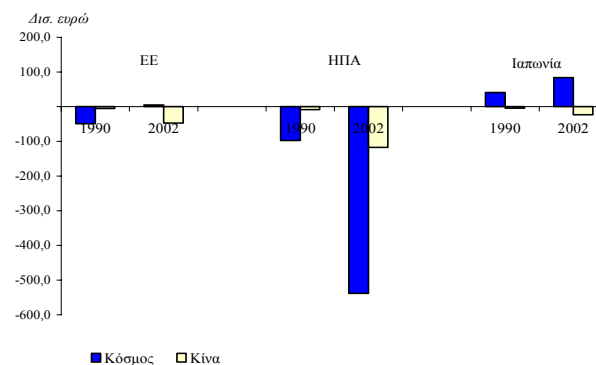
Αν οι δείκτες της ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής βιομηχανίας στους τομείς υψηλής τεχνολογίας δεν είναι όλοι ελπιδοφόροι, τι συμβαίνει με τα παραδοσιακά ισχυρά χαρτιά της ΕΕ, σε τομείς όπως η χημική βιομηχανία ή οι μηχανικές κατασκευές; Τα στοιχεία σχετικά με τη σχέση κόστους ανταγωνιστικότητας στην ΕΕ σε σχέση με τις ΗΠΑ δείχνουν ότι σίγουρα

στους τομείς αυτούς η ΕΕ παραμένει η πιο ανταγωνιστική (πίνακας 9 του παραρτήματος). Όμως, οι τομείς αυτοί αντιμετωπίζουν όλο και εντονότερο ανταγωνισμό από χώρες με αναδυόμενη οικονομία. Αυτή η διεθνοποίηση της οικονομίας δεν αποτελεί νέο φαινόμενο. Όμως, στις παραδοσιακές «τίγρεις» της νοτιοανατολικής Ασίας, που ασκούν ισχυρή ανταγωνιστική πίεση ήδη εδώ και αρκετά χρόνια, προστίθενται δύο δημογραφικοί γίγαντες, η Κίνα και η Ινδία.

- Η εμφάνιση νέων πόλων ανταγωνισμού

Η Κίνα εμφανίστηκε στη δεκαετία του 1980 ως ανταγωνιστής που εκμεταλλεύεται το χαμηλό κόστος παραγωγής χάρη στο άφθονο και φθινό εργατικό δυναμικό. Επιβλήθηκε κυρίως στους τομείς των παιχνιδιών και της κλωστοϋφαντουργίας – ένδυσης, ασκώντας μεγάλο ανταγωνισμό στις ευρωπαϊκές και αμερικάνικες βιομηχανίες (γράφημα 6). Η ΕΕ εμφανίζει εξάλλου εμπορικό έλλειμμα στους πιο παραδοσιακούς τομείς (σχήμα 10 στο παράρτημα).

Γράφημα 6 : Εμπορικό ισοζύγιο ΕΕ, ΗΠΑ και Ιαπωνίας (κόσμος και Κίνα)

Πηγή : Στατιστική Υπηρεσία, ΗΕ

Στη δεκαετία του 1990, εμφανίστηκε ένα άλλο είδος ειδίκευσης, βασιζόμενο σε προϊόντα υψηλότερου τεχνολογικού περιεχομένου (ηλεκτρονικού), το οποίο στηρίχθηκε στην εμπορία συναρμολογημένων προϊόντων και στην παρουσία στην Κίνα ξένων εταιριών, κυρίως από την Ιαπωνία και τη Νοτιοανατολική Ασία. Πιο πρόσφατα, η Κίνα άρχισε να αναπτύσσεται σε άλλους τομείς υψηλού τεχνολογικού περιεχομένου, όπως π.χ. η χημεία ή ακόμα και σε τομείς «τεχνολογίας αιχμής» (ΤΠΕ, βιοτεχνολογία) και οι δραστηριότητες έρευνας και σχεδίου (ηλεκτρονικά εξαρτήματα). Η δημιουργία «τεχνολογικών πάρκων» σε στοχοθετημένες οικονομικές ζώνες, (Σαγκάη, επαρχία Guangdong), με σκοπό την προσέλκυση ξένων επιχειρήσεων, μαρτυρά τη θέληση των δημόσιων αρχών να αναπτύξουν τις ικανότητές τους στο βιομηχανικό επίπεδο.

Οι κινέζοι βιομήχανοι εκδηλώνουν σήμερα πρωτόγνωρο ενδιαφέρον για θέματα που σχετίζονται με τις πτυχές της ποιότητας, γεγονός που εκφράζεται με τη θέληση για ανάπτυξη και διεθνοποίηση των εμπορικών σημάτων τους και για την προώθηση των εθνικών πρωτοπόρων βιομηχανιών. Οι κινέζικες επιχειρήσεις εκφράζουν - με την υποστήριξη των δημόσιων αρχών - την επιθυμία να γίνουν «παγκόσμιοι πρωταγωνιστές» με παρουσία σε όλες τις αγορές, κυρίως σε ορισμένους τομείς - ηλεκτρονικά προϊόντα, οικιακές συσκευές - στους οποίους η χώρα έχει εξειδικευθεί. Ορισμένες κινέζικες επιχειρήσεις - για παράδειγμα η TCL - έχουν αναπτύξει δικά τους εμπορικά σήματα για την εσωτερική αγορά και διεισδύουν σήμερα στις δυτικές αγορές, επωφελοόμενες από την προσέγγιση των καταναλωτών μέσω του εμπορικού σήματος και του δικτύου διανομής ευρωπαϊκών κατασκευαστών (Thomson). Άλλες επωνυμίες αρχίζουν επίσης να κάνουν την εμφάνισή τους - όπως η Haier ή η Galanz για τον οικιακό εξοπλισμό.

Πλαίσιο 2: Οι πηγές ανησυχίας εντοπίζονται στο στάδιο που προηγείται της μεταποιητικής βιομηχανίας

Εδώ και λίγο καιρό, πολλοί τομείς της ευρωπαϊκής βιομηχανίας - είτε πρόκειται για την αυτοκινητοβιομηχανία, την αεροδιαστημική βιομηχανία, τη μηχανολογία και τη μεταλλουργία - βρίσκονται αντιμέτωποι με την εμφάνιση ενός διεθνούς ανταγωνισμού που δεν περιορίζεται πλέον μόνον στις αγορές μεταποιημένων προϊόντων, αλλά επίσης επεκτείνεται σήμερα και στο στάδιο που προηγείται των διαδικασιών παραγωγής στο πεδίο της απόκτησης πρώτων υλών.

Οι αγορές ορισμένων πρώτων υλών (π.χ. χάλυβα, πολύτιμων και μη σιδηρούχων μετάλλων, κοκ, καουτσούκ) καθώς και ορισμένων δευτερευόντων πρώτων υλών (ανακυκλώσιμα απορρίμματα μετάλλων) δέχονται εδώ και αρκετούς μήνες ισχυρές πιέσεις που οφείλονται κυρίως στην ισχυρή ανάπτυξη της κινεζικής βιομηχανικής παραγωγής. Η Κίνα έχει γίνει ένας από τους πρώτους καταναλωτές ανακυκλώσιμων απορριμμάτων μετάλλων. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, οι εξαγωγές απορριμμάτων χαλκού και αλουμινίου από την ΕΕ στην Ασία διπλασιάστηκαν και ανέρχονται στους 400.000 αντιστοίχως. Παράλληλα, οι πηγές εισαγωγών της ΕΕ για τα ίδια προϊόντα μειώθηκαν σημαντικά (από 700.000 σε 400.000 τόνους και από 700.000 σε 450.000 τόνους αντιστοίχως). Η κατάσταση αυτή αποτελεί πηγή δυσχερειών για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες που χρησιμοποιούν αυτές τις πρώτες ύλες. Πράγματι, περίπου το 30 με 40% της παραγωγής μετάλλων στην ΕΕ προέρχεται από ανακυκλώσιμα απορρίμματα μετάλλων.

Στο στάδιο αυτό, οι επιπτώσεις είναι ανεπαρκείς για να υπολογίσουμε πλήρως την έκταση του νέου αυτού φαινομένου, το οποίο θα μπορούσε σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές να επεκταθεί σύντομα στα ενεργειακά προϊόντα. Ωστόσο, αν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί, θα μπορούσε να απειλήσει σοβαρά την ανταγωνιστικότητα ορισμένων ευρωπαϊκών βιομηχανικών κλάδων.

Παράλληλα, το δυναμικό της Ινδίας αναπτύσσεται συνεχώς και, εκτός από παραδοσιακούς τομείς όπως η κλωστοϋφαντουργία, έχει αναπτύξει στρατηγική κατάκτησης εξειδικευμένων τμημάτων της αγοράς σε τομείς με υψηλή προστιθέμενη αξία, όπως οι βιοτεχνολογίες ή οι ΤΠΕ, δίνοντας έμφαση στη δημιουργία «ομαδοποιήσεων επιχειρήσεων» (clusters), αποτελούμενων από τοπικές επιχειρήσεις και αμερικανικές και ευρωπαϊκές πολυεθνικές.

- ... αυξάνει την πίεση για μετεγκαταστάσεις

Όλα αυτά τα στοιχεία – και η επιτάχυνση της εμφάνισής τους μέσα σε λίγα χρόνια- δημιουργούν φόβους, συχνά δικαιολογημένους, ότι ορισμένες βιομηχανίες θα εγκατασταθούν στην Κίνα, συμπαρασύροντας και άλλους τομείς, χρήστες ή προμηθευτές και μειώνοντας τη βιομηχανική βάση στην Ευρώπη. Ορισμένες επιχειρήσεις έχουν ήδη μετεγκατασταθεί και προτίθενται να το κάνουν και στο μέλλον ώστε να επωφεληθούν από το χαμηλότερο κόστος εργασίας. Μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2003 από το DIHK στη Γερμανία²² αποκάλυψε ότι, από τις επιχειρήσεις που επενδύουν στο εξωτερικό, περίπου το 45% έχουν ως κίνητρο την προοπτική εξοικονόμησης κόστους. Ορισμένες περιοχές της Ισπανίας βρίσκονται

²² Produktionsverlagerung als Element der Globalisierungsstrategie von Unternehmen (Η μετεγκατάσταση της παραγωγής ως στοιχεί της στρατηγικής παγκοσμιοποίησης των επιχειρήσεων) Μάιος 2003. Deutscher Industrie-und Handelskammertag (DIHK) (Γερμανικό Βιομηχανικό και Εμπορικό Επιμελητήριο).

επίσης αντιμετώπιες με παρόμοια προβλήματα· κυρίως η Καταλονία, που πρέπει να αντιμετωπίσει την μετεγκατάσταση των παραγωγικών δραστηριοτήτων ορισμένων ευρωπαϊκών ή μη επιχειρήσεων, όπως η Philips και η Samsung, σε άλλες περιοχές του κόσμου.

Η ισχυροποίηση της κινέζικης βιομηχανίας σε τομείς μεγαλύτερης τεχνολογικής έντασης προκαλεί παράλληλα φόβους ότι οι μετεγκαταστάσεις δεν θα περιορίζονται πλέον στους παραδοσιακούς τομείς. Επιπλέον, το φαινόμενο της μετεγκατάστασης πλήττει επίσης την έρευνα και τους τομείς υψηλής τεχνολογίας, χωρίς να είναι σαφώς δυνατός ο ποσοτικός προσδιορισμός του και η διάκρισή του από το φαινόμενο της παγκόσμιας επέκτασης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Χάρη στη βελτίωση των υποδομών, στην απόκτηση εμπειρογνομοσύνης σε διάφορους τομείς υψηλής τεχνολογίας, σε ικανοποιητικά επίπεδα εκπαίδευσης, στη συνεχώς μεγαλύτερη εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, σε πανεπιστήμια που αποδίδουν ικανοποιητικά αποτελέσματα και σε ένα μικρότερο κόστος της έρευνας σε σχέση με την Ευρώπη, ορισμένες αναδυόμενες χώρες, κυρίως η Κίνα και η Ινδία, παρουσιάζουν πλεονεκτήματα που δεν μπορούν να αγνοήσουν οι ευρωπαϊκοί ή οι αμερικανικοί βιομηχανικοί όμιλοι που αρχίζουν να αναπτύσσουν στις χώρες αυτές δραστηριότητες E&A, παρασύροντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τις επιχειρήσεις σε ορισμένους βιομηχανικούς τομείς υψηλής τεχνολογίας.

Τέλος, το φαινόμενο της μετεγκατάστασης αρχίζει πλέον να παρατηρείται και σε ορισμένες υπηρεσίες που στην Ινδία επωφελούνται από αγγλόφωνο και ειδικευμένο εργατικό δυναμικό με μικρότερο κόστος. Οι υπηρεσίες αυτές για λογαριασμό ξένων πελατών - συχνά αμερικανών ή βρετανών, αλλά όλο και περισσότερο και άλλων ευρωπαϊκών χωρών - έχουν αναπτυχθεί στους τομείς των τηλεφωνικών κέντρων, αλλά και στους τομείς των υπηρεσιών πληροφορικής καθώς και της λογιστικής και της επεξεργασίας δεδομένων. Αυτή την εποχή διεξάγεται συζήτηση στις ΗΠΑ σχετικά με τον αντίκτυπο που έχουν αυτές οι μετεγκαταστάσεις στην οικονομία όσον αφορά την απασχόληση και την παραγωγικότητα.

Εντούτοις, η σωρευτική εκδήλωση τέτοιων φαινομένων σε ορισμένους τομείς αποτελεί μεν θεμιτό παράγοντα ανησυχίας, αλλά δεν πρέπει να οδηγεί σε γενικεύσεις σε μακροοικονομικό επίπεδο.

Πράγματι, ακόμα και αν έγιναν προσπάθειες για την αξιολόγηση του αντίκτυπου των μετεγκαταστάσεων, είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί το εύρος τους²³. Οι μετεγκαταστάσεις εντάσσονται σε ένα γενικότερο ρεύμα επενδύσεων στο εξωτερικό, στο οποίο η ΕΕ είναι ένας από τους βασικότερους παράγοντες και από τους κυριότερους δικαιούχους. Το 2002, η ΕΕ έλαβε 85,9 δισ. ευρώ (0,9% του ΑΕγχΠ) από άμεσες επενδύσεις σε τρίτες χώρες και επένδυσε σε τρίτες χώρες 130,6 δισ. ευρώ (1,4% του ΑΕγχΠ)²⁴. Οι περισσότερες από τις επενδύσεις αυτές προορίζονται για τις χώρες του ΟΟΣΑ, με κύριο προορισμό της ΗΠΑ. Οι ροές άμεσων επενδύσεων προς την Κίνα αυξήθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, αλλά το 2002 αντιστοιχούσαν σε λιγότερο από το 2% των ροών ευρωπαϊκών άμεσων επενδύσεων εκτός της ΕΕ και στο 29% των επενδύσεων αυτών στην Άπω Ανατολή (μετά τη

²³ Έκθεση που εκπονήθηκε από τη Γερουσία στη Γαλλία το 2001 δείχνει ότι οι μετεγκαταστάσεις αποτελούν περιθωριακό φαινόμενο και ότι ο αντίκτυπός τους στην απασχόληση δεν υπερβαίνει τις 2 με 300.000 θέσεις εργασίας. Αυτό αντιστοιχεί στο 5% των άμεσων γαλλικών επενδύσεων στις εγγείς αγορές (ΧΚΑΕ, Μαγκρέμπ) και σε λιγότερο από το 1% των επενδύσεων στις μακρινές αγορές.

²⁴ Οι εκτιμήσεις αυτές επιβεβαιώνουν τη μείωση των εν λόγω ροών μετά τη μεγέθυνση της περιόδου 1997-2000.

Σιγκαπούρη και τις Φιλιππίνες)²⁵. Αφετέρου, η Ευρώπη διατηρεί πολλά στοιχεία ελκυστικότητας, τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός ευνοϊκού γενικού περιβάλλοντος, όπως η ποιότητα της εκπαίδευσης και των υποδομών, οι επιδόσεις των δημόσιων υπηρεσιών ή η ποιότητα του κοινωνικού διαλόγου.

Αφετέρου, ο αντίκτυπος των επενδύσεων αυτών στην απασχόληση σε μακροοικονομικό επίπεδο παραμένει αβέβαιος. Οι ξένες επενδύσεις μπορούν πράγματι να οδηγήσουν σε επιπρόσθετη ροή συναλλαγών. Ορισμένες μελέτες έχουν δείξει ότι υπάρχει συμπληρωματικότητα μεταξύ των ροών συναλλαγών και των ροών επενδύσεων. Με άλλα λόγια, οι επενδύσεις στο εξωτερικό δεν υποκαθιστούν τις υπάρχουσες εξαγωγές, αλλά αντίθετα συμβάλλουν στην ενίσχυση των συναλλαγών²⁶.

Παρά ταύτα, υπάρχουν σίγουρα τομείς ή περιφέρειες που έχουν πληγεί ιδιαίτερα από τις μετεγκαταστάσεις. Συνεπώς, απαιτείται τοπική και τομεακή προσέγγιση για την κατανόηση του φαινομένου αυτού καθώς και των αιτίων στα οποία οφείλεται η ανάπτυξή του – επιδίωξη μείωσης του κόστους ή/και βούληση απελευθέρωσης από ένα κανονιστικό πλαίσιο που κρίνεται ακατάλληλο.

- Συμμετοχή στην ανάπτυξη των αναδυόμενων χωρών

Η ανάπτυξη στο προσκήνιο χωρών όπως η Κίνα και, ενδεχομένως, η Ινδία, δεδομένης της δημογραφικής τους βαρύτητας, συμβάλλει στη μεταβολή των χαρακτηριστικών του διεθνούς ανταγωνισμού. Όμως, το δυναμικό ανάπτυξής τους είναι πολύ ισχυρό. Συνεπώς, η εξέλιξη αυτή μπορεί να αποτελέσει πηγή ευκαιριών. Η κινέζικη αγορά γνωρίζει ισχυρή ανάπτυξη και προσφέρει σίγουρα σημαντικές δυνατότητες στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία προσπάθησε ενεργητικά να κατακτήσει μια θέση στην αγορά με την ταχύτερη ανάπτυξη παγκοσμίως, όχι χωρίς επιτυχία. Οι ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 60% των πωλήσεων που πραγματοποιούνται στην κινέζικη αγορά και γνωρίζουν ταχεία ανάπτυξη, ενώ ανάλογες επιτυχίες καταγράφονται και σε σημαντικούς τομείς όπως η παραγωγή κινητών τηλεφώνων.

Επιπλέον, οι διαφορές στην παραγωγικότητα μεταξύ χωρών όπως η Κίνα και η ΕΕ παραμένουν σημαντικές και δεν τους επιτρέπουν προς στιγμή να έχουν οριστικό συγκριτικό πλεονέκτημα στους τομείς στους οποίους επενδύουν²⁷. Το εμπορικό άνοιγμα της Κίνας αποτελεί σημαντική ευκαιρία για την ευρωπαϊκή βιομηχανία, στο βαθμό που δεν

²⁵ Ξένες άμεσες επενδύσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2001. Eurostat

²⁶ Fontagné L., Pajot M., Investissement direct à l'étranger et échanges extérieurs un impact plus fort aux Etats-Unis qu'en France, *Economie et Statistique*, (Άμεσες επενδύσεις στο εξωτερικό και εξωτερικές συναλλαγές: ισχυρότερος αντίκτυπος στις ΗΠΑ από ό,τι στη Γαλλία, *Οικονομία και Στατιστική* αριθ. 326-327, 1999, 6/7.

²⁷ Ορισμένες εμπειρικές εκτιμήσεις οι οποίες συγκρίνουν την παραγωγικότητα της εργασίας τη Γερμανία και στην Κίνα δείχνουν ότι υπάρχει σημαντική διαφορά παραγωγικότητας μεταξύ των δύο χωρών, καθώς το επίπεδο της παραγωγικότητας της εργασίας στην Κίνα αντιστοιχεί μόλις στο 8,6% αυτού της Γερμανίας. Ruoen R., Manying B., China's Manufacturing Industry in an International Perspective A China-Germany Comparison, *Economie Internationale*, 92 (2002), 103-130 (Η μεταποιητική βιομηχανία της Κίνας σε διεθνή προοπτική: σύγκριση Κίνας – Γερμανίας, *Διεθνής Οικονομία*, 92 (2002), 103-130.

παρεμποδίζεται από την παράλληλη έγερση νέων μη δασμολογικών φραγμών²⁸. Πράγματι, η Κίνα σήμερα αντιπροσωπεύει περίπου το 8% των εισαγωγών της ΕΕ έναντι 2,6% το 1990, αλλά μόνον το 3,4% των εξαγωγών της έναντι 1,5% το 1990. Εξαιτίας της ανάπτυξης της χώρας αυτής, οι ρυθμοί αύξησης σε ορισμένους τομείς είναι υψηλοί²⁹ και η αύξηση αυτή θα μπορούσε να συνεχιστεί. Η ταχεία ανάπτυξη της κινέζικης οικονομίας αποτελεί ήδη κινητήριο δύναμη των διεθνών συναλλαγών. Η οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. Μια Κίνα που πλουτίζει και αναπτύσσεται θα είναι μια Κίνα που πραγματοποιεί περισσότερες εισαγωγές. Παρατηρούμε εξάλλου ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανία δεν συμμετείχε στη διαδικασία κατακερματισμού της παραγωγής στο επίπεδο της Ασίας και ότι οι συναλλαγές της βασίζονται περισσότερο στην συμπληρωματικότητα³⁰. Το άνοιγμα της κινέζικης αγοράς μπορεί συνεπώς να της επιτρέψει να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμέτωπη με τις αλλαγές

Τα επιχειρήματα μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Δεν μπορούμε να συμπεράνουμε ότι υφίσταται πραγματική αποβιομηχάνιση στην Ευρώπη, αλλά κυρίως μια παγίωση των αποτελεσμάτων της μόνιμης, συχνά επώδυνης, εάν οι συνέπειες επικεντρώνονται σε ορισμένους τομείς ή σε ορισμένες περιοχές, αλλά γενικά επωφελούς, διαδικασίας προσαρμογής, μέσω της οποίας οι πόροι ανακατανέμονται συνεχώς σε τομείς όπου υπάρχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα. Η μεσομακροπρόθεσμη τάση που εξετάστηκε αντανakλά περισσότερο την προσαρμογή αυτή και όχι την αποβιομηχάνιση.

Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια, κυρίως μετά το 1995, εκδηλώθηκαν ορισμένα ανησυχητικά σημάδια. Σε αυτά συγκαταλέγονται ορισμένοι δείκτες που έχουν ήδη καταγραφεί, όπως οι πρόσφατες κακές επιδόσεις της Ευρώπης στον τομέα της αύξησης της παραγωγικότητας, των δαπανών για την έρευνα και της ικανότητας καινοτομίας. Αυτό παρατηρήθηκε αρχικά στους τομείς υψηλής τεχνολογίας, αλλά και στους βιομηχανικούς τομείς στους οποίους η Ευρώπη εμφανίζει πλεονεκτήματα.

Αν και το φαινόμενο του ανοίγματος των εκβιομηχανισμένων οικονομιών δεν είναι νέο, οι πρωταγωνιστές και οι μέθοδοι αυτής του διεθνούς καταμερισμού της εργασίας (ΔΚΕ) έχουν αλλάξει: ταχεία ανάπτυξη από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση, τέλος της παραδοσιακής ΔΚΕ μεταξύ Βορρά και Νότου, νέος ανταγωνισμός από τις χώρες του Νότου χωρίς να επηρεαστεί σε βάθος η δεσπόζουσα θέσεων των χωρών του Βορρά στο παγκόσμιο εμπόριο, καταμερισμού της εργασίας εντός των κλάδων και όχι μόνον μεταξύ κλάδων, διαχωρισμός σε τμήματα των παραγωγικών διαδικασιών σε διεθνές επίπεδο. Η ταχεία αύξηση των ποιοτικών εξαγωγών εκ μέρους των αναδυόμενων χωρών βασίζεται στη σώρευση ανθρώπινου δυναμικού που επέτρεψε τις χώρες αυτές να πραγματοποιήσουν νέες επενδύσεις και να διεισδύσουν σε σχετικά «τεχνολογικούς» τομείς.

²⁸ Κατά την προσχώρησή της στον ΠΟΕ, η Κίνα δεσμεύτηκε στους εταίρους της να βελτιώσει σημαντικά την πρόσβαση στην τεράστια αγορά της περίπου 1,3 δις. δυνητικών καταναλωτών: μείωση του μέσου τελωνειακού δασμού για τα μεταποιητικά προϊόντα από 17 % σε 9 %, μείωση των δασμολογικών ανώτατων ορίων, κατάργηση των ποσοστώσεων έως το 2006, άνοιγμα των υπηρεσιών στους περισσότερους τομείς, προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, βελτίωση των όρων σύστασης των ξένων επιχειρήσεων, κτλ.

²⁹ Ο τομέας της ενέργειας γνώρισε μεγάλη μεγέθυνση (+22%) τα τελευταία έτη 1995-2002, αλλά άλλοι τομείς όπως τα ηλεκτρονικά προϊόντα και η χημική βιομηχανία σημείωσαν επίσης ισχυρή πρόοδο (αντιστοίχως +12% και 13%). (πηγή: BCG).

³⁰ Έγγραφο εργασίας 2002, CEPII (2002)· WPS 2197, Παγκόσμια Τράπεζα (1999).

Στις εκβιομηχανισμένες χώρες παρατηρούμε όλο και περισσότερο έναν ποιοτικό καταμερισμό της εργασίας (ή ενδοκλαδική ανταλλαγή προϊόντων διαφορετικής ποιότητας). Στο βαθμό που τα ανταλλασσόμενα προϊόντα διαφέρουν ως προς την ποιότητά τους και ως προς τον παραγωγικό συνδυασμό που συνδέεται με αυτά, η ανταλλαγή τους βασίζεται σε μια νέα μορφή συγκριτικού πλεονεκτήματος. Το πλεονέκτημα αυτό οδηγεί συχνά στην κατάκτηση μιας επίλεκτης θέσης. Μια χώρα που ειδικεύεται σε υψηλού επιπέδου προϊόντα σε πολλούς κλάδους θα κάνει χρήση της E&A και της καινοτομίας με θετικά και σωρευτικά αποτελέσματα για την ανάπτυξή της.

Η ανάλυση περιπλέκεται από την ελάχιστη ευνοϊκή οικονομική συγκυρία, ιδιαίτερα σε ορισμένες χώρες της ΕΕ. Σε ποιο βαθμό οι πρόσφατες δυσκολίες ήταν το αποτέλεσμα της κατάστασης αυτής και σε ποιο βαθμό αντανakλούν τις μακροπρόθεσμες οικονομικές εξελίξεις; Η απάντηση, αν και μη ικανοποιητική, είναι πως είναι πολύ νωρίς για να δοθεί. Επιπλέον, η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ επηρεάστηκε από τις κινήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών τα τελευταία χρόνια, καθώς το ευρώ γνώρισε ισχυρή υποτίμηση έναντι του δολαρίου αμέσως μετά την κυκλοφορία του, την οποία ακολούθησε μια εξίσου ισχυρή ανατίμηση.

Τα στοιχεία που επισημαίνονται αποτελούν ενδεχόμενους κινδύνους, όχι βεβαιότητες. Όμως, δεδομένης της φύσης του κινδύνου, είναι αναγκαίο να τα λάβουμε υπόψη.

Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την επίλυση των προβλημάτων της βιομηχανίας. Αν την παραμελήσουμε, τα κακά παραδείγματα θα μπορούσαν να πολλαπλασιαστούν. Η επιλογή να προωθήσουμε την ανταγωνιστικότητα έγινε ήδη στη Λισσαβόνα. Σε άλλα έγγραφα αναφέρθηκε η απόσταση που εξακολουθεί να χωρίζει τα επιτεύγματα της ΕΕ από τις φιλοδοξίες της³¹. Όμως, στην τρέχουσα δημόσια συζήτηση εντοπίστηκαν ορισμένα θέματα, που αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ.

3. ΟΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΕΙ Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ

Την 1^η Μαΐου 2004, δέκα νέα κράτη μέλη θα προσχωρήσουν στην ΕΕ. Αν και οι αγορές τους έχουν πραγματοποιήσει μεγάλα ανοίγματα την τελευταία δεκαετία, η διεύρυνση δημιουργεί ίσους όρους ανταγωνισμού καθώς θα πρέπει στο εξής να εφαρμόζονται στις προσχωρούσες χώρες οι ευρωπαϊκοί κανόνες και οι κανονιστικές ρυθμίσεις. Η διεύρυνση αυτή θα αποτελέσει κατά κύριο λόγο κορυφαία ευκαιρία για τη βιομηχανία τόσο στις χώρες της σημερινής Ένωσης όσο και στα νέα κράτη μέλη, με την προϋπόθεση ότι οι ευκαιρίες που παρέχει θα αξιοποιηθούν πλήρως.

Πλαίσιο 3: Οι μετασχηματισμοί της βιομηχανίας στις προσχωρούσες χώρες

Με βάση τα αριθμητικά στοιχεία για το 2000, η βιομηχανία στα νέα κράτη μέλη αντιστοιχεί στο 9% της βιομηχανίας της διευρυμένης ΕΕ και στο 15% των θέσεων απασχόλησης που υπάρχουν σε αυτή.

³¹ «Έκθεση της Επιτροπής στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Προώθηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας Μεταρρυθμίσεις για τη διευρυμένη Ευρώπη» - COM(2004) 29 της 21^{ης} Ιανουαρίου 2004 Γενικοί Προσανατολισμοί της Οικονομικής Πολιτικής (COM(2003) 4 τελικό).

Η δομή των οικονομιών των χωρών αυτών υπέστη σημαντικές μεταβολές κατά την τελευταία δεκαετία. Το μερίδιο της γεωργίας, και στη συνέχεια της βιομηχανίας, μειώθηκαν στο πλαίσιο της συνολικής οικονομίας, ενώ οι υπηρεσίες παρουσιάζουν σημαντική πρόοδο.

Τα νέα κράτη μέλη είναι προς στιγμή πιο εξειδικευμένα σε τομείς μεγαλύτερης έντασης εργασίας. Οι πιο σημαντικοί τομείς της βιομηχανίας είναι τα τρόφιμα και τα ποτά, ο μεταφορικός εξοπλισμός, τα βασικά μέταλλα και τα μεταλλικά προϊόντα. Ορισμένες χώρες εμφανίζουν ειδίκευση στην κλωστοϋφαντουργία και στα προϊόντα ξυλείας, ιδιαίτερα οι βαλτικές χώρες. Όμως, η βιομηχανική δομή της πλειονότητας των χωρών αυτών έχει προσανατολιστεί σταδιακά στους ενδιάμεσους τομείς ή στους τομείς υψηλής τεχνολογίας, αρχίζοντας έτσι τη διαδικασία σύγκλισης. Η εξέλιξη των συναλλαγών με την ΕΕ αντανακλά τις παραπάνω τάσεις.

Ωστόσο, στις χώρες αυτές θα συνεχιστεί σίγουρα, κατά τα επόμενα έτη, η διαδικασία αναδιαρθρώσεων, που συνδέεται με την εντατικοποίηση του ανταγωνισμού.

Πηγή Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα Έκθεση 2003. Ευρωπαϊκή Οικονομία, Οικονομικό έγγραφο αριθ. 181, Ιανουάριος 2003 «Structural features of economic integration in an enlarged Europe patterns of catching-up and industrial specialisation» (Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της οικονομικής ολοκλήρωσης στη Διευρυμένη Ευρώπη: πρότυπα σύγκλισης και βιομηχανικής εξειδίκευσης». Impact of enlargement on industry (Αντίκτυπος της διεύρυνσης στη βιομηχανία) SEC(2003) 234, 24.2.2003

3.1. Η προφανής ελκυστικότητα των νέων κρατών μελών

Η διεύρυνση θα ενισχύσει περαιτέρω την ελκυστικότητα των νέων κρατών μελών για τους ξένους επενδυτές. Επιπλέον, η γεωγραφική και πολιτιστική εγγύτητα και η υιοθέτηση του κοινοτικού κεκτημένου αποτελούν επιπρόσθετα πλεονεκτήματα για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες και για τις διαδικασίες διεθνοποίησής τους.

Οι προσχωρούσες χώρες εμφανίζουν προς στιγμή μοναδιαίο κόστος εργασίας σαφώς χαμηλότερο από αυτό των παραγωγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 - μεταξύ 16 και 53% του κόστους των τελευταίων³². Το πλεονέκτημα αυτό είναι μεταβατικό· οι περισσότερες από αυτές τις οικονομίες θα διέλθουν, με λίγο-πολύ ταχύ ρυθμό, μια διαδικασία σύγκλισης με την υπόλοιπη ΕΕ³³. Επιπλέον, το πλεονέκτημα αυτό αμβλύνεται από το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της εργασίας στα νέα κράτη μέλη είναι σαφώς χαμηλότερη από ό,τι στα σημερινά κράτη μέλη. Εντούτοις, αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα των νέων κρατών μελών έχει ήδη οδηγήσει πολλούς παραγωγούς των σημερινών κρατών μελών να εγκαταστήσουν σε αυτά ορισμένα τμήματα της παραγωγής τους και το φαινόμενο αυτό αναμένεται να συνεχιστεί. Με τον τρόπο αυτό αξιοποιούνται το υψηλό επίπεδο προσόντων του πληθυσμού των προσχωρουσών χωρών, η ευελιξία των αγορών εργασίας τους και τα υψηλά επίπεδα ξένων επενδύσεων που καταφέρνουν να προσελκύουν.

Η πτώση του σιδηρού παραπετάσματος και το συνακόλουθο άνοιγμα των αγορών άνοιξε το δρόμο στην ανακατανομή των παραγωγικών ικανοτήτων σε παγκόσμια κλίμακα. Η μεταφορά της παραγωγής προς τις χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης θα μπορούσε να εξακολουθήσει να αποτελεί μείζον πρόβλημα για τις περιοχές των σημερινών κρατών μελών

³² Έκθεση για την ανταγωνιστικότητα 2003.

³³ Φαίνεται, εξάλλου, ότι ορισμένες από αυτές τις χώρες βρίσκονται ήδη αντιμέτωπες με το φαινόμενο της μετεγκατάστασης σε χώρες με φθηνότερο εργατικό δυναμικό - Ρουμανία, Ουκρανία - ορισμένων δραστηριοτήτων που είχαν καταφέρει να προσελκύσουν.

που πλήττονται από αυτές τις μετεγκαταστάσεις. Οι μετακινήσεις αυτές έχουν πράγματι ισχυρό αντίκτυπο σε τοπικό επίπεδο, κυρίως για τις περιοχές που είναι παραδοσιακές εξειδικευμένες στις δραστηριότητες που αυτές αφορούν. Αυτό, παραδείγματος χάριν, συνέβη στην περιφέρεια της Βάδης Βυρτεμβέργης. Κατά τη δεκαετία του 1990, δέχθηκε τον ανταγωνισμό των χωρών της κεντρικής Ευρώπης, όπου εγκαταστάθηκαν ορισμένες γερμανικές επιχειρήσεις του τομέα της μηχανολογίας και της αυτοκινητοβιομηχανίας. Ωστόσο, από αυτή την κατάσταση κρίσης προήλθαν νέες ευκαιρίες. Οι περιφερειακές αρχές επικέντρωσαν τις προσπάθειές τους στην καινοτομία και στην προώθηση των ομαδοποιήσεων επιχειρήσεων («clusters») σε βιομηχανίες όπως η μικροηλεκτρονική και οι ΤΠΕ, μετατρέποντας σε επιτυχία αυτό που στην αρχή εμφανιζόταν ως κατάσταση κρίσης.

Ο αντίκτυπος της επέκτασης της εσωτερικής αγοράς στη βιομηχανία θα αποδειχθεί σίγουρα πολύ ισχυρός σε ορισμένες γεωγραφικές ζώνες ή σε ορισμένους κλάδους των σημερινών κρατών μελών. Θα μπορούσαν να επηρεαστούν κυρίως οι όμορες περιοχές, κατά κύριο λόγο οι ΜΜΕ που προμηθεύουν την τοπική αγορά (ιδίως στη Γερμανία και στην Αυστρία). Επίσης, η ειδίκευση στα προϊόντα έντασης εργασίας έχει ήδη επιτείνει εδώ και μία δεκαετία περίπου τον ανταγωνισμό με τις χώρες της ΕΕ των 15 που είναι περισσότερο ειδικευμένες σε κλάδους αυτού του είδους (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία).

Ωστόσο, προς το παρόν, η πρόσβαση στα νέα κράτη μέλη μπορεί να επιτρέψει να διατηρηθούν στην ΕΕ παραγωγές που αλλιώς θα μεταφέρονταν στην Ασία και συνεπώς να εξασφαλιστεί η ανταγωνιστικότητα των κλάδων αυτών, χάρη στην αναδιοργάνωση της ενεργητικής αξιών στο εσωτερικό της Ευρώπης. Ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης, στον οποίο το κόστος εργασίας αποτελεί σημαντικό ποσοστό της τιμής των προϊόντων του, αναδιοργάνωσε κυρίως τον τομέα της παραγωγής στις κοντινές χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου. Πιο πρόσφατα, άλλοι τομείς, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία, άρχισαν επίσης να διοργανώνουν τις αλυσίδες αξίας τους για να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα των προσχωρουσών χωρών. Μια τέτοια στρατηγική μπορεί να επιτρέψει να διατηρηθούν στο εσωτερικό της ΕΕ των 15 οι δραστηριότητες που, αλλιώς, θα μπορούσαν να μεταφερθούν σε τρίτες χώρες. Για παράδειγμα, η φινλανδική επιχείρηση Nokia μετεγκατέστησε ένα μέρος από την παραγωγή της σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης για τη μείωση του κόστους και διατηρεί τα εργοστάσιά της, βασισμένα στην υψηλή τεχνολογία, στη Φινλανδία (Oulu, Salo). Ωστόσο, προς στιγμή η διαδικασία κάθετης διαφοροποίησης παραμένει επικεντρωμένη σε ορισμένους τομείς (εκτός από την κλωστοϋφαντουργία και την αυτοκινητοβιομηχανία, μπορούμε να αναφέρουμε το ηλεκτρονικό υλικό) και σε ορισμένες χώρες της ανατολικής Ευρώπης³⁴. Απαντώντας σε έρευνα που διενεργήθηκε το 2003 από το Υπουργείο Οικονομίας των Κάτω Χωρών³⁵, μία στις πέντε επιχειρήσεις από τους τομείς της μεταλλουργίας και του ηλεκτρονικού υλικού δήλωσε ότι διέθετε εγκαταστάσεις στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης ή επιθυμούσε να επενδύσει σε αυτές εντός της προσεχούς πενταετίας. Ως βασικό όφελος ανέφεραν τη διαφορά του κόστους εργασίας και την ποιότητα του εργατικού δυναμικού.

³⁴ Έγγραφο εργασίας 2611 της Παγκόσμιας Τράπεζας (2001)

³⁵ Verplaatsing productie-faciliteiten naar Centraal-en Oost-Europa. FME. CWM. Ministerie van Economische Zaken 2003.

3.2. Η εκμετάλλευση των ευκαιριών αυτών προϋποθέτει κανονιστική ασφάλεια και σταθερότητα

Η καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στο πλαίσιο της διευρυμένης Ένωσης μπορεί να περιορίσει τα εν μέρει αρνητικά αποτελέσματα της διαδικασίας ανακατανομής των πόρων σε τομείς στους οποίους υπάρχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα. Πράγματι, η ευρωπαϊκή βιομηχανία θα γίνει πιο ανταγωνιστική εάν η ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών είναι ταχεία και αποτελεσματική και η πραγματική συμμόρφωση με τους κανόνες της αγοράς μπορεί να επιταχύνει την εν λόγω διαδικασία ανακατανομής των πόρων. Αυτό απαιτεί μια προσπάθεια εκ μέρους τόσο των νέων όσο και των παλιών κρατών μελών για τη μεταφορά και την καλύτερη εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου ώστε να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες της νέας αγοράς και επίσης οι καινοτομίες που δημιουργεί ο ανταγωνισμός.

Η διαμόρφωση εναρμονισμένου νομικού πλαισίου, σταθερού και προβλέψιμου, εξασφαλίζει την καλή λειτουργία των αγορών. Θα επιτρέψει να εξασφαλιστεί ακόμα μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα στα νέα κράτη μέλη. Αναμένεται επίσης να διευκολύνει τη μετάβαση των κρατών αυτών στην οικονομία της γνώσης, κυρίως χάρη στην αποτελεσματικότερη προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Επιπλέον, το νομικό πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς χαρακτηρίζεται συχνά από την προτίμησή της για ευέλικτες λύσεις που παράλληλα ευνοούν την καινοτομία. Αυτό συμβαίνει συχνά όσον αφορά τις κανονιστικές ρυθμίσεις για τα προϊόντα. Η Επιτροπή θα εξασφαλίσει την πραγματική εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς στα νέα κράτη μέλη. Τα τελευταία χρόνια πριν από τη διεύρυνση, η Επιτροπή έδωσε μεγάλη σημασία στην αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων αυτών, διαβεβαιώνοντας ότι τα μελλοντικά κράτη μέλη διαθέτουν επαρκή διοικητική ικανότητα. Ειδικότερα, οι ελεύθερες συναλλαγές βιομηχανικών προϊόντων και αρκετών υπηρεσιών, η εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων, καθώς και η σύναψη συμφωνιών στον τομέα της αμοιβαίας αναγνώρισης της αξιολόγησης της συμμόρφωσης ορισμένων προϊόντων επέτρεψαν να προετοιμαστεί η ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών στην εσωτερική αγορά.

Ωστόσο, η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου εξακολουθεί να απαιτεί σημαντικές προσπάθειες εκ μέρους της βιομηχανίας των νέων κρατών μελών. Θα πρέπει να πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις για τη συμμόρφωση με τις κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις, π.χ. σε τομείς όπως το περιβάλλον ή η δημόσια υγεία, τη στιγμή που ο ανταγωνισμός ενδέχεται να ενισχυθεί. Για το λόγο αυτό, θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε να μην αποδυναμωθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων των νέων κρατών μελών, που ήδη αντιμετωπίζουν την πρόκληση της εφαρμογής του κεκτημένου. Συνεπώς, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαδικασίας αξιολόγησης του αντίκτυπου εκ μέρους της Επιτροπής, θα δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, όποτε απαιτείται, στις συνέπειες που έχουν οι προτάσεις και άλλες πρωτοβουλίες στη βιομηχανία και γενικότερα στην οικονομία των νέων κρατών μελών. Συνεπώς, η προβλεψιμότητα και η σταθερότητα ενός ποιοτικού νομοθετικού περιβάλλοντος εμφανίζονται ως απαραίτητες προϋποθέσεις για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις των νέων κρατών μελών να ανταποκριθούν με επιτυχία στην πρόκληση της διεύρυνσης.

4. ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΑΦΘΩΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ

Η παραπάνω ανάλυση κατέδειξε τις αδυναμίες της κοινοτικής βιομηχανίας, τους κινδύνους με τους οποίους βρίσκεται αντιμέτωπη και την ανάγκη να καταβληθούν προσπάθειες για να

μπορέσει να αντεπεξέλθει στο διεθνή ανταγωνισμό. Οι νέες δημοσιονομικές προοπτικές που προτείνει η Επιτροπή για την περίοδο 2007-2013 επιβεβαιώνουν, εξάλλου, την προτεραιότητα που θα δοθεί στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ένωσης³⁶ και έχουν στόχο να της εξασφαλίσουν τα απαιτούμενα για το σκοπό αυτό μέσα.

Η υποστήριξη της διαδικασίας διαρθρωτικών αλλαγών προϋποθέτει τρία είδη ενεργειών:

- η προσέγγιση «Καλύτερη νομοθεσία» θα εξακολουθήσει να παρέχει στη βιομηχανία μια όσον το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη αγορά, αλλά θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι η ρυθμιστική επιβάρυνση δεν υπερβαίνει τα δέοντα επίπεδα.
- θα πρέπει επίσης να χρησιμοποιηθούν οι άλλες κοινοτικές πολιτικές που συμβάλλουν, καθεμία με το δικό της τρόπο, στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, χωρίς να λησμονούνται οι επιμέρους στόχοι τους. Ένα παράδειγμα της δυνατότητας προόδου στον τομέα αυτό αποτελεί η ανακοίνωση σχετικά μια διορατική πολιτική ανταγωνισμού για μια ανταγωνιστική Ευρώπη, η οποία θα εγκριθεί την ίδια ημέρα με το παρόν έγγραφο και θα καλύπτει λεπτομερώς την συνεισφορά της εν λόγω πολιτικής στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας.
- Τέλος, θα πρέπει να ληφθούν απόλυτα υπόψη οι ειδικές ανάγκες του διαφόρων βιομηχανικών κλάδων.

Βέβαια, τα μέτρα που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών θα μπορούν να στηρίζονται επωφελώς στην εμπειρία που έχει ήδη αποκτηθεί όσον αφορά τα συνοδευτικά μέτρα, κυρίως στον τομέα της σιδηρουργίας.

Πλαίσιο 4:
Η μεθοδολογία της Επιτροπής για την προσέγγιση των προβλημάτων
της ανταγωνιστικότητας

Κατά τα τελευταία έτη, η Επιτροπή ανέπτυξε μια μεθοδολογία για την προσέγγιση των προβλημάτων της ανταγωνιστικότητας, τόσο σε οριζόντιο όσο και σε τομεακό επίπεδο. Βασίζεται στο συνδυασμό τριών στοιχείων: ανάλυση, διαβούλευση και δράση.

Η ανάλυση της ανταγωνιστικότητας πρέπει να αποτελεί το αρχικό συστατικό, διότι επιτρέπει τον εντοπισμό των προκλήσεων που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Μόνον μια αυστηρή ανάλυση της ανταγωνιστικής κατάστασης της βιομηχανίας, που επιτρέπει να καταδειχθούν τα ισχυρά σημεία και οι αδυναμίες της καθώς και οι γενικές προϋποθέσεις που πρέπει να βελτιωθούν, μπορεί να δικαιολογήσει τα μέτρα στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής, τόσο σε οριζόντιο όσο και σε τομεακό επίπεδο. Τέτοιες εργασίες μπορούν να συμβάλουν στην αναγνώριση και στην πρόβλεψη των διαρθρωτικών αλλαγών, κυρίως σε τομεακό ή γεωγραφικό επίπεδο και να διευκολύνουν τον καθορισμό των κατάλληλων συνοδευτικών μέτρων. Οι πρόσφατες πρωτοβουλίες στον τομέα των βιοτεχνολογιών, της αεροναυπηγικής και των φαρμακευτικών προϊόντων βασίστηκαν σε προηγούμενη ανάλυση της κατάστασης του κλάδου, χάρη στην οποία εντοπίστηκαν σε κάθε περίπτωση τα διακυβεύματα που τον χαρακτηρίζουν.

³⁶ Ανακοίνωση «οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος - Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυνμένης Ένωσης 2007-2013», COM(2004) 101 της 10ης Φεβρουαρίου 2004.

Η διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη αποτελεί την άλλη θεμελιώδη πτυχή. Πρέπει να είναι αρκετά ευρεία και ανοικτή ώστε να επιτρέψει να εκφραστούν όλες οι σχετικές απόψεις, να στοχοθετηθούν καλύτερα τα προβλεπόμενα μέτρα και να βελτιωθεί η αποδοχή τους από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι πρωτοβουλίες βασίζονται στη συγκρότηση γνωμοδοτικών ομάδων υψηλού επιπέδου στις οποίες θα συμμετέχουν αντιπρόσωποι της βιομηχανίας και των δημόσιων αρχών και οι οποίες θα εκδίδουν συστάσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου (G10, STAR 21, LEADERSHIP 2015), καθώς και σε άλλες διαδικασίες γνωμοδότησης των ενδιαφερομένων μερών.

Η καταλληλότητα των συστάσεων αυτών αξιολογείται, πλήρως ή εν μέρει, με ανακοίνωση της Επιτροπής. Η εφαρμογή των συστάσεων αυτών εναπόκειται είτε στην ΕΕ είτε στα κράτη μέλη και απαιτεί τη χρήση διαφόρων μέσων, ρυθμιστική ή μη. Οι ενέργειες αυτές πρέπει να ανταποκρίνονται με εξειδικευμένο και αναλογικό τρόπο στις ανάγκες που εντοπίζονται.

4.1. Ένα ρυθμιστικό πλαίσιο ευνοϊκό για τη βιομηχανία

4.1.1. Βελτίωση της νομοθεσίας

Πλαίσιο 5: Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών όσον αφορά τις κανονιστικές ρυθμίσεις

Πολλές πτυχές της δραστηριότητας των επιχειρήσεων αποτελούν αντικείμενο κανονιστικών ρυθμίσεων. Όταν πραγματοποιούν επενδύσεις, οι επιχειρήσεις οφείλουν να συμμορφώνονται με τους κανόνες της πολεοδομίας και χρήσης της γης. Οι καθημερινές τους δραστηριότητες υπόκεινται στο εταιρικό δίκαιο, στους φορολογικούς κανόνες, στους κανόνες της κοινωνικής ασφάλισης, στο εργατικό δίκαιο (συμπεριλαμβανομένων των πτυχών της ασφάλειας και της υγιεινής στο χώρο εργασίας), στους κανόνες ελέγχου της ρύπανσης και στο δίκαιο του ανταγωνισμού. Τα προϊόντα τους οφείλουν να συμμορφώνονται με τους τεχνικούς κανόνες ασφάλειας, υγείας, προστασίας του περιβάλλοντος και των καταναλωτών. Ορισμένα επαγγέλματα διέπονται από ένα έντονο κανονιστικό πλαίσιο, όπως επίσης και το δικαίωμα εγκατάστασης και παροχής ορισμένων υπηρεσιών, ιδίως των χρηματοοικονομικών για προφανείς προληπτικούς λόγους. Τέλος, ορισμένες υπηρεσίες κοινής ωφέλειας (υπηρεσίες μεταφορών, ενέργεια, ταχυδρομικές υπηρεσίες) αποτελούν αντικείμενο ειδικών κανονιστικών ρυθμίσεων, παρότι οι προσπάθειες που καταβάλλονται σε κοινοτικό επίπεδο είχαν ως αποτέλεσμα να περιοριστεί δραστικά ο μονοπωλιακός χαρακτήρας των υπηρεσιών αυτών.

Οι κανονιστικές ρυθμίσεις μπορούν να αποβούν ευνοϊκές για την ανταγωνιστικότητα, όπως καταδεικνύεται από την εμπειρία δημιουργίας της εσωτερικής αγοράς (στην οποία ενιαίες κανονιστικές ρυθμίσεις αντικαθιστούν τα εθνικά καθεστώτα). Αντίθετα, η απουσία κανόνων μπορεί μερικές φορές να αποτελέσει μειονέκτημα για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, όπως στην περίπτωση της καθυστέρησης δημιουργίας ενός κοινοτικού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Οι κανονιστικές ρυθμίσεις εξάλλου σε κοινοτικό επίπεδο μπορούν να συμβάλουν στην απλούστευση του διοικητικού βάρους που επωμίζονται οι επιχειρήσεις, όταν αντικαθιστούν την υποχρέωση των επιχειρήσεων να απευθύνονται σε πολυάριθμες διοικητικές υπηρεσίες με την προσφυγή σε ένα ενιαίο κέντρο εξυπηρέτησης. Επίσης, οι κανονιστικές ρυθμίσεις, καταργώντας τους φραγμούς στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στη διασυνοριακή αγορά και απλοποιώντας τις διαδικασίες πρόσβασης στην αγορά ή τους κανόνες που διέπουν τα προϊόντα (ασφάλεια των προϊόντων, ασφάλεια των τροφίμων κ.τ.λ.), μπορούν να συμβάλουν στη διασφάλιση των αγορών τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τις επιχειρήσεις, γεγονός που μπορεί επηρεάσει θετικά την ανταγωνιστικότητα.

Οι επιχειρήσεις, οι αγοραστές και οι αρχές αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα δημιουργίας ενός πλαισίου που θα προσδιορίζει τα όρια μέσα στα οποία δύνανται να παρεμβαίνουν οι επιχειρήσεις. Μεγάλο μέρος των ρυθμίσεων αυτών είναι αναπόφευκτο (για παράδειγμα στους τομείς της φορολογίας, της κοινωνικής ασφάλισης ή της ασφάλειας των τροφίμων), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η σαφήνεια και η αποτελεσματικότητά τους είναι πάντοτε πέραν αμφισβήτησης. Επιπλέον, ορισμένες χώρες που διαθέτουν λιγότερες ρυθμίσεις ανταποκρίνονται στις ίδιες δημόσιες ανησυχίες με άλλα μέσα. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, η νοοτροπία προσφυγής στη δικαιοσύνη και η αναγκαιότητα να καλύπτεται ασφαλιστικά η ενδεχόμενη ευθύνη διαμορφώνουν μέσω διαφορετικής οδού το δικό τους πλαίσιο κανόνων και περιορισμών.

Οι κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις καλύπτουν ένα μικρό τμήμα του εταιρικού δικαίου, της φορολογίας, των κανόνων κοινωνικής ασφάλισης, ιδίως όσον αφορά τις διασυνοριακές δραστηριότητες. Ωστόσο, γεννήτορας του κυριότερου μέρους των κανονιστικών ρυθμίσεων είναι τα κράτη μέλη. Οι ρυθμίσεις για την αγορά εργασίας, την ασφάλεια στο χώρο εργασίας, την προστασία των καταναλωτών ή τον έλεγχο της ρύπανσης αποτελούν συντρέχουσες ευθύνες με επακόλουθο εθνικό και ευρωπαϊκό περιεχόμενο. Οι ρυθμίσεις για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας έχουν μάλλον εθνικό χαρακτήρα και περικλείονται σε ένα κοινοτικό πλαίσιο.

Οι τεχνικές κανονιστικές ρυθμίσεις των προϊόντων αποτελούν, με μεγάλη διαφορά, τον τομέα στον οποίο οι κοινοτικές ρυθμίσεις διαδραματίζουν το σημαντικότερο ρόλο. Το ήμισυ σχεδόν των προϊόντων υπόκειται σε τυπικές απαιτήσεις πριν από την κυκλοφορία τους στην αγορά. Ορισμένες περιορισμένες απαιτήσεις αφορούν τις ετικέτες ή το περιτύλιγμα των προϊόντων και αποσκοπούν στην ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με τους κινδύνους που εμπεριέχουν τα αντίστοιχα προϊόντα. Άλλες ρυθμίσεις έχουν αυστηρότερο χαρακτήρα και ποικίλλουν από τη συμμόρφωση των προϊόντων με απαιτήσεις σε θέματα ασφάλειας έως την αδειοδότησή τους πριν από την κυκλοφορία τους στην αγορά, όπως στην περίπτωση των φαρμακευτικών προϊόντων. Οι κοινοτικοί κανόνες υιοθετούνται για να εξασφαλιστεί η αναγνώριση των μέτρων προστασίας που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο. Υπάρχουν σημαντικά περισσότερες εθνικές από ό,τι κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις. Έτσι, στον τομέα των προϊόντων η Επιτροπή ενέκρινε 14 προτάσεις το 2003. Παράλληλα τα κράτη μέλη διαβίβασαν στην τελευταία 486 μέτρα. Το 15% περίπου των σχεδίων που παρέλαβε η Επιτροπή από τα κράτη μέλη δεν συνάδουν με το κοινοτικό δίκαιο.

Η απλούστευση και η βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων αποτελούν μακρόπνοη διαδικασία. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε με την εναρμόνιση των διαφορετικών εθνικών κανόνων, με την οποία τέθηκαν τα θεμέλια της εσωτερικής αγοράς. Συνεχίστηκε με την προσπάθεια εξεύρεσης λιγότερο δεσμευτικών μέσων για την επίτευξη των στόχων δημόσιου χαρακτήρα. Η «νέα κοινοτική προσέγγιση» συγκαταλέγεται μεταξύ των μέσων αυτών. Πρέπει επίσης να συνεχιστεί η εξάλειψη άχρηστων περιπλοκών που εισάγονται σε εθνικό επίπεδο («gold-plating») και οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στον κατακερματισμό της εσωτερικής αγοράς ή τη συσσώρευση δεσμεύσεων για τις επιχειρήσεις. Η βελτίωση της νομοθεσίας αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αυτής της διαδικασίας βελτίωσης, που απέχει πολύ από την ολοκλήρωσή της.

Έχει ήδη επιτελεστεί πρόοδος...

Η εφαρμογή του σχεδίου δράσης «Βελτίωση της νομοθεσίας» επέτρεψε ήδη σε μεγάλο βαθμό τη βελτίωση του τρόπου με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση θεσπίζει κανονιστικές ρυθμίσεις. Έτσι, κάθε πρωτοβουλία που ενδεχομένως έχει σημαντικές επιπτώσεις οικονομικής,

κοινωνικής ή περιβαλλοντικής φύσης υποβάλλεται σε ενδελεχή αξιολόγηση του αντικτύπου της. Με την αξιολόγηση αυτή επιδιώκεται να αναλυθούν ταυτόχρονα οι διάφορες συνέπειες των πρωτοβουλιών αυτών, ιδίως όσον αφορά τη βιομηχανία και την ανταγωνιστικότητά της. Μερικές φορές εξάλλου οι προσπάθειες αυτές είναι χρήσιμο να συνεχίζονται. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του πακέτου REACH, η Επιτροπή θα εργαστεί σε συνεργασία με τη βιομηχανία για να συμπληρώσει την ανάλυση αντικτύπου που έχει ήδη ολοκληρωθεί, εστιάζοντας την προσοχή της σε συγκεκριμένες ανησυχίες που εξέφρασαν οι βιομηχανικοί φορείς.

Επιπλέον, η χρήση εναλλακτικών μεθόδων πέρα από τις παραδοσιακές ρυθμιστικές οδούς (για παράδειγμα η αυτορρύθμιση, η προσφυγή στην ευρωπαϊκή τυποποίηση, ιδίως ως μέσο στήριξης της από κοινού ρύθμισης, οι εθελοντικές συμφωνίες ή οι ρυθμίσεις-πλαίσια) δύναται σε ορισμένες περιπτώσεις να επιτύχει με αποτελεσματικότερο τρόπο την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των επιδιωκόμενων στόχων και των συμφερόντων της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας. Με τον όρο ότι γίνονται σεβαστές ορισμένες απαιτήσεις, ιδίως η αρχή της ασφάλειας δικαίου, οι παραπάνω προσεγγίσεις μπορούν να εξασφαλίσουν προστιθέμενη αξία.

Τέλος, πρόοδος έχει επιτελεστεί στον τομέα της διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη πριν από την ανάληψη οποιασδήποτε πρωτοβουλίας, η οποία μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Πλαίσιο 6: Βελτίωση της διαβούλευσης: η περίπτωση του REACH

Στις 29 Οκτωβρίου 2003 η Επιτροπή υπέβαλε την πρότασή της για ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για τη χημεία. Το σύστημα που προτάθηκε (REACH, καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων) έχει ως στόχο να βελτιώσει την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος, διαφυλάσσοντας παράλληλα την ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής χημικής βιομηχανίας και των νεωτεριστικών δυνατοτήτων της.

Όταν η Επιτροπή ξεκίνησε τις προκαταρκτικές εργασίες για την πρόταση REACH, διενήργησε ευρεία διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, στην οποία αξιοποιήθηκε και το διαδίκτυο, με σκοπό να μεγιστοποιήσει τη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας. Χάρη στη διαβούλευση αυτή απεστάλησαν πάνω από 6000 απαντήσεις. Ύστερα από τις παρεμβάσεις αυτές έγιναν πολλές τροποποιήσεις στην αρχική πρόταση. Η Επιτροπή μπόρεσε να επανεξετάσει την εκ μέρους της αξιολόγηση αντικτύπου και επέφερε βελτιώσεις, με τις οποίες σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της πρόκειται να εξοικονομηθεί το 80% του άμεσου κόστους για τη βιομηχανία (ή πάνω από 10 δισεκατομμύρια ευρώ).

...Είναι όμως απαραίτητο να γίνουν περαιτέρω βήματα προόδου για να μειωθεί το βάρος της νομοθεσίας

Το Συμβούλιο εξέφρασε την επιθυμία να επιτευχθεί πρόοδος προς δύο κατευθύνσεις³⁷. Αφενός, όσον αφορά τις νέες πρωτοβουλίες, επιθυμεί να ενισχυθεί και να αρτιωθεί ο συνυπολογισμός της διάστασης της ανταγωνιστικότητας στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαδικασίας αξιολόγησης του αντικτύπου, που καλύπτει επίσης την περιβαλλοντική και κοινωνική διάσταση. Αφετέρου, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να αξιολογηθούν οι σωρευτικές επιπτώσεις της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας στην

³⁷ Συμβολή του Συμβουλίου «Ανταγωνιστικότητα» στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 (11 Μαρτίου 2004).

ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και συγχρόνως να ληφθεί υπόψη η πιθανή αλληλεπίδραση μεταξύ των νομοθετικών ή των κανονιστικών πράξεων που πηγάζουν από διαφορετικές πολιτικές. Οι αξιολογήσεις αυτές θα μπορούσαν να αποδειχτούν ιδιαίτερα χρήσιμες για ορισμένους ιδιαίτερους τομείς της βιομηχανίας, η ανταγωνιστική θέση των οποίων είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στον ανταγωνισμό τρίτων χωρών. Η αυτοκινητοβιομηχανία θα μπορούσε να αποτελέσει ένα καλό παράδειγμα παρόμοιων αναλύσεων.

Το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 (Βρυξέλλες, 25-26 Μαρτίου 2004) επανέλαβε και το ίδιο τις παραπάνω εκκλήσεις, σημειώνοντας με ικανοποίηση «τη δέσμευση της Επιτροπής να επεξεργαστεί περαιτέρω την ολοκληρωμένη διαδικασία αξιολόγησης του αντικτύπου, συνεργαζόμενη με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο πλαίσιο της Διοργανικής Συμφωνίας για τη βελτίωση της νομοθεσίας με ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της διάστασης της ανταγωνιστικότητας, και να αναπτύξει σε συνεργασία με το Συμβούλιο μέθοδο καταμέτρησης του διοικητικού φόρτου για τις επιχειρήσεις».

Ο Πρόεδρος Prodi, αν και υπενθύμισε ότι Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει μια διατομεακή προσέγγιση σε θέματα εκτίμησης αντικτύπου, η οποία βασίζεται στις τρεις διαστάσεις του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντικτύπου, επιβεβαίωσε ότι η Επιτροπή πρόκειται να εξετάσει σε ποιο βαθμό οι πτυχές της ανταγωνιστικότητας, ιδίως οι πτυχές που αφορούν τη διοικητική επιβάρυνση των επιχειρήσεων, πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής.

Πλαίσιο 7: Οι σωρευτικές επιπτώσεις των κανονιστικών ρυθμίσεων: το παράδειγμα της αυτοκινητοβιομηχανίας

Η αυτοκινητοβιομηχανία αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της οικονομίας της ΕΕ. Αφορά 6,5 εκατομμύρια άμεσων και έμμεσων θέσεων απασχόλησης και συμβάλλει κατά 5 % στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Η συνεισφορά της στην ανάπτυξη της βιομηχανίας και στην καινοτομία έχει μείζονα χαρακτήρα και σε αυτήν απασχολείται ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου της Λισσαβόνας. Ο εν λόγω τομέας είναι καινοτόμος και ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της αγοράς. Για παράδειγμα, η μέση κατανάλωση των ευρωπαϊκών αυτοκινήτων είναι σημαντικά μικρότερη από την κατανάλωση της αμερικανικής παραγωγής.

Κατά τα τελευταία τριάντα έτη η Ευρωπαϊκή Ένωση κατόρθωσε να θεσπίσει ένα ενιαίο καθεστώς αναγνώρισης των αυτοκινούμενων οχημάτων. Το κεκτημένο αυτό εναρμόνισης αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προόδου σε σχέση με την συνύπαρξη εθνικών κανόνων που χαρακτήριζε προηγουμένως τον τομέα. Επιπλέον, η ευρωπαϊκή προσέγγιση για τις κανονιστικές ρυθμίσεις στον τομέα αυτό πέτυχε την καθιέρωσή της σε μεγάλο μέρος του κόσμου, υπό την αιγίδα της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE).

Το κανονιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται η βιομηχανία αυτή καθίσταται όλο και περισσότερο πολύπλοκο. Η πυκνότητα των κανόνων, που συνδέονται για παράδειγμα με τους στόχους ασφάλειας των οδικών χρηστών ή προστασίας του περιβάλλοντος, αυξήθηκε, διότι τόσο η ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη ανέλαβαν, μερικές φορές χωρίς συντονισμό, κανονιστικές πρωτοβουλίες, η αλληλεπίδραση και οι σωρευτικές επιπτώσεις των οποίων δεν έχουν ακόμη πλήρως αξιολογηθεί. Πρέπει συνεπώς να υιοθετηθεί μια πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση καθώς και να καταβληθούν προσπάθειες για να ληφθούν υπόψη οι διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Αυτός είναι ακριβώς και ο στόχος της τεχνολογικής πλατφόρμας ERTRAC (European Road Transport Advisory Council).

Επιπλέον, η Επιτροπή εγκαινιάζει την παρούσα στιγμή νέες οδούς για τη βελτίωση της ποιότητας των κανονιστικών εργασιών τόσο σε κοινοτικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο των κρατών μελών:

- Ανταλλαγές ορθών πρακτικών σε κανονιστικά θέματα με τα κράτη μέλη αλλά και μεταξύ τους·
- Εργασίες με σκοπό τον καθορισμό δεικτών ποιότητας των κανονιστικών ρυθμίσεων·
- Μελέτες εκ των υστέρων σχετικά με τον αντίκτυπο των νομοθετικών ή άλλων πρωτοβουλιών·
- Εργασίες με σκοπό να καθοριστούν τα αίτια του υπερβολικού φόρτου των κανονιστικών ρυθμίσεων.

Η ποιότητα των ενδεδειγμένων αξιολογήσεων αντικτύπου φαίνεται επίσης ότι παίζει ζωτικό ρόλο για την αξιοπιστία των προτάσεων της Επιτροπής. Η Επιτροπή, προκειμένου να εγγραφεί την ποιότητα των αναλύσεων αυτών, μελετά το ενδεχόμενο να συστήσει, υπό τη δικαιοδοσία της, ένα συμβουλευτικό όργανο ειδικών στα εν λόγω θέματα. Το όργανο αυτό θα έχει ως αποστολή να την συμβουλεύει σχετικά με τη μεθοδολογία που πρέπει να ακολουθεί σε παρόμοια εγχειρήματα.

Εξάλλου, θα πρέπει να εξεταστεί και να ληφθεί υπόψη ο αντίκτυπος των υφιστάμενων και των νέων ρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών, όσον αφορά ιδίως την έρευνα και την καινοτομία. Από την άποψη αυτή, σημαντικός στόχος είναι να προσδιοριστούν αρκετά νωρίς οι τομείς στους οποίους η ισχύουσα νομοθεσία ή η απουσία νομοθεσίας εμποδίζουν την ανάπτυξη και την εξάπλωση των νέων τεχνολογιών και να καθοριστούν, ανάλογα με την περίπτωση, τα μέτρα που απαιτούνται για την επίλυση των προβλημάτων αυτών. Η προληπτική αυτή προσέγγιση για την προσαρμογή του ρυθμιστικού πλαισίου στην επιτάχυνση της τεχνολογικής προόδου θα υλοποιηθεί με το σύνολο ιδίως των συμμετεχόντων μερών στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών.

4.1.2. Ο καθένας πρέπει να αναλάβει τις ευθύνες του

Η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας αποτελεί υπόθεση όλων. Έτσι, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να μεριμνούν ώστε τα μέτρα που πηγάζουν από τη νομοθετική διαδικασία να μην ανακόπτουν την ανταγωνιστικότητα και παράλληλα να επιτυγχάνουν τους δικούς τους στόχους. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να στηρίξει τη διαδικασία αυτή. Θα μπορούσε να βοηθήσει τα άλλα όργανα να αξιολογήσουν τις συνέπειες των προτεινόμενων τροποποιήσεων στο πλαίσιο της διοργανικής συμφωνίας «Για τη βελτίωση της νομοθεσίας». Στο πνεύμα αυτό, το Συμβούλιο «Ανταγωνιστικότητα», ύστερα από αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ανακοίνωσε την πρόθεσή του να παρακολουθεί τις προτάσεις που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα, ακόμα και αν δεν υπάγονται στην άμεση αρμοδιότητά του.

Τέλος, στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής οι κοινοτικές αρμοδιότητες και πράξεις έχουν περιορισμένο χαρακτήρα. Τα κράτη μέλη από την πλευρά τους πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι κανόνες που θεσπίζουν δεν έχουν αρνητικό αντίκτυπο στο επιχειρησιακό περιβάλλον (περιπλέκοντας για παράδειγμα την πρόσβαση στην αγορά ή επιβραδύνοντας την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων ή νέων τεχνολογιών) και δεν δημιουργούν αδικαιολόγητα προσκόμματα ή εμπόδια στις συναλλαγές σε αντίθεση με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης.

4.2. Μεγιστοποίηση των συνεργειών μεταξύ των διαφόρων πολιτικών

Η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη βιομηχανία. Τα κοινοτικά όργανα όμως και τα κράτη μέλη οφείλουν να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο τόνισαν πρόσφατα την ανάγκη υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τα θέματα της ανταγωνιστικότητας³⁸.

Στην προηγούμενη ανακοίνωση για τη βιομηχανική πολιτική υπογραμμίστηκαν οι συνέργειες που είναι δυνατές μεταξύ των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών. Ύστερα από προσεκτική εξέταση εντοπίστηκαν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες με βάση πέντε διαστάσεις - γνώση, εσωτερική αγορά, συνοχή, βιώσιμη ανάπτυξη και διεθνής διάσταση - έτσι ώστε να βελτιωθεί η συνεισφορά των κοινοτικών πολιτικών στη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα.

Πλαίσιο 8: Προσέγγιση των αναλυτικών θεμελίων των κοινοτικών πολιτικών

Για να μεγιστοποιηθούν οι συνέργειες μεταξύ των διαφόρων πολιτικών της Κοινότητας έτσι ώστε ο θετικός τους αντίκτυπος στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερος, τα αναλυτικά θεμέλια των πολιτικών αυτών θα πρέπει να είναι συνεκτικά και κατάλληλα. Έτσι, θα εξασφαλιστεί μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των αντίστοιχων συνεπειών των πολιτικών αυτών. Η Επιτροπή, με στόχο την προσέγγιση των εν λόγω θεμελίων, πραγματοποίησε δύο εγχειρήματα, της λεγόμενης «ανάλυσης των αναλύσεων».

Στο πρώτο εξέτασε την αλληλεπίδραση της απασχόλησης με την ανάπτυξη. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής, η ταυτόχρονη επιδίωξη αύξησης της παραγωγικότητας και της απασχόλησης δεν είναι αντιφατική, ιδίως μεσοπρόθεσμα. Η βελτίωση του βιοτικού μας επιπέδου εξαρτάται από αυτούς τους δύο παράγοντες.

Σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο, η οικονομική ανάπτυξη καθορίζεται πάνω από όλα από την αύξηση της παραγωγικότητας. Η τελευταία αποτελεί συνάρτηση διαφόρων παραγόντων: των επενδύσεων σε κεφάλαια και σε ΤΠΕ, της τεχνολογικής προόδου, του οργανωτικού εκσυγχρονισμού, της εκπαίδευσης. Η αύξηση της απασχόλησης πιο μακροπρόθεσμα καθορίζεται από τις επιδόσεις των αγορών εργασίας και τους παράγοντες που επηρεάζουν την προσφορά απασχόλησης. Τα τελευταία έτη στη γενική ανάπτυξη συνέβαλε μάλλον περισσότερο η αύξηση της απασχόλησης παρά της παραγωγικότητας. Η αυξημένη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, η βελτίωση των προσόντων και η μεγαλύτερη ευελιξία συνέτειναν στην επίτευξη ανάπτυξης με περισσότερες θέσεις εργασίας.

Για να επιτευχθεί υψηλή αύξηση της παραγωγικότητας και της απασχόλησης απαιτούνται ειδικές μεταρρυθμίσεις. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές έχουν ως σκοπό την ενίσχυση της δημιουργίας θέσεων εργασίας και την προσαρμοστικότητα των εργαζομένων, τη βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων, την ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος και της καινοτομίας, το άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς υπηρεσιών και τη βελτίωση του εκσυγχρονισμού του ανθρώπινου κεφαλαίου και των τεχνολογιών. Παράλληλα, οι μεταρρυθμίσεις αυτές πρέπει να υποστηρίζονται από ένα σταθερό μακροοικονομικό πλαίσιο καθώς και σταθερές δημοσιονομικές πολιτικές.

³⁸

«Les enjeux clés de la compétitivité en Europe – vers une approche intégrée» (Ορισμένα βασικά θέματα για την ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη – προς την υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης). COM(2003) 704 τελικό, 21.11.2003.

Το άλλο εγχείρημα επικεντρώθηκε στον αντίκτυπο της περιβαλλοντικής πολιτικής για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του εγχειρήματος αυτού, οι κανονιστικές ρυθμίσεις στον τομέα του περιβάλλοντος επικεντρώνονται βασικά στη δημιουργία και την απόδοση (ή την εκ νέου απόδοση) ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων όσον αφορά τη χρήση και τη ρύπανση των περιβαλλοντικών πόρων. Αναγκάζοντας τους ενδιαφερόμενους να λάβουν υπόψη την αυξανόμενη σπανιότητα των περιβαλλοντικών πόρων, μπορούν να συνεισφέρουν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας. Ωστόσο, παρότι βελτιώνουν ενδεχομένως την αποτελεσματικότητα στον καταμερισμό των πόρων, οι κανονιστικές ρυθμίσεις έχουν σημαντικές συνέπειες όσον αφορά την κατανομή, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό «κερδισμένους» και «χαμένους».

Το τελικό αποτέλεσμα των κανονιστικών ρυθμίσεων σε περιβαλλοντικά θέματα από την άποψη του κόστους είναι ότι για ορισμένες επιχειρήσεις ή τομείς η παραγωγή γίνεται ακριβότερη. Αν και είναι σημαντικό να γίνεται σωστή εκτίμηση του κόστους που συνεπάγονται οι κανονιστικές ρυθμίσεις σε θέματα περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις, μεγαλύτερη σημασία για τις τελευταίες έχουν οι συνέπειες του κόστους αυτού στη δυνατότητα καινοτομίας, στην αποδοτικότητα, τις τιμές και τη δυναμική της ζήτησης. Οι συνέπειες αυτές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό (i) από τον τύπο των ρυθμίσεων – δηλ. με ποιον τρόπο αυτές επηρεάζουν τις εισροές, τη διαδικασία παραγωγής και το τελικό προϊόν· (ii) από το πώς οι επηρεαζόμενες επιχειρήσεις χρηματοδοτούν τις τεχνολογίες μείωσης της ρύπανσης· (iii) από τις δομές της αγοράς (ελαστικότητα της ζήτησης, βαθμός έκθεσης στο διεθνή ανταγωνισμό...).

Όσον αφορά τα οφέλη, το τελικό αποτέλεσμα των περιβαλλοντικών ρυθμίσεων είναι ότι ορισμένες επιχειρήσεις ή τομείς θα επωφεληθούν από τις θετικές συνέπειες της ζήτησης εργασίας, που δεν θα προέκυπταν χωρίς την υιοθέτηση παρόμοιων ρυθμίσεων. Αναμένεται επίσης να επιτρέψουν μειωμένες δαπάνες εισροών για τους βιομηχανικούς τομείς που υπόκεινται σε ρυθμίσεις, ενθαρρύνοντας την καλύτερη χρήση των πόρων, και συγχρόνως για τις βιομηχανίες που θα επωφεληθούν τελικά από τις εισροές με λιγότερη ρύπανση και από τις μειωμένες δαπάνες για την υγεία των εργαζομένων και τη δημόσια υγεία.

Η ύπαρξη κοινών κανόνων σε θέματα περιβάλλοντος στο επίπεδο της ΕΕ εξασφαλίζει ίσους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εσωτερική αγορά. Οι διαφορές στην αυστηρότητα των κανόνων περιβαλλοντικής προστασίας μεταξύ των χωρών μπορούν να δικαιολογηθούν από τις διαφορές των περιβαλλοντικών προβλημάτων και των συνεπειών της ρύπανσης. Ωστόσο, η ύπαρξη διαφορετικών προσεγγίσεων σε εθνικό επίπεδο, όσον αφορά είτε τους στόχους είτε τα μέσα, πρέπει να εξετάζεται προσεκτικά για να διασφαλιστεί ότι οι διαφορές αυτές συνάδουν στην πράξη και από νομική άποψη με τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

Ο διασυνοριακός και παγκόσμιος χαρακτήρας πολυάριθμων απειλών για το περιβάλλον απαιτεί την ανάληψη δράσεων που υπερβαίνουν τις ικανότητες μιας χώρας ή μιας περιοχής. Η λήψη μέτρων αποκλειστικά στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αποκατάσταση της στιβάδας του όζοντος ή για τη μείωση των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, για παράδειγμα, δεν είναι αρκετή. Τα θέματα αυτά προϋποθέτουν την ανάληψη παγκόσμιας δράσης και το συντονισμό πολυμερών προσπαθειών. Εξ ου και η ανάγκη να εξασφαλιστεί η συμμετοχή και η ανάλογη συμβολή των κύριων εμπορικών εταίρων της Ευρώπης τη στιγμή ανάληψης ενεργειών.

4.2.1. Η γνώση στην υπηρεσία των επιχειρήσεων

Η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα απαιτεί καλύτερη εκμετάλλευση της γνώσης· η απαίτηση αυτή συνεπάγεται την ανάληψη δράσεων στο επίπεδο της έρευνας, της καινοτομίας, των προσόντων του εργατικού δυναμικού, των ΤΠΕ και μιας πολιτικής ανταγωνισμού που να λαμβάνει υπόψη τη διάσταση αυτή.

- Επενδύοντας στην έρευνα: το πρόγραμμα δράσης για την Ευρώπη

Ως συμπλήρωμα της δημιουργίας ενός «ευρωπαϊκού χώρου έρευνας» που αποσκοπεί στη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς για την έρευνα και την τεχνολογία, αφενός, και στην αντιμετώπιση του κατακερματισμού που κατατρώει την παρούσα στιγμή την ευρωπαϊκή έρευνα, αφετέρου, η Ευρώπη εξοπλίστηκε με ένα πρόγραμμα δράσης με σκοπό την αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και την επίτευξη του στόχου που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Βαρκελώνη, να αυξηθούν δηλαδή οι συνολικές επενδύσεις E&A στην Ευρώπη στο 3% του ΑΕγχΠ το 2010³⁹. Το σχέδιο δράσης απαιτεί την ενεργοποίηση πολυάριθμων πολιτικών, πέρα από την έρευνα και την καινοτομία και επιβάλλει τη βελτίωση όλων των μέσων δημόσιας στήριξης.

Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει τρεις κύριες προτεραιότητες:

1. Αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης για την έρευνα στο επίπεδο των κρατών μελών και της Ένωσης, μέσα σε όρια που συμβιβάζονται με τους ευρωπαϊκούς δημοσιονομικούς προσαντολισμούς, και ενίσχυση των δεσμών μεταξύ της δημόσιας έρευνας και της βιομηχανίας.
2. Αύξηση του ανθρώπινου δυναμικού στις θετικές επιστήμες και την τεχνολογία με τη βελτίωση των όρων σταδιοδρομίας και της κινητικότητας των ερευνητών, την επανενθάρρυνση της προτίμησης των νεώτερων για τις θετικές επιστήμες και τη διευκόλυνση της εισόδου και της παραμονής των καλύτερων ερευνητών από τρίτες χώρες⁴⁰.
3. Βελτίωση των συνθηκών πλαισίου έτσι ώστε να παρέχεται στις επιχειρήσεις ένα περιβάλλον που να ευνοεί την έρευνα και να τις παροτρύνει να αυξήσουν τις επενδύσεις τους στην Ευρώπη. Πρέπει να αναληφθούν νέες δράσεις σε τομείς όπως η πνευματική ιδιοκτησία, η ρύθμιση των αγορών, οι κανόνες ανταγωνισμού, οι χρηματοοικονομικές αγορές και οι φορολογικές συνθήκες.

Στόχος του μηχανισμού αυτού είναι να ενδυναμώσει την επενδυτική ελκυστικότητα της Ευρώπης, ιδίως απέναντι στους ιδιωτικούς επενδυτές, στον ερευνητικό τομέα και να αυξήσει τη δημόσια χρηματοδότηση στο 1% του ΑΕγχΠ έως το 2010 στο πλαίσιο της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού.

Στην πρόσφατη πρότασή της για τις δημοσιονομικές προοπτικές των ετών 2007-2013, η Επιτροπή τόνισε την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθηθεί, προβλέποντας τον υπερδιπλασιασμό του προϋπολογισμού για την έρευνα. Προσδοκάται ότι έτσι η ΕΕ θα

³⁹ COM(2003) 226 τελικό «Επενδύοντας στην έρευνα: το πρόγραμμα δράσης για την Ευρώπη», 30 Απριλίου 2003.

⁴⁰ Αναφορικά με το σημείο αυτό η Επιτροπή μόλις υπέβαλε προτάσεις που έχουν σκοπό να επιταχύνουν και να απλοποιήσουν τους όρους έκδοσης αδειών παραμονής των ερευνητών από τρίτες χώρες (COM(2004) 178τελικό, 16 Μαρτίου 2004).

επικεντρώσει τις δράσεις της σε ένα αριθμό μεγάλων θεμάτων που αφορούν άμεσα τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, όπως οι πανευρωπαϊκές συμπράξεις του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα προς όφελος της τεχνολογικής έρευνας, οι ερευνητικές υποδομές, οι ανθρώπινοι πόροι, ο δυναμισμός και η παραγωγικότητα της ευρωπαϊκής έρευνας, η διευθέτηση των πόλων αριστείας και ο συντονισμός των εθνικών και των περιφερειακών ερευνητικών προγραμμάτων και πολιτικών.

Μεταξύ των πρωτοβουλιών που προβλέπει το σχέδιο δράσης, ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στις τεχνολογικές πλατφόρμες. Θα συμβάλουν στην κινητοποίηση των προσπαθειών έρευνας και καινοτομίας καθώς και στη διευκόλυνση της ανάπτυξης «πρωτοπόρων» αγορών⁴¹ στην Ευρώπη. Οι τεχνολογικές πλατφόρμες, με τον καθορισμό κοινών θεμάτων έρευνας, έχουν ως σκοπό να ωθήσουν το ευρωπαϊκό ερευνητικό δυναμικό στις τεχνολογίες αιχμής, που έχουν να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερες προκλήσεις. Η συνεισφορά τους στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μπορεί να είναι σημαντική. Για παράδειγμα, η έρευνα σχετικά με τα νέα υλικά ή τις νέες διαδικασίες παραγωγής θα αποτελέσει έναν από τους τομείς δράσεων οι οποίοι πρέπει να εξερευνηθούν και να αναπτυχθούν στο πλαίσιο της τεχνολογικής πλατφόρμας για τον τομέα της βιομηχανίας υφασμάτων και ένδυσης. Οι τεχνολογικές πλατφόρμες θα συμβάλουν στην εγκαθίδρυση αποτελεσματικών σχέσεων ιδιωτικού-δημόσιου τομέα μεταξύ της έρευνας, της βιομηχανίας, της χρηματοοικονομικής κοινότητας και των φορέων λήψης πολιτικών αποφάσεων. Η συμμετοχή των εκπροσώπων του ιδιωτικού τομέα θα βοηθήσει ιδίως να διασφαλιστεί πως οι τεχνολογικές πλατφόρμες λαμβάνουν πλήρως υπόψη τις ανάγκες και τις προσδοκίες της εν δυνάμει μελλοντικής αγοράς στους εξεταζόμενους τομείς.

- Η πολιτική καινοτομίας

Το σχέδιο δράσης «Καινοτομία για την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης», το οποίο θα παρουσιάσει η Επιτροπή εντός του καλοκαιριού 2004, έχει ως σκοπό να θέσει τις επιχειρήσεις στην καρδιά της ευρωπαϊκής πολιτικής για την καινοτομία.

Το σχέδιο δράσης θα περιλαμβάνει έξι κύριους στόχους:

1. Την ενθάρρυνση κάθε μορφής καινοτομίας, τεχνολογικής ή μη (οργανωτικής,...) και την προώθηση της διάδοσης της αριστείας σε όλες τις επιχειρήσεις.
2. Την παρότρυνση της αποτελεσματικής διάδοσης των γνώσεων και των τεχνολογιών στις επιχειρήσεις. Για το θέμα αυτό τα κράτη μέλη και οι ΟΤΑ αναμένεται να παίζουν ένα ενεργό ρόλο, ενθαρρύνοντας ιδίως τις πρωτοβουλίες γύρω από τις ομαδοποιήσεις επιχειρήσεων («clusters»).
3. Την ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων για την καινοτομία. Πρέπει να γίνουν μεγαλύτερες και αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση για να αναπτυχθούν οι αναγκαίες ικανότητες καινοτομίας. Με βάση τις αναλύσεις αναγκών και δεξιοτήτων, η Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα μέρη αναμένεται να προωθήσουν την

⁴¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Πολιτική για την καινοτομία: επικαιροποίηση της προσέγγισης της Ένωσης με βάση τη στρατηγική της Λισσαβώνας», *op. cit.*, για την εξέταση των «πρωτοπόρων» αγορών.

αναγνώριση ιδιαίτερων επαγγελματιών για την καινοτομία⁴² και να ενθαρρύνουν την κινητικότητα τους, ιδίως μεταξύ των διαφόρων τομέων και προς τις ΜΜΕ.

4. Την ενίσχυση των μέσων πραγματοποίησης επενδύσεων στην καινοτομία. Τα κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα αναμένεται να επικεντρωθούν περισσότερο στην κατεύθυνση αυτή. Το 6ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την ανάπτυξη (17,5 δισεκατομμύρια ευρώ) και τα περιφερειακά κονδύλια (195 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2000-2006) ξεκίνησαν έναν παρόμοιο προσανατολισμό. Τα προσεχή προγράμματα αναμένεται να ενισχύσουν την τάση αυτή.

5. Την προώθηση ενός κανονιστικού και διοικητικού περιβάλλοντος που να ευνοεί την καινοτομία. Η διαχείριση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να βελτιωθεί, συγκεκριμένα με τη μείωση των δαπανών για τις επιχειρήσεις και τη δημιουργία μιας «υπηρεσίας παροχής βοήθειας» για την προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

6. Την ανάπτυξη ενός μοντέλου διακυβέρνησης της καινοτομίας στην Ένωση. Οι σχετικοί παράγοντες – κράτη μέλη, ενδιαφερόμενα μέρη – θα κινητοποιηθούν έτσι ώστε να ξεκινήσει ένας διάλογος για να καθοριστούν κοινοί στόχοι και να δημιουργηθούν συνέργειες. Η Επιτροπή έχει την πρόθεση να προτείνει στα κράτη μέλη φιλόδοξους κοινούς στόχους και να τα καλέσει να τους υιοθετήσουν έως το Μάρτιο 2005.

- Προβληματισμός σχετικά με το μέλλον της έρευνας στη μεταποιητική βιομηχανία

Σε μία πιο οριζόντια προοπτική το φθινόπωρο του 2004 θα παρουσιαστεί μια στρατηγική ατζέντα για το μέλλον της έρευνας στη μεταποιητική βιομηχανία με σκοπό να εντοπιστούν οι κύριοι προσανατολισμοί της έρευνας, έτσι ώστε να ενισχυθεί σε μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Το έγγραφο αυτό θα προτείνει ενέργειες στον τομέα των τεχνολογιών του μέλλοντος καθώς και στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, της διεθνούς συνεργασίας και της δημιουργίας ενός περιβάλλοντος που να ενθαρρύνει τη βιομηχανική καινοτομία. Θα αποτελέσει έτσι μια βάση για την προετοιμασία των δράσεων έρευνας και καινοτομίας που θα προταθούν με το 7ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την ανάπτυξη (2007-2011).

- Επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο

Ένα εργατικό δυναμικό καλά εκπαιδευμένο, καταρτισμένο και ικανό να προσαρμόζεται αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο της ανταγωνιστικότητας, της παραγωγικότητας και της αύξησης της απασχόλησης. Στην έκθεσή της η Ειδική ομάδα για την απασχόληση υπό την προεδρία του Wim Kok και το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 τόνισαν ότι η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει περισσότερο και αποτελεσματικότερα στο ανθρώπινο κεφάλαιό της. Για να επιτύχει, τις ευθύνες και το κόστος της συμπληρωματικής αυτής επένδυσης θα πρέπει να επωμιστούν από κοινού οι αρχές, οι επιχειρήσεις και οι ίδιοι οι ιδιώτες. Προβλέπεται μια

⁴² Τα επαγγέλματα αυτά ποικίλλουν και αφορούν διάφορους τομείς: κατανόηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας στο πλαίσιο των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, χρήση των νέων τεχνολογιών, ανάλυση των κινδύνων χρηματοδότησης της καινοτομίας, τεχνολογική και ρυθμιστική εποπτεία, μεσιτεία τεχνολογιών στο πλαίσιο των μεταφορών τεχνολογίας.

σειρά ενεργειών για τη βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου και των ικανοτήτων των εργαζομένων καθώς και για την ενίσχυση της κατάρτισης.

Σύμφωνα με τους στόχους της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, οι αρχές θα πρέπει να αναπτύξουν φιλόδοξες πολιτικές για την προσαρμογή των ικανοτήτων των εργαζομένων, την αύξηση των μορφωτικών επιπέδων, τη μείωση της εγκατάλειψης του σχολείου και την αύξηση της συμμετοχής των λιγότερο ειδικευμένων ατόμων στην κατάρτιση. Ορισμένοι τομείς της βιομηχανίας - που συχνά χαρακτηρίζονται από την υψηλή παρουσία των ΜΜΕ – επενδύουν λιγότερο στο εργατικό τους δυναμικό. Καθώς η αγορά δεν είναι σε θέση να εγγυηθεί επαρκές επίπεδο επενδύσεων, πρέπει να ενισχυθούν τα συστήματα αμοιβαιότητας των οφελών και του κόστους, κατά το παράδειγμα των τομεακών ή των περιφερειακών ταμείων κατάρτισης. Από την άποψη αυτή, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και τα μελλοντικά ευρωπαϊκά προγράμματα στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης παίζουν ένα σημαντικό ρόλο εκσυγχρονισμού των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Αυτή η επενδυτική προσπάθεια στο ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ιδιαίτερα επείγουσα στο σημερινό πλαίσιο της ταχείας γήρανσης, και σύντομα της μείωσης του ενεργού πληθυσμού, γεγονός που συνεπάγεται έναν αυξανόμενο κίνδυνο αναντιστοιχίας και έλλειψης προσόντων. Από την άποψη αυτή, πρέπει επίσης να προβλεφθούν καλύτερα οι ανάγκες σε ικανότητες και να προσαρμοστεί αντίστοιχα η προσφορά κατάρτισης, ιδίως διότι η βιομηχανία συχνά πάσχει από την έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Η Επιτροπή πρότεινε στην επιτροπή απασχόλησης του Συμβουλίου την πραγματοποίηση ενός φιλόδοξου εγχειρήματος ανταλλαγής εμπειριών σχετικά με το θέμα αυτό στο πλαίσιο της στρατηγικής για την απασχόληση. Στο πνεύμα αυτό, ένα αυξημένο επίπεδο δημόσιας υγείας μπορεί επίσης να συμβάλει στην επίτευξη ενός ποιοτικού και παραγωγικού ανθρώπινου κεφαλαίου.

Για το λόγο αυτό η Επιτροπή μέσω των πρωτοβουλιών της στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης προτίθεται να προλαμβάνει και να εντοπίζει καλύτερα, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη (ιδίως τα κράτη μέλη μέσω της ανοικτής μεθόδου συντονισμού), τις ελλείψεις προσόντων, προκειμένου να εξασφαλίσει καταλληλότερες απαντήσεις. Θα διασφαλίσει επίσης ότι η επόμενη γενιά κοινοτικών προγραμμάτων στον τομέα της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης είναι καλύτερα σε θέση να ανταποκριθεί στις ανάγκες τόσο οριζόντιας (για παράδειγμα οι σπουδές μηχανικών) όσο και τομεακής φύσης για ορισμένους τύπους προσόντων. Η Επιτροπή έχει εξάλλου προτείνει ένα ενιαίο πλαίσιο για τη διαφάνεια των προσόντων και των ικανοτήτων, σκοπός του οποίου είναι να βοηθήσει την επικοινωνία στην αγορά εργασίας⁴³.

Η στρατηγική της Λισσαβώνας αποδίδει έμφαση στην ανάγκη να γίνουν περισσότερες και αποτελεσματικότερες επενδύσεις στην κατάρτιση, την εκπαίδευση και την διά βίου μάθηση εάν η Ένωση επιθυμεί να υλοποιήσει τους στόχους της όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα⁴⁴. Η ιδιωτική χρηματοδότηση στη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση, την εκπαίδευση των ενηλίκων και την ανώτατη εκπαίδευση παραμένει ακόμη σε επίπεδα άκρως ανεπαρκή.

Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού εφαρμόζεται στα θέματα αυτά. Συμπληρώνεται από τοπικά προγράμματα, δικτυώσεις και ανταλλαγές ορθών πρακτικών. Οι χώρες που έδωσαν τη μεγαλύτερη σημασία στην επανενδυνάμωση των συστημάτων διά βίου μάθησης είναι αυτές

⁴³ COM(2003) 796.

⁴⁴ Κοινή ενδιάμεση έκθεση «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010» Συμβουλίου και Επιτροπής, η οποία συμφωνήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2004.

που παρουσιάζουν τις καλύτερες επιδόσεις στον τομέα της παραγωγικότητας, της έρευνας και της καινοτομίας.

Δεσμούς μεταξύ της βιομηχανίας και της ακαδημαϊκής κοινότητας δημιούργησαν οι ανταγωνιστικότερες χώρες, δημιουργώντας δίκτυα μεταξύ όλων των παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων όσων εξασφαλίζουν τη χρηματοδότηση. Οι δομές της διά βίου μάθησης μπορούν επίσης να βοηθήσουν τις χώρες να περιορίσουν τις συνέπειες που έχουν οι βιομηχανικές μεταβολές στους εργαζόμενους.

- Οι ΤΠΕ στην υπηρεσία της ανταγωνιστικότητας.

Το σχέδιο δράσης «eEurope 2005» συγκεντρώνει πρωτοβουλίες στον τομέα της ανάπτυξης υπηρεσιών και δικτύων, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια συντονισμένη προσέγγιση των κοινοτικών πολιτικών στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Το σχέδιο επικεντρώνεται στους τομείς στους οποίους οι κρατικές πολιτικές μπορούν να προσφέρουν μια προστιθέμενη αξία. Οι κύριοι τομείς που επηρεάζουν την βιομηχανική πολιτική είναι οι εξής:

α) Το ηλεκτρονικό επιχειρείν, που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει την ενσωμάτωση των ΤΠΕ σε όλες τις πτυχές της διαδικασίας παραγωγής και της επιχείρησης στο σύνολό της. Οι κοινοτικές δράσεις στον τομέα αυτό έχουν σκοπό να καταστήσουν το ρυθμιστικό και μη ρυθμιστικό πλαίσιο ευνοϊκότερο στη χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου. Άλλες πρωτοβουλίες θα βοηθήσουν τις ΜΜΕ να καθορίσουν τις στρατηγικές τους όσον αφορά το ηλεκτρονικό επιχειρείν, με σκοπό να μεγιστοποιήσουν τη χρήση των ΤΠΕ και να τις βοηθήσουν να επιλέξουν την καταλληλότερη τεχνολογία, να προσαρμόσουν τις πρακτικές τους και να θέσουν σε εφαρμογή τις αναγκαίες οργανωτικές αλλαγές. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στις ΜΜΕ του μεταποιητικού τομέα.

β) Οι ευρυζωνικές επικοινωνίες. Τα κράτη μέλη θα αναπτύξουν εθνικές στρατηγικές που θα επικεντρωθούν παράλληλα στην προσφορά και στην ανάπτυξη της ζήτησης, ιδίως των προχωρημένων εφαρμογών που ανοίγουν το δρόμο για τη δημιουργία νέων υπηρεσιών και νέων αγορών.

γ) Η βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου για τη χρησιμοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας. Η διαλειτουργικότητα των τεχνολογικών πλατφόρμων θα επιτρέψει στους τελικούς χρήστες, τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις να διαθέτουν ασφαλή πρόσβαση στις δημόσιες και τις εμπορικές υπηρεσίες. Το ρυθμιστικό πλαίσιο για το ηλεκτρονικό εμπόριο εδραιώνεται με τη μεταφορά των οδηγιών για την ηλεκτρονική υπογραφή, το ηλεκτρονικό εμπόριο και τα πνευματικά δικαιώματα, καθώς και την υιοθέτηση των οδηγιών για τις δημόσιες συμβάσεις, που εισάγουν την επιγραμματική αγορά για το δημόσιο τομέα. Επιπλέον, η υιοθέτηση του ονόματος τομέα ανώτατου επιπέδου «eu» θα μπορούσε να καθιερώσει την εμπιστοσύνη απέναντι στο ηλεκτρονικό εμπόριο εντός της ΕΕ.

- Η συνεισφορά της πολιτικής ανταγωνισμού στην ανάπτυξη και τη διάδοση της έρευνας και της ανάπτυξης καθώς και της καινοτομίας

Στον τομέα των ενισχύσεων για την έρευνα, η επανεξέταση του πλαισίου των ενισχύσεων για την έρευνα το 2005 θα επιτρέψει την εξεύρεση απαντήσεων στην μεταβαλλόμενη πραγματικότητα των ερευνητικών δραστηριοτήτων.

Η Επιτροπή προβλέπει έτσι να εκδώσει ανακοίνωση για τις κρατικές ενισχύσεις και την καινοτομία το 2005. Η επανεξέταση αυτή θα έχει σκοπό να βελτιώσει τις δυνατότητες στήριξης των επενδύσεων των ΜΜΕ σε καινοτόμα σχέδια, της πρόσληψης ειδικευμένου προσωπικού ή των υπηρεσιών για την καινοτομία που παρέχουν φυτώρια επιχειρήσεων και άλλοι ενδιαμέσιοι οργανισμοί. Επιπλέον, η Επιτροπή θα καταρτίσει ένα εγχειρίδιο ή «οδηγό του επαγγελματία» πριν από τα τέλη 2004. Το έγγραφο αυτό θα συγκεντρώνει σε ένα ενιαίο κείμενο τις δυνατότητες όσον αφορά τις ενισχύσεις για την καινοτομία, καθώς και την προσέγγιση για τις ενισχύσεις προς τα φυτώρια επιχειρήσεων και άλλους ενδιαμέσους οργανισμούς.

Το 2005 θα επανεξεταστεί επίσης η μεταχείριση των ενισχύσεων για την ανάπτυξη των κεφαλαίων κινδύνου. Στο μεταξύ, η έγκριση των ενισχύσεων μικρού ύψους, καθώς δεν έχει σημαντικό αντίκτυπο στον ανταγωνισμό, συμπεριλαμβανομένων των ενισχύσεων για την καινοτομία, θα απλοποιηθεί και καταστεί περισσότερο ευέλικτη.

Εξάλλου, η επανεξέταση του κανονισμού εξαίρεσης για τις μεταφορές τεχνολογίας μόλις ολοκληρώθηκε. Ο κανονισμός αυτός θα έχει ως σκοπό να διευκολύνει όσο το δυνατόν περισσότερο τη διάδοση των αδειών στον τεχνολογικό τομέα, επικεντρώνοντας τις προσπάθειες που καταβάλλονται στις συμφωνίες που μπορεί να στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό. Έτσι, η επανεξέταση αυτή θα επιχειρήσει να επιτύχει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της εκμετάλλευσης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και των θεμιτών ανησυχιών που μπορεί να προκύψουν όσον αφορά τον ανταγωνισμό.

4.2.2. Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών

Ο ανταγωνισμός στο εσωτερικό της ενιαίας αγοράς αποτελεί την καλύτερη εγγύηση της ανταγωνιστικότητας σε μεσοπρόθεσμο και σε μακροπρόθεσμο επίπεδο. Η συνέχιση της εγκαθίδρυσης της εσωτερικής αγοράς συνεχίζει να αποτελεί προτεραιότητα και αφορά τόσο τα προϊόντα όσο και τις υπηρεσίες, έτσι ώστε να ευνοηθεί στο μέγιστο η αλληλεπίδραση μεταξύ της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Σε γενικές γραμμές, η κοινοτική εναρμόνιση των υφιστάμενων κοινοτικών νομοθεσιών ή η ουσιαστική αμοιβαία αναγνώρισή τους συμβάλλει στη βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.

- Βελτίωση της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων και των υπηρεσιών

Στο κοινοτικό επίπεδο μπορούν να αναφερθούν πέντε πρωτοβουλίες.

1. Η βιομηχανία χρειάζεται υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στην καλύτερη δυνατή τιμή για να παραμείνει ανταγωνιστική. Η ταχεία έγκριση της πρόσφατης πρότασης οδηγίας στον τομέα των υπηρεσιών θα δημιουργήσει μια πραγματική εσωτερική αγορά στον τομέα αυτό. Αναμένεται ότι, ενθαρρύνοντας τη διασυννοριακή οικονομική δραστηριότητα και ενδυναμώνοντας τον ανταγωνισμό, θα διευρύνει τις δυνατότητες επιλογών, θα βελτιώσει την ποιότητα και θα μειώσει τις τιμές για τους καταναλωτές, καθώς και για τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες.

2. Μια πιο συνεκτική εφαρμογή των διαφόρων οδηγιών που ανήκουν στη νέα προσέγγιση θα επιτρέψει στις επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν στο μέγιστο τα περιθώρια ευελιξίας των μέσων αυτών.

3. Ένας προβληματισμός σχετικά με το στρατηγικό ρόλο της ευρωπαϊκής τυποποίησης, ως μέσου για τη στήριξη της ανάπτυξης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων τόσο στο εσωτερικό επίπεδο όσο και στις χώρες άμεσης γειτονίας με την ΕΕ ή ακόμη σε διεθνές επίπεδο, θα επιτρέψει την καλύτερη χρήση της.

4. Η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης αγοράς κεφαλαίων και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών αποτελεί απαραίτητο στοιχείο στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα και ιδίως για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στο μεταποιητικό τομέα. Ο κύριος στρατηγικός στόχος του σχεδίου δράσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (FSAP), που ξεκίνησε το 1999, ήταν να επιτραπεί στις πανευρωπαϊκές χρηματοοικονομικές αγορές να αξιοποιήσουν το πλήρες δυναμικό τους και να μειωθεί έτσι το κόστος του κεφαλαίου για τις επενδύσεις. Η ολοκλήρωση του σχεδίου το 2005 παραμένει πρωταρχικός στόχος για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

5. Η εφαρμογή του σχεδίου δράσης σχετικά με το εταιρικό δίκαιο και την εταιρική διακυβέρνηση θα επιτρέψει την ολοκλήρωση και τον εκσυγχρονισμό του εταιρικού δικαίου και της εταιρικής διακυβέρνησης που απαιτούν οι επιχειρήσεις, οι αγορές και το κοινό.

- Προώθηση της ανταγωνιστικότητας με την άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής ανταγωνισμού

Ο πρωταρχικός ρόλος της πολιτικής ανταγωνισμού για τη στήριξη της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας θα ενισχυθεί με την έναρξη ισχύος την 1η Μαΐου των νέων κανονισμών στους τομείς καταπολέμησης των μονοπωλίων και ελέγχου των συγκεντρώσεων. Το νέο αντιμονοπωλιακό πλαίσιο θα περιορίσει το ρυθμιστικό βάρος, καταργώντας το σύστημα ενημέρωσης. Αυτό σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις θα εξοικονομούν χρόνο στις στρατηγικές τους αποφάσεις, καθώς δεν θα πρέπει πια να περιμένουν την έγκριση των συμφωνιών και των πρακτικών τους από την Επιτροπή. Επίσης θα επιτρέψει στην Επιτροπή να επικεντρώσει την εφαρμογή των αντιμονοπωλιακών κανόνων στα σοβαρότερα και πιο επιζήμια προβλήματα ανταγωνισμού. Η σαφέστερη συνεκτίμηση των οφελών που απορρέουν από μια συγκέντρωση θα δώσει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να διακρίνει καλύτερα τις συγχωνεύσεις που μειώνουν τον ανταγωνισμό και όσες δεν το μειώνουν⁴⁵.

Εξάλλου, η αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών για τις ενισχύσεις διάσωσης και αναδιάρθρωσης έχει ως σκοπό να επιτρέψει και να επιταχύνει τις αναδιρθρώσεις διασφαλίζοντας συγχρόνως τη μείωση των στρεβλώσεων που κινδυνεύουν να προκαλέσουν στις επηρεαζόμενους βιομηχανικούς τομείς οι ενισχύσεις του τύπου αυτού.

- Συμφιλίωση των ενεργειακών περιορισμών με την ανταγωνιστικότητα

Στον ενεργειακό τομέα τρεις κύριες προκλήσεις θα έχουν σημαντικές συνέπειες για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα. Πρώτα από όλα, η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού θα συνεχίσει να είναι απαραίτητη και η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες με σκοπό την εξασφάλισή του. Επιπλέον, το άνοιγμα των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου προς όλους τους χρήστες έως την 1η Ιουλίου 2004 θα ωφελήσει όλη τη βιομηχανία, συμπεριλαμβανομένων των ΜΜΕ. Τέλος, ελλοχεύει ο κίνδυνος η αύξηση της τιμής της ηλεκτρικής ενέργειας ύστερα από τις συμφωνίες του Κυότο

⁴⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 139/2004 του Συμβουλίου, ΕΕ 29.1.2004, L 24/1·Ανακοίνωση της Επιτροπής, ΕΕ 5.2.2004, C 31/5.

κινδυνεύει να έχει επιπτώσεις για την ανταγωνιστικότητα. Η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση σχετικά με το θέμα αυτό για να διασαφηνίσει ποιος θα είναι ο αντίκτυπος από την ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού κόστους στις ενεργειακές τιμές. Άλλοι παράγοντες, όπως η απελευθέρωση των ενεργειακών αγορών ή οι διακυμάνσεις των τιμών του πετρελαίου, θα ληφθούν επίσης υπόψη.

- Κατάργηση ορισμένων φορολογικών εμποδίων για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς

Οι επιχειρήσεις της ΕΕ πρέπει να λειτουργούν σε μια ενιαία οικονομική ζώνη στην οποία εφαρμόζεται το σύνολο των διαφόρων εθνικών φορολογικών συστημάτων για τις εταιρείες. Αυτό έχει ως συνέπεια την απώλεια αποτελεσματικότητας στο οικονομικό επίπεδο, ειδικές δαπάνες συμμόρφωσης και έλλειψη διαφάνειας.

Για να περιοριστεί το βάρος των φορολογικών διατυπώσεων που επιβαρύνουν τις ΜΜΕ, οι οποίες διατηρούν διασυννοιακές δραστηριότητες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και για λόγους εξοικονόμησης και μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας, μελετάται η πρόταση εφαρμογής ενός πρώτου μέτρου σε πειραματικό και προαιρετικό στάδιο. Το μέτρο αυτό συνίσταται σε ένα σύστημα εταιρικής φορολόγησης σύμφωνα με τους κανόνες του κράτους κατοικίας αντί με τους κανόνες των διαφόρων φορολογικών κωδικών των κρατών μελών, στα οποία δραστηριοποιούνται οι ΜΜΕ. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη που προβλέπεται ότι θα συμμετάσχουν σε αυτό το πιλοτικό σχέδιο θα δεσμευτούν ότι θα αναγνωρίσουν αμοιβαία τις διάφορες μεθόδους υπολογισμού των φορολογήσιμων κερδών.

Όσον αφορά τον καθορισμό της κοινής ενοποιημένης βάσης φορολόγησης για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θα μπορούσε να εξεταστεί η δυνατότητα να εφαρμοστούν οι κανόνες της συνθήκης για την ενισχυμένη συνεργασία, εάν αποδειχτεί ότι δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί καμία πρόοδος για το σύνολο των χωρών της Ένωσης.

Επιπλέον, για το 2004 προβλέπεται να απλοποιηθούν οι υποχρεώσεις για το ΦΠΑ. Με την απλοποίηση αυτή θα δημιουργηθεί ιδίως ένα σύστημα ενιαίου κέντρου εξυπηρέτησης. Το σύστημα αυτό προβλέπεται ότι θα βασιστεί στην εμπειρία που έχει αποκτηθεί στο πλαίσιο του ενιαίου ευρωπαϊκού κέντρου εξυπηρέτησης για θέματα ΦΠΑ που οφείλουν οι επιγραμμικοί πωλητές τρίτων χωρών. Θα μειώσει σημαντικά το διοικητικό βάρος του ΦΠΑ, διότι θα επιτρέψει στις επιχειρήσεις να απευθύνονται σε μία μόνο διοικητική φορολογική υπηρεσία, στη γλώσσα τους, και να συμμορφώνονται με μια μόνο σειρά υποχρεώσεων.

Τέλος, για να ενθαρρυνθεί η διάδοση των ορθών πρακτικών στον τομέα της φορολογίας, η Επιτροπή θα αξιολογήσει επίσης τη σκοπιμότητα να χρησιμοποιηθεί η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού.

4.2.3. Οι πολιτικές συνοχής στην υπηρεσία των βιομηχανικών και διαρθρωτικών μεταλλαγών

- Παρακολούθηση της διαδικασίας βιομηχανικών μεταλλαγών και στήριξη των περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας

Η πολιτική συνοχής δεν θα πρέπει να συνοδεύει απλώς τις βιομηχανικές μεταλλαγές αλλά και να διαθέτει μια προληπτική προσέγγιση, παροτρύνοντας τις περιφέρειες να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να αναπτύξουν τη δυνατότητά τους να καινοτομούν.

Η Επιτροπή αναγνώρισε τους στόχους αυτούς στο τρίτο σχέδιο για την οικονομική και την κοινωνική συνοχή για την περίοδο προγραμματισμού 2007-2013, το οποίο έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην καινοτομία στις επιχειρήσεις, ενθαρρύνοντας ιδίως τη σύσφιγξη των δεσμών μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων και της βιομηχανίας. Μια άλλη προτεραιότητα θα είναι η ενίσχυση της πρόσβασης στις ΤΠΕ και η ενθάρρυνση της χρήσης τους. Η βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση και στη γνώση θα επιτρέψει την προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος. Αυτό θα γίνει με τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, προερχόμενες από τα πανεπιστήμια (spin-offs), με τη βελτίωση της διασύνδεσης μεταξύ της βιομηχανίας και των ερευνητικών κέντρων ή με την προώθηση της ανάπτυξης φυτώριων επιχειρήσεων. Μέσω των στοιχείων αυτών, η πολιτική της συνοχής θα χρησιμοποιήσει το δυναμικό των βιομηχανικών ομαδοποιήσεων ως μέσο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών.

Η στήριξη των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών – τόσο στα νέα όσο και στα υπάρχοντα κράτη μέλη – είναι η πρώτη προτεραιότητα της πολιτικής συνοχής. Στις περιοχές αυτές η άμεση στήριξη στη βιομηχανία θα συνοδεύεται από τη βελτίωση των γενικών όρων με τους οποίους δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις, καθώς και με την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών μεταφορών, τηλεπικοινωνιών και ενέργειας. Προτάθηκε επίσης η σύσταση ενός «ταμείου προσαρμογής». Το ταμείο αυτό προβλέπεται να λάβει έως και 1 δισεκατομμύριο ευρώ ανά έτος, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα να στηριχτούν οι οικονομικές αναδιαρθρώσεις σε ειδικές περιοχές ή τομείς, ιδίως όσους είναι περισσότερο εκτεθειμένες στο διεθνή ανταγωνισμό ή σε άλλα ασύμμετρα σοκ.

- Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση στην υπηρεσία της ανταγωνιστικότητας.

Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της Λισσαβώνας, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις προτεραιότητες που συμβάλλουν άμεσα στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, όπως η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και της διά βίου μάθησης, η δημιουργία θέσεων εργασίας και το επιχειρηματικό πνεύμα και η προώθηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις οικονομικές μεταβολές. Οι προτεραιότητες αυτές στηρίζονται από το ευρωπαϊκό κοινωνικό ταμείο που συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας διαρκώς ανταγωνιστικής οικονομίας της γνώσης, χάρη στις επενδύσεις στην κατάρτιση, την εκπαίδευση, τα ενεργητικά μέτρα της αγοράς εργασίας και τα μέτρα που ευνοούν την κοινωνική ενσωμάτωση.

- Ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων και των μεγάλων ευρωπαϊκών έργων

Οι επενδύσεις στα ευρωπαϊκά δίκτυα έχουν πρωταρχική σημασία για να εξασφαλιστεί η καλύτερη προσβασιμότητα και να μειωθεί η συμφόρηση, της οποίας το κόστος, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, δύναται να αντιπροσωπεύει έως και 2% του ΑΕγχΠ της ΕΕ. Η προσβασιμότητα προτάσσεται από τις επιχειρήσεις μεταξύ των κριτηρίων που χρησιμοποιούν, όταν επιλέγουν τον τόπο εγκατάστασής τους. Η προώθηση μεγάλων έργων στο πλαίσιο των διευρωπαϊκών δικτύων αποτελεί εξάλλου κεντρικό στοιχείο της πρωτοβουλίας ανάπτυξης που ξεκίνησε το περασμένο έτος, στην οποία περιλαμβάνονται οχτώ έργα στους τομείς της Ε&Α, της καινοτομίας και των ευρυζωνικών δικτύων.

Η πρόκληση για την υλοποίηση των έργων αυτών δεν είναι μόνο να εντοπιστούν τα καλύτερα έργα αλλά και να χρηματοδοτηθούν⁴⁶. Πρέπει να εξευρευνηθούν νέες δυνατότητες, όπως η καταβολή χρέωσης, η χρηματοδότηση από τον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα, ή η σύναψη ενδεχομένως ευρωπαϊκών δανείων, αν και τελικά τα σχέδια αυτά προσδοκάται ότι θα χρηματοδοτούν οι χρήστες.

Στον τομέα αυτό βρίσκεται σε εξέλιξη ή προβλέπεται μια σειρά από πρωτοβουλίες:

- Η εφαρμογή του διευρωπαϊκού δικτύου με την έγκριση των νέων προσανατολισμών (αναθεώρηση σε εξέλιξη της απόφασης 1692/96/CE), η πρόταση νέων κανόνων για τη χορήγηση των χρηματοδοτικών ενισχύσεων για την περίοδο 2007-2013, και η ενδεχόμενη δημιουργία ενός φορέα διαχείρισης.
- Τα μεγάλα τεχνολογικά έργα δημιουργούν εξάλλου αγορές για την ευρωπαϊκή βιομηχανία και ένα δυναμικό εκμετάλλευσης της τεχνολογίας: τα έργα προτεραιότητας του διευρωπαϊκού δικτύου θα δημιουργήσουν για παράδειγμα από μόνα τους μια αγορά 30 δισεκατομμυρίων ευρώ για το οδικό υλικό και τη σιδηροδρομική σηματοδότηση των τρένων υψηλής ταχύτητας. Από την άποψη αυτή, η απελευθέρωση του τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών θα συμπαράσχει και άλλες αγορές.
- Η εφαρμογή του προγράμματος Galileo, με την ανάθεση το 2004 της ανάπτυξης και της εκμετάλλευσής του, και η έναρξη το 2005 μιας πρωτοβουλίας για το βιομηχανικό πρόγραμμα που έχει ως σκοπό να αναπτύξει και να δημιουργήσει έως το 2015 ένα ολοκληρωμένο σύστημα εναέριου έλεγχου.
- Η μεταρρύθμιση του τρόπου χρέωσης για τη χρήση των υποδομών από τα βαρέα οχήματα στο πλαίσιο αναθεώρησης της οδηγίας «Ευρωβινιέτα» θα επιτρέψει εξάλλου την επίτευξη μεγαλύτερης διαφάνειας κατά τη χρήση των εσόδων από την καταβολή των τελών για τον τομέα των μεταφορών, γεγονός που θα ωφελήσει τη βιομηχανία ως χρήστη.

4.2.4. Καλύτερος συνδυασμός της βιώσιμης ανάπτυξης με την ανταγωνιστικότητα

- Δημιουργία των συνθηκών ανάπτυξης μιας βιώσιμης παραγωγής

Η βιώσιμη παραγωγή αποτελεί απαραίτητο όρο για την αποδέσμευση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης από την οικονομική ανάπτυξη και την παραγωγή. Ανταποκρίνεται στην έννοια «περισσότερη παραγωγή με λιγότερες πρώτες ύλες», στο επίπεδο της οικονομίας γενικότερα, αλλά και σε επίπεδο τομεών και ακόμη και των μεμονωμένων επιχειρήσεων. Για να αντιμετωπιστεί η πρόκληση αυτή απαιτούνται συνθήκες παραγωγής και μέσα που να χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη περιβαλλοντική αποτελεσματικότητα (τόσο από οικονομική όσο και από οικολογική άποψη). Η βιώσιμη παραγωγή αποτελεί επίσης μια αγορά για τους προμηθευτές εξοπλισμού και τεχνολογίας ή τους παροχείς υπηρεσιών, σε έναν τομέα στον οποίο ορισμένες κοινοτικές επιχειρήσεις είναι από τις πρώτες παγκοσμίως.

⁴⁶ Μόνο το διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφοράς αναμένεται να κοστίσει 600 δισεκατομμύρια ευρώ έως το 2020, εκ των οποίων τα 230 δισεκατομμύρια ευρώ προορίζονται για σχέδια προτεραιότητας, το ευρωπαϊκό ενδιαφέρον των οποίων έχουν αναγνωρίσει το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο.

Η Επιτροπή το 2004 θα προτείνει ένα πολιτικό πλαίσιο με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης παραγωγής στο επίπεδο της επιχείρησης. Στόχος της θα είναι να δημιουργηθούν οι όροι εκείνοι που θα επιτρέψουν στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό επιχειρήσεων να αποκτήσουν το οικονομικό ενδιαφέρον να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις και να ενσωματώσουν τη διάσταση αυτή στη διαχείριση και τη στρατηγική ανάπτυξή τους. Θα προταθεί ιδίως να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των αρχών και του ιδιωτικού τομέα με ένα διπλό σκοπό: αφενός, την καλύτερη ενσωμάτωση των επιχειρήσεων στην προετοιμασία των περιβαλλοντικών μέτρων σχετικά με το παραγωγικό σύστημα και, αφετέρου, τη δέσμευσή τους στην εφαρμογή των μέτρων αυτών.

- Ενθάρρυνση των «καθαρών» ενεργειών και τεχνολογιών

Η ανάπτυξη των «καθαρών» τεχνολογιών και των νέων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας πρέπει να ενδυναμωθεί. Ωστόσο, η παραδοσιακή προσέγγιση στον τομέα αυτό επικεντρώνεται στη στήριξη με τη συγχρηματοδότηση των ερευνητικών σχεδίων. Η προσέγγιση αυτή δεν λαμβάνει υπόψη την πραγματική ζήτηση της βιομηχανίας, διότι εστιάζει υπερβολικά στη θεμελιώδη έρευνα. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό, πρέπει να συμπληρωθεί με μέσα που παροτρύνουν σε μεγαλύτερο βαθμό τη συνεργασία του ιδιωτικού με το δημόσιο τομέα, δημιουργώντας κοινές δομές που θα είναι υπεύθυνες για σχέδια κοινού καθορισμού και διαχείρισης. Την προσέγγιση αυτή υιοθετεί το σχέδιο δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες (ETAP), το οποίο εφαρμόζεται ιδίως με τις τεχνολογικές πλατφόρμες (βλ. ανωτέρω). Οι εφαρμογές που πρέπει να εξερευνηθούν είναι πολυάριθμες. Στις εφαρμογές αυτές η Ευρώπη μπορεί να επιδείξει ή να αναπτύξει σύντομα εμπειρογνωμοσύνη (αιολικές, τεχνολογίες της ενεργειακής αποτελεσματικότητας, ή καύσιμα υποκατάστασης όπως το υδρογόνο, επεξεργασία του νερού, διαχείριση των απορριμμάτων, κ.τ.λ.).

Εξάλλου, στην ανάπτυξη των «καθαρών» τεχνολογιών, οι κρατικές αγορές παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, επιτρέποντας τη στήριξη των νέων αγορών.

- Ενθάρρυνση του κοινωνικού διαλόγου, συμπεριλαμβανομένων των τομεακών θεμάτων

Ο κοινωνικός διάλογος αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για τη διαβούλευση και τη διαπραγμάτευση με τους κοινωνικούς εταίρους, που επιτρέπει να επιτυγχάνεται καλύτερη ισορροπία μεταξύ του κοινωνικού και του οικονομικού πυλώνα της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι κοινωνικοί εταίροι δεσμεύτηκαν να εξετάσουν θέματα που υπάγονται άμεσα στη στρατηγική της Λισσαβώνας.

Το 2002, ενέκριναν ένα πλαίσιο για τις δράσεις σχετικά με τη διά βίου μάθηση, καθώς και προσανατολισμούς για την πρόληψη και τη διαχείριση των αλλαγών, που καθιστούν αναγκαίες οι αναδιαρθρώσεις των επιχειρήσεων.

Επιπλέον, ο κοινωνικός διεπαγγελματικός διάλογος μπορεί να συμπληρωθεί με έναν κοινωνικό διάλογο σε τομεακό επίπεδο, που μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη διαδικασία των βιομηχανικών μεταλλαγών.

Μια άλλη συνεισφορά στην παρακολούθηση των μεταλλαγών της ευρωπαϊκής οικονομίας μπορεί να υποβάλει το «European Monitoring Centre on Change» (EMCC) (Ευρωπαϊκό Κέντρο Εποπτείας των Αλλαγών), που εξειδικεύεται στην ανταλλαγή πρακτικών, πληροφοριών και ιδεών για την πρόληψη και τη διαχείριση των αλλαγών.

4.2.5. *Ενθάρρυνση της διεθνούς ανάπτυξης των κοινοτικών επιχειρήσεων*

- Διευκόλυνση της πρόσβασης στις αγορές εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Μια ανταγωνιστική ευρωπαϊκή βιομηχανία πρέπει να διαθέτει πρόσβαση υπό τους ίδιους όρους με τους ανταγωνιστές της στις αγορές των τρίτων χωρών. Η Ένωση πρέπει συνεπώς να συνεχίσει να μεριμνά για την ανάπτυξη του ουσιαστικού ανοίγματος των αγορών των τρίτων χωρών, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που αποδέχονται οι εταίροι μας στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Η Κοινότητα εφαρμόζει μια στρατηγική πρόσβασης στην αγορά που αποσκοπεί στην εξάλειψη των φραγμών που εμποδίζουν τις ευρωπαϊκές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών προς τις τρίτες χώρες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις αναδυόμενες χώρες, η επιτυχία των οποίων στις αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να έχει ως αντιστάθμισμά την τήρηση των υποχρεώσεων που έχουν αποδεχτεί.

Όσον αφορά τους δασμούς, παρότι οι προηγούμενοι γύροι πολυμερών διαπραγματεύσεων επέτρεψαν τη σημαντική μείωση των εμποδίων πρόσβασης στις αγορές, κατέληξαν σε ιδιαίτερα ανομοιογενείς δασμολογικές δομές, με σημαντικές διαφορές για παράδειγμα όσον αφορά τους υψηλότερους δασμούς, την κλιμάκωση των δασμών, το ποσοστό των ενοποιήσεων, τη διαφορά μεταξύ των ενοποιημένων και των εφαρμοζόμενων ποσοστών. Το κύριο διακύβευμα των πολυμερών διαπραγματεύσεων για την πρόσβαση στην αγορά των προϊόντων είναι να συμπίεστεί με πιο ομογενή τρόπο το σημερινό επίπεδο των δασμών που επιβάλλουν τα μέλη του ΠΟΕ, και να τεθεί όριο στους υψηλότερους δασμούς.

Η βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης των ευρωπαίων εξαγωγέων στην αγορά εξαρτάται επίσης από την ενσωμάτωση νέων μελών στον ΠΟΕ καθώς και, ανάλογα με την περίπτωση, από τη σύναψη διμερών εμπορικών συμφωνιών (διεξάγονται διαπραγματεύσεις στο πνεύμα αυτό με τις χώρες του Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου και τη Mercosur).

Η προοδευτική μείωση των δασμολογικών εμποδίων, τουλάχιστον στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες επιβάλλει αυξημένη προσοχή στα μη δασμολογικά εμπόδια, ο πολλαπλασιασμός των οποίων μπορεί να ακυρώσει το περιεχόμενο των δασμολογικών παραχωρήσεων. Η ενίσχυση της ρυθμιστικής συνεργασίας με ορισμένες τρίτες χώρες που αποτελούν σημαντικές αγορές για την ΕΕ (Ηνωμένες Πολιτείες, Λατινική Αμερική, Κίνα, Ιαπωνία...) έρχεται να συμπληρώσει δράσεις που αναλαμβάνονται σε πολυμερές πλαίσιο και μπορεί να αντιμετωπίσει την απουσία διμερών εμπορικών συμφωνιών.

Όσον αφορά τη μείωση των εμποδίων αυτών, η συνεργασία των ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης (EET/EEHT/ETSI) με τους διεθνείς οργανισμούς τυποποίησης (ΔΟΤ/ΔΗΕ/ΙΥΣ) καταλήγει σε διεθνείς κανόνες που είναι δυνατόν να διευκολύνουν την πρόσβαση σε διάφορες αγορές, στο βαθμό που οι κανόνες αυτοί χρησιμοποιούνται και από τους εμπορικούς μας εταίρους. Η Κοινότητα θα πρέπει να εκφράζεται με μία μόνο φωνή στους διεθνείς οργανισμούς μεταφορών (ΠΟΜ, ΔΟΠΕ, ΔΟΔΣΜ) για να εξασφαλίσει μια δίκαιη αγορά για τους χρήστες και τους κατασκευαστές οχημάτων και εξοπλισμού. Το πρόβλημα αυτό δίκαιης αγοράς είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο για τη ναυπηγική βιομηχανία.

Επίσης, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για την ατζέντα της Ντόχα για την ανάπτυξη, η Ευρωπαϊκή Ένωση τάχθηκε υπέρ της εγκαθίδρυσης μεγαλύτερης αναλογικότητας μεταξύ των βαρών που προκαλούν και τους θεμιτούς στόχους που εξυπηρετούν τα μη δασμολογικά εμπόδια (δημόσια υγεία, προστασία του περιβάλλοντος, φορολογικά εμπόδια...). Τα μέτρα τελωνειακής διευκόλυνσης (απλοποίηση των διατυπώσεων και τελωνειακοί έλεγχοι με σκοπό

τη μείωση των δυσανάλογων διοικητικών βαρών για τις επιχειρήσεις, ιδίως τις ΜΜΕ) συμβάλλουν επίσης στο άνοιγμα των αγορών. Η χρήση σύγχρονων τεχνικών, ιδίως των τεχνολογιών των πληροφοριών, θα επιτρέψει την επίτευξη ενός απλοποιημένου και χωρίς χαρτιά περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις και τα τελωνεία, καθώς και για άλλους οργανισμούς που επεμβαίνουν στον έλεγχο των διεθνών ανταλλαγών. Επιπλέον, η ανάπτυξη της πιστοποίησης φερεγγυότητας των επιχειρήσεων και των μεταφορέων σε συντονισμό με τους κύριους εμπορικούς μας εταίρους, θα συμβάλλει στον περιορισμό των ελέγχων ασφαλείας στις συναλλαγές.

Τέλος, η κατάλληλη προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι απαραίτητη. Η Κοινότητα αποδίδει, συνεπώς, έμφαση στο σεβασμό των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τόσο σε διεθνές επίπεδο στο πλαίσιο της συμφωνίας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στο εμπόριο (ADPIC) και των διεθνών συμβάσεων, όσο και σε εγχώριο πλαίσιο, όσον αφορά την καταπολέμηση της πειρατείας και των απομιμήσεων.

- Εξασφάλιση της τήρησης των διεθνών εμπορικών κανόνων (αντιντάμπινγκ, μέτρα κατά των επιδοτήσεων, διασφαλίσεις)

Εκτός από τις ενέργειες για τις οποίες γίνεται λόγος στο προηγούμενο τμήμα, η εμπορική πολιτική της Κοινότητας μεριμνά επίσης για την πρόληψη της έγερσης νέων φραγμών σε βάρος των ευρωπαϊών εξαγωγών. Αυτό υλοποιείται, παραδείγματος χάριν, με την προσεκτική παρακολούθηση της χρήσης των εμπορικών αμυντικών εργαλείων (αντιντάμπινγκ, μέτρα κατά των επιδοτήσεων, διασφαλίσεις) εκ μέρους των εμπορικών εταίρων μας ώστε να αποφεύγεται η μη νόμιμη λήψη μέτρων.

Αντιθέτως, η ΕΕ εφαρμόζει τα δικά της εργαλεία εμπορικής άμυνας για να διασφαλίσει ότι οι εισαγωγές προέλευσης τρίτων χωρών πληρούν τους διεθνείς κανόνες. Χωρίς να έχουν άμεσο αποτέλεσμα στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, συμβάλλουν έμμεσα, λειτουργώντας ως μοχλός και διαμορφώνοντας ένα σταθερό και προβλέψιμο κλίμα για τις επενδύσεις. Το θετικό αυτό αποτέλεσμα θα επεκταθεί και στα νέα κράτη μέλη μετά τη διεύρυνση.

- Επέκταση των κανόνων της ενιαίας αγοράς και των προτύπων της ΕΕ στις γειτονικές χώρες

Η Ένωση πρέπει να ενισχύσει τις προσπάθειές της να επεκτείνει το πρότυπο της εσωτερικής αγοράς και τις αρχές της στις γειτονικές χώρες, προκειμένου να διασφαλίσει έναν ανταγωνισμό βασισμένο στους ίδιους κανόνες. Η επέκταση αυτή έχει ήδη δρομολογηθεί τόσο για τις υποψήφιες χώρες (Ρουμανία, Βουλγαρία, Τουρκία) και για τις χώρες των Βαλκανίων που φιλοδοξούν να προσχωρήσουν στην Ένωση. Η νέα πολιτική γειτνίασης⁴⁷ προτείνει στις χώρες της μεσογειακής περιφέρειας και της Ανατολικής Ευρώπης προσέγγιση των νομοθεσιών, ιδιαίτερα στον τομέα των βιομηχανικών προϊόντων.

Οι υπουργοί εμπορίου της ΕΕ και των μεσογειακών χωρών έχουν ήδη εγκρίνει σχέδιο δράσης για την ελεύθερη κυκλοφορία βιομηχανικών προϊόντων. Το σχέδιο αυτό βασίζεται στην υιοθέτηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και των ευρωπαϊκών προτύπων εκ μέρους των μεσογειακών εταίρων, ούτως ώστε να διευκολυνθούν οι ανταλλαγές μεταξύ των δύο περιφερειών. Ένα από τα μέσα της δράσης αυτής είναι η σύναψη συμφωνιών για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης και της αποδοχής των προϊόντων, που επιτρέπει την ελεύθερη

⁴⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ευρύτερη Ευρώπη - Γειτονικές σχέσεις: ένα νέο πλαίσιο σχέσεων με τους γείτονές μας στα ανατολικά και νότια σύνορά μας» – COM(2003) 104 τελικό της 11^{ης} Μαρτίου 2003.

πρόσβαση των τελευταίων στις αντίστοιχες αγορές. Η διαπραγμάτευση ανάλογων συμφωνιών θα προταθεί στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης που έχουν την ιδιότητα του εταίρου στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πολιτικής γειτνίασης, κυρίως στην Ουκρανία και στη Μολδαβία.

- Ανάπτυξη της διεθνούς διάστασης της πολιτικής για το περιβάλλον

Όσον αφορά το περιβάλλον, η Ένωση μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις διεθνείς συζητήσεις. Οι διεθνείς δεσμεύσεις μπορεί να συνεπάγονται κόστος για τις κοινοτικές επιχειρήσεις, ιδίως εάν οι επιχειρήσεις των κυριότερων ανταγωνιστών μας δεν υποβάλλονται στις ίδιες δεσμεύσεις ή δεν τις τηρούν. Το γεγονός αυτός είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό στην περίπτωση επιχειρήσεων χωρών που γνωρίζουν ταχεία εκβιομηχάνιση (όπως, η Κίνα, η Ινδία, η Βραζιλία ή η Αργεντινή), χωρίς να αναφερθούμε στην απροθυμία των ΗΠΑ να αναλάβουν τέτοιες δεσμεύσεις. Η Επιτροπή σκοπεύει να καθορίσει αρχές για να διασφαλίσει την κατάλληλη ισορροπία μεταξύ των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης κατά τις διαπραγματεύσεις πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών. Αυτό θα επιτρέψει κυρίως να ενσωματωθούν πλήρως οι διαστάσεις της ανταγωνιστικότητας και της σχέσης κόστους - αποδοτικότητας στις εντολές διαπραγμάτευσης που δίνονται στην Επιτροπή και να διασφαλιστεί η συμβατότητα των διεθνών δεσμεύσεων της Ένωσης με την εσωτερική της νομοθεσία.

*

Η λεπτομερής εξέταση των κοινοτικών πολιτικών επέτρεψε να εντοπιστούν αρκετές συμπληρωματικές πτυχές. Λαμβάνοντας υπόψη τις συνεισφορές αυτές, η Επιτροπή προτίθεται να διερευνήσει ενδελεχέστερα τα διδάγματα αυτά στο πλαίσιο ειδικών ανακοινώσεων, αναλύοντας τον αντίκτυπο των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας και τα μέσα για τη βελτίωση του αντίκτυπου αυτού.

4.3. Εφαρμογή διαφοροποιημένης βιομηχανικής πολιτικής ανά τομέα

Στην ανακοίνωση για τη βιομηχανική πολιτική του 2002 υπογραμμίζεται η ανάγκη να ληφθούν υπόψη τα χαρακτηριστικά και οι ιδιαιτερότητες των τομέων κατά την εφαρμογή των μέτρων οριζόντιου χαρακτήρα. Οι γενικές συνθήκες διαφέρουν εν μέρει από τον έναν τομέα στον άλλο και συνεπώς απαιτούν διαφοροποιημένες προσεγγίσεις.

Σε ορισμένους τομείς, το κανονιστικό περιβάλλον διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο, είτε όσον αφορά τη δυνατότητα καινοτομίας, όπως στον φαρμακευτικό τομέα, είτε λόγω των ανησυχιών που συνδέονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη, όπως στην αυτοκινητοβιομηχανία ή στη χημική βιομηχανία. Αντίθετα, σε άλλους τομείς, όπως η κλωστοϋφαντουργία ή η ναυπηγική βιομηχανία, καθοριστική είναι η διεθνής διάσταση, είτε λόγω του ανταγωνισμού – όχι πάντα θεμιτού – των αναδυόμενων χωρών είτε εξαιτίας δυσκολιών όσον αφορά την πρόσβαση στις προστατευμένες αγορές τρίτων χωρών. Τέλος, σε έναν τομέα όπως η αμυντική βιομηχανία, σημαντικό πρόβλημα αποτελεί κυρίως η έλλειψη πραγματικής εσωτερικής αγοράς. Τα παραδείγματα αυτά καταδεικνύουν τη διαφορετικότητα των μεταποιητικών κλάδων και την ανάγκη η διαφορετικότητα αυτή να αντανakλάται με τη διασφάλιση της καλύτερης δυνατής αλληλεπίδρασης των πολιτικών.

Η εκ μέρους της Επιτροπής ανάπτυξη δραστηριοτήτων σε τομεακό επίπεδο δεν αντιστοιχεί σε επιστροφή στις παρεμβατικές πολιτικές του παρελθόντος, αλλά αντίθετα βασίζεται στην προσαρμογή ενεργειών, κυρίως οριζόντιου χαρακτήρα, στις ειδικές ανάγκες που εντοπίζονται

στο τομεακό επίπεδο, βάσει της μεθοδολογίας που περιγράφεται παραπάνω. Οι εργασίες που προβλέπονται για τα επόμενα έτη θα επιτρέψουν να αναπτυχθεί η μεθοδολογία αυτή, προκειμένου να εντοπίζονται, να προβλέπονται στο βαθμό του δυνατού και να υποστηρίζονται οι βιομηχανικές μεταλλάξεις, σε στενή συνεργασία με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη.

Συνέχιση των εργασιών που έχουν ήδη δρομολογηθεί

Οι εργασίες της ομάδας G10 κατέληξαν σε πολλαπλές συστάσεις σχετικά με την ανταγωνιστικότητα του φαρμακευτικού τομέα: καθορισμός μιας δέσμης δεικτών επιδόσεων που θα επιτρέπουν να διενεργούνται συγκρίσεις και συγκριτικές κατατάξεις, βελτίωση των κανονιστικών ρυθμίσεων και πρόσβαση στα καινοτόμα φάρμακα, προώθηση της καινοτομίας και βελτίωση της επιστημονικής βάσης. Το ζητούμενο είναι να επιτευχθεί ισορροπία ανάμεσα στις ανησυχίες που συνδέονται με την υγεία και στην αναγκαία ενθάρρυνση της καινοτομίας. Οι δραστηριότητες που έχουν ήδη δρομολογηθεί στους τομείς των φαρμακευτικών προϊόντων στη βάση των εργασιών της G10 θα συνεχιστούν. Παράλληλα, η ομάδα Leadership 2015 κατάρτισε μια σειρά προτεραιοτήτων στον τομέα των ναυτιλιακών βιομηχανιών: ενίσχυση της E&A και της καινοτομίας, κατάρτιση πλαισίου κανόνων θεμιτού ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο (*level playing field*), εκπόνηση σχεδίων χρηματοδότησης και εγγυήσεων· διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικών ιδιοκτησίας· δυνατότητα πρόσβασης σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Η υλοποίηση των προτεραιοτήτων αυτών θα αποτελέσει αντικείμενο ιδιαίτερης παρακολούθησης. Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για υλοποίηση των προσανατολισμών που προτάθηκαν από την Επιτροπή και εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο βάσει συστάσεων των ομάδων υψηλού επιπέδου.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει επίσης τις εργασίες της βάσει των προσανατολισμών που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής για τις βιοεπιστήμες και τις βιοτεχνολογίες.

Όσον αφορά τον κλάδο της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης, η ανακοίνωση του 2003 εντόπισε με σαφήνεια τις βασικές προκλήσεις του κλάδου – καινοτομία, E&A, κατάρτιση, συνεργασία με την Κίνα στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής. Η τομεακή ομάδα υψηλού επιπέδου που συγκροτήθηκε από την Επιτροπή θα συνεχίσει την ανάλυση αυτή και θα διατυπώσει τις συστάσεις της στους αρμόδιους ευρωπαϊούς και εθνικούς πολιτικούς σχετικά με τα βασικά για τον κλάδο ζητήματα. Η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση σχετικά με τη διαδικασία αυτή τον Ιούλιο του 2004. Τέλος, όσον αφορά τον τομέα των υπηρεσιών που συνδέονται με τις επιχειρήσεις, πρόσφατα συστάθηκε ένα ευρωπαϊκό φόρουμ, το οποίο θα εμβαθύνει την ανάλυση της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στον τομέα της μεταποίησης και τις υπηρεσίες που συνδέονται με τις επιχειρήσεις, προκειμένου να εντοπίσει τις τάσεις που έχουν ως αποτέλεσμα οι υπηρεσίες να μετατρέπονται σε συνεχώς μεγαλύτερη πηγή προστιθέμενης αξίας για τον τομέα της μεταποίησης.

Οι προσεχείς πρωτοβουλίες

Η Επιτροπή θα εξασφαλίσει κατ'αρχάς την παρακολούθηση της ανταγωνιστικής κατάστασης των κυριότερων βιομηχανικών κλάδων και την εξέλιξη της διαδικασίας μεταλλαγής. Αυτό αναμένεται, ειδικότερα, να επιτρέψει τον εντοπισμό τυχόν αιφνίδιας επιδείνωσης της κατάστασης ώστε να είναι δυνατή η ταχεία αντίδραση σε αυτή.

Επιπλέον, θα εξακολουθήσει να εξετάζει ετησίως την ανταγωνιστικότητα ορισμένων τομέων και θα προβαίνει, ενδεχομένως, βάσει της ανάλυσης αυτής, στις απαιτούμενες πρωτοβουλίες. Κατά την επιλογή των προς εξέταση τομέων, θα προσπαθήσει να λαμβάνει υπόψη την

ποικιλομορφία των ανταγωνιστικών προσκλήσεων τις οποίες οι τομείς αυτοί καλούνται να αντιμετωπίσουν: παράγοντες κανονιστικού χαρακτήρα, διεθνές πλαίσιο, σημασία της διάστασης της καινοτομίας, τεχνολογικής ή μη, και τέλος μη ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Για την περίοδο 2004-2005, παραδείγματος χάριν, προβλέπονται οι ακόλουθες πρωτοβουλίες:

- πρωτοβουλία υπέρ του τομέα των μηχανολογικών κατασκευών, που διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για όλη την οικονομία ως τομέας παροχής εξοπλισμού παραγωγής σε όλους τους βιομηχανικούς κλάδους·
- θα πραγματοποιηθεί ανάλυση του τομέα των οικολογικών βιομηχανιών με σκοπό την λήψη ενδεχόμενων μέτρων· η ανάλυση θα καλύπτει τη διεθνή ανταγωνιστικότητά του κλάδου, το δυναμικό ανάπτυξής του (και στα νέα κράτη μέλη) και τα εμπόδια στα οποία προσκρούει η ανάπτυξή του·
- στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, έχει εξαγγελθεί η συγκρότηση ομάδας υψηλού επιπέδου. Θα εξεταστούν ορισμένα βασικά θέματα: η καινοτομία, η κατάρτιση, η ασφάλεια, το περιβάλλον. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στον αντίκτυπο της συσσώρευσης νομοθεσιών στην ανταγωνιστικότητα του τομέα·
- τέλος, η Επιτροπή θα ασχοληθεί με τον τομέα των μη σιδηρούχων μετάλλων, που αντιμετωπίζει κυρίως δυσκολίες πρόσβασης σε υλικά ανακύκλωσης, καθώς και στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορίας.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ: ΑΝΑΛΗΨΗ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με μια διαδικασία διαρθρωτικών αλλαγών που συντελούνται σε διάφορα επίπεδα:

- **Στο μακροοικονομικό επίπεδο.** Η διαδικασία της ανακατανομής των πόρων της μεταποιητικής βιομηχανίας υπέρ των υπηρεσιών συνεχίζεται και δεν πρέπει να συγχέεται με τη διαδικασία αποβιομηχάνισης. Η διαδικασία αυτή δεν ισοδυναμεί σε καμία περίπτωση με παρακμή της μεταποιητικής δραστηριότητας, αλλά εκφράζει μάλλον διαρθρωτικές μεταλλαγές (φύση της ζήτησης, οργανωτικές αλλαγές...). Στο πλαίσιο αυτό, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στη βιομηχανία αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση μιας ισχυρής βιομηχανικής βάσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

- **Στο επίπεδο του μεταποιητικού τομέα.** Ο διεθνής ανταγωνισμός, είτε προέρχεται από εκβιομηχανισμένες χώρες (ΗΠΑ, Ιαπωνία) είτε από αναδυόμενες (Κίνα, Ινδία), συνεπάγεται την ανάγκη να τοποθετηθούν σε τομείς μεγαλύτερου τεχνολογικού περιεχομένου. Μόνον η θέση αυτή θα επιτρέψει στην ευρωπαϊκή βιομηχανία να προσαρμοστεί στις προκλήσεις αυτές.

- **Εντός των ίδιων των τομέων.** Ο ανταγωνισμός των αναδυόμενων χωρών στους τομείς υψηλής έντασης εργασίας συνεπάγεται ότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς που εκτίθενται σε αυτόν (κλωστοϋφαντουργία, υπόδηση, δερμάτινα είδη ...) προβαίνουν σε συνεχείς καινοτομίες και μετακινούνται σε δραστηριότητες ή προϊόντα με ισχυρό περιεχόμενο γνώσεων. Μια τέτοια στρατηγική είναι η μόνη που μπορεί να περιορίσει

τον κίνδυνο της αποβιομηχάνισης σε τομείς ιδιαίτερα ευάλωτους σε αυτό το είδος ανταγωνισμού.

Οι αλλαγές αυτές είναι αναγκαίες. Θα ήταν ουτοπικό να προσπαθήσουμε να αντιταχθούμε σε αυτές: η ακινητοποίηση θα έκανε, στο μέλλον, ακόμα πιο επώδυνες τις αναπόφευκτες προσαρμογές. Πρέπει συνεπώς να εντοπίσουμε και να προβλέψουμε τις αλλαγές αυτές και, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, να τις υποστηρίξουμε.

Τα συγκεκριμένα μέτρα και οι συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που προτείνει η παρούσα ανακοίνωση έως όλα ως στόχο να συμβάλουν στην επίτευξη του σκοπού αυτού:

- η **βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου** αποσκοπεί να περιορίσει τις υποχρεώσεις που επιβαρύνουν τις επιχειρήσεις σε ό,τι αφορά την ανάγκη να επιτευχθούν οι στόχοι των κανονιστικών ρυθμίσεων. Οι ρυθμίσεις αυτές αναμένεται να επιφέρουν, ειδικότερα, ισορροπία ανάμεσα στους επιδιωκόμενους στόχους και στη διατήρηση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας. Πρέπει να αντικαθίστανται ή να συμπληρώνονται από μη κανονιστικές προσεγγίσεις όποτε κρίνεται αναγκαίο. Παράλληλα, οι κανόνες πρέπει να είναι επαρκώς σαφείς, σταθεροί και προβλέψιμοι για να εξασφαλίσουν την αναγκαία νομική βεβαιότητα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος ενός περιβάλλοντος ευνοϊκού για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων.
- η **καλύτερη αξιοποίηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών** θα επιτρέψει να βελτιωθεί ο αντίκτυπος των πολιτικών αυτών στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, κυρίως υπό το διπλό πρίσμα της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης και της ενίσχυσης της συνοχής της διευρυμένης Ένωσης. Οι δύο αυτοί στόχοι είναι άλλωστε αλληλένδετοι: μόνον η ενίσχυση της συνοχής της Ένωσης θα διασφαλίσει ότι η αναγκαία μετάβαση στην οικονομία της γνώσης δεν θα είναι αποκλειστικό προνόμιο των επιχειρήσεων των πιο προηγμένων περιοχών ή τομέων.
- Τέλος, η **έρευνα του καλύτερου συνδυασμού των πολιτικών σε τομεακό επίπεδο** θα επιτρέψει να επιβεβαιωθεί στην πράξη ότι ο μηχανισμός της βιομηχανικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτυγχάνει ικανοποιητικά τους στόχους του όσον την ενίσχυση της βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας. Θα καταλήξει, ενδεχομένως, σε προτάσεις βελτιώσεων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται στο κατώφλι της πιο φιλόδοξης διεύρυνσης στην ιστορία της. Όμως, τα νέα κράτη μέλη, δεδομένης της ιστορίας τους, θα χρειαστεί να αντιμετωπίσουν περισσότερο από τα άλλα σημαντικές προκλήσεις για να ανταποκριθούν με επιτυχία στη διαδικασία των διαρθρωτικών αλλαγών και αυτό παρά τη σημαντικό πρόοδο της τελευταίας δεκαετίας. Οι προτεινόμενες διαδικασίες, που σκοπό έχουν να επιφέρουν αποτελέσματα στα διάφορα επίπεδα που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας, έχουν ιδιαίτερη σημασία για τα νέα κράτη μέλη: η ρυθμιστική σύνεση θα αποτρέψει την πρόωρη διάβρωση της ακόμα ευπαθούς ανταγωνιστικότητάς τους· η έμφαση που θα δοθεί στη διάδοση των γνώσεων και στη συνοχή θα τους επιτρέψει να διαμορφώσουν βιώσιμα συγκριτικά πλεονεκτήματα, πέρα από τα μεταβατικά πλεονεκτήματα που συνδέονται με το χαμηλό κόστος του εργατικού δυναμικού· και η τομεακή προσέγγιση της ανταγωνιστικότητας θα επιτρέψει να δοθεί στοχοθετημένη απάντηση στα προβλήματα των βιομηχανικών μεταλλαγών που εμφανίζουν ιδιαίτερη οξύτητα στα κράτη αυτά. Με τον τρόπο αυτό, οι προκλήσεις που θέτει η διεύρυνση στη βιομηχανική πολιτική της Ένωσης θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία και οι ευκαιρίες που παρέχει να αξιοποιηθούν πλήρως.

Μια βιομηχανική πολιτική προσαρμοσμένη με αυτόν τον τρόπο θα παράσχει στη βιομηχανία της διευρυμένης Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των νέων κρατών μελών, τη δυνατότητα να συμβάλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβώνας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στατιστικά στοιχεία

**Πίνακας 1 : Αποβιομηχάνιση: μείωση των θέσεων απασχόλησης στη βιομηχανία
1955-1998**

	Έτος αιχμής	% στη βιομηχανία κατά το έτος αιχμής	% στη βιομηχανία το 1988	Μείωση σε % από το έτος αιχμής έως το 1998
Ηνωμένο Βασίλειο	1955	47,9	26,6	44,5
Βέλγιο	1957	47,0	26,1	44,5
Σουηδία	1965	42,8	25,7	40,0
Κάτω Χώρες	1965	41,1	22,2	46,0
ΟΔΓ	1970	49,3	35,0	29,0
Δανία	1970	37,8	26,8	29,1
Ιταλία	1971	39,7	31,9	19,6
Γαλλία	1973	39,5	25,2	36,2
Αυστρία	1973	42,8	30,4	29,0
Ιρλανδία	1974	32,6	28,3	13,2
Φινλανδία	1975	36,1	27,7	23,3
Ισπανία	1975	38,4	30,4	20,8
Ελλάδα	1980	30,2	22,9	24,2
Πορτογαλία	1982	37,5	36,4	2,9
ΗΠΑ	1966	36,0	23,6	34,4
Ιαπωνία	1973	37,2	32,0	14,0

Πηγή : Feinstein C., *Structural Changes in the developed countries during the XX century*. Oxford Review of Economic Policy, vol 15, n°4, 1999. Données de l'OCDE (Στοιχεία του ΟΟΣΑ).

Πίνακας 2: Ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας*, ΕΕ και ΗΠΑ

%	ΕΕ-15			ΗΑΠ		
	1979-90	1990-95	1995-01	1979-90	1990-95	1995-01
Οικονομία - Σύνολο	2,2	2,3	1,7	1,4	1,1	2,3
Γεωργία	5,2	4,8	3,3	6,4	1,7	9,1
Ορυχεία	2,9	13,1	3,5	4,4	5,1	-0,2
Τομέας της μεταποίησης	3,4	3,5	2,3	3,4	3,6	3,8
Ηλεκτροδότηση, παροχή φυσικού αερίου, υδροδότηση	2,7	3,6	5,7	1,1	1,8	0,1
Κατασκευές	1,6	0,8	0,7	-0,8	0,4	-0,3
Διανομή	1,3	1,9	1	1,8	1,5	5,1
Μεταφορές	2,8	3,8	2,3	3,9	2,2	2,6
Επικοινωνίες	5,2	6,2	8,9	1,4	2,4	6,9
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	2,2	1	2,8	-0,7	1,7	5,2
Υπηρεσίες προς της επιχειρήσεις	0,7	0,7	0,3	0,1	0	
Κοινωνικές και προσωπικές υπηρεσίες	-0,3	0,4	0,3	1,2	0,9	-0,4
Δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση και υγεία	0,6	1,1	0,8	-0,4	-0,8	-0,6

Πηγή : M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). * παραγωγικότητα της εργασίας ανά ώρα εργασίας.

Πίνακας 3: Δείκτες επιδόσεων ανά τομέα. 1979-2001

	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας, της απασχόλησης και της παραγωγικότητας της εργασίας (TCAM 1979-2001)			Μερίδιο του τομέα της μεταποίησης (σε % της προστιθέμενης αξίας, σε τιμές του 1995)		Εμπορικό ισοζύγιο της ΕΕ15 (σε δισ. ευρώ)	
	ΠΑ (σε τιμές 1995)	Απασχόληση	Παραγωγικότητα της εργασίας *	1979	2001	1989	2001
Ηλεκτρονικά εξαρτήματα	8,5	-0,1	8,6	0,2	1,0	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός	7,3	-1,2	8,6	0,4	1,6	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Μηχανές γραφείου	7,4	-0,6	8,0	0,3	1,2	- 16,3	- 33,5
Δέκτες ραδιοφώνου και τηλεόρασης	3,9	-2,3	6,3	0,3	0,6	- 11,9	- 17,7
Χημικές ουσίες	3,4	-1,3	4,7	4,7	7,5	14,0	53,5
Άλλα όργανα	2,5	-1,8	4,4	0,4	0,5	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Βασικά μέταλλα	0,7	-3,1	3,7	2,9	2,6	- 5,1	- 15,6
Άλλες ηλεκτρικές μηχανές και συσκευές π.δ.κ.α	2,5	-0,7	3,2	2,4	3,2	3,5	4,6
Χαρτί και χαρτόνι	2,0	-1,0	3,0	1,8	2,1	0,8	5,3
Αεροσκάφη και διαστημόπλοια	2,1	-0,6	2,7	0,9	1,1	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Επιστημονικά εργαλεία	2,4	-0,2	2,6	1,1	1,4	- 1,6	0,8
Μη μεταλλικά ορυκτά προϊόντα	1,1	-1,3	2,3	3,6	3,4	5,4	7,6
Μηχανοκίνητα οχήματα	1,6	-0,7	2,3	4,5	4,8	16,7	43,3
Ξυλεία και προϊόντα ξύλου και φελλού	1,1	-1,0	2,1	1,7	1,6	- 4,4	- 4,8
Μονωμένα σύρματα	1,1	-1,0	2,1	0,3	0,3	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Ελαστικό και πλαστικό	2,4	0,6	1,8	2,7	3,5	2,5	4,4
Τρόφιμα, ποτά και καπνός	1,1	-0,6	1,7	7,1	6,9	2,3	7,0
Τυποεκδοτικές δραστηριότητες	1,6	-0,1	1,7	3,7	4,0	1,7	3,1
Μηχανολογία	0,6	-1,1	1,7	7,7	6,7	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Μεταλλικά προϊόντα	0,8	-0,8	1,6	6,7	6,1	5,4	6,9
Επιπλα και διάφορες μεταποιητικές βιομηχανίες, ανακύκλωση	0,4	-0,7	1,1	3,2	2,7	2,0	- 6,2

* ανά ώρα εργασίας.

Πηγή : M. O'Mahony και B. van Ark (2003)· Eurostat. Αναφέρεται στο COM(2003) 704 τελικό, 21.11.2003.

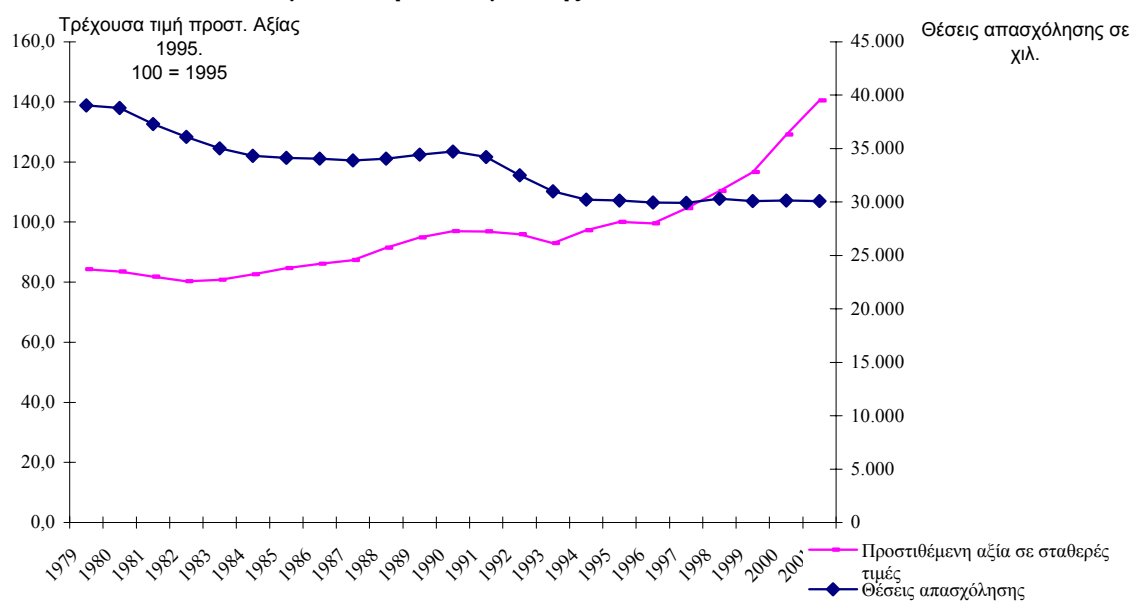
Πίνακας 4: Δείκτες επιδόσεων ανά τομέα. 1979-2001.

	Αύξηση της προστιθέμενης αξίας, της απασχόλησης και της παραγωγικότητας της εργασίας (TCAM. 1979-2001)			Μερίδιο του τομέα της μεταποίησης (σε % της προστιθέμενης αξίας, σε τιμές του 1995)		Εμπορικό ισοζύγιο της ΕΕ15 (σε δισ. ευρώ)	
	ΠΑ (σε τιμές 1995)	Απασχόληση	Παραγωγικότητα της εργασίας*	1979	2001	1989	2001
Είδη ένδυσης	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-9,1	-29,1
Ναυπηγική βιομηχανία	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	δ.ε.δ	δ.ε.δ
Κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα	-0,8	-3,2	2,3	3,7	2,3	-0,2	-0,8
Προϊόντα δέρματος και υπόδησης	-1,1	-3,3	2,2	1,4	0,9	0,9	-3
Διύλιση πετρελαιοειδών, οπτάνθρακας και πυρηνικά καύσιμα	-3,6	-2	-1,7	2,8	0,9	-7,5	-6,7

* ανά ώρα εργασίας.

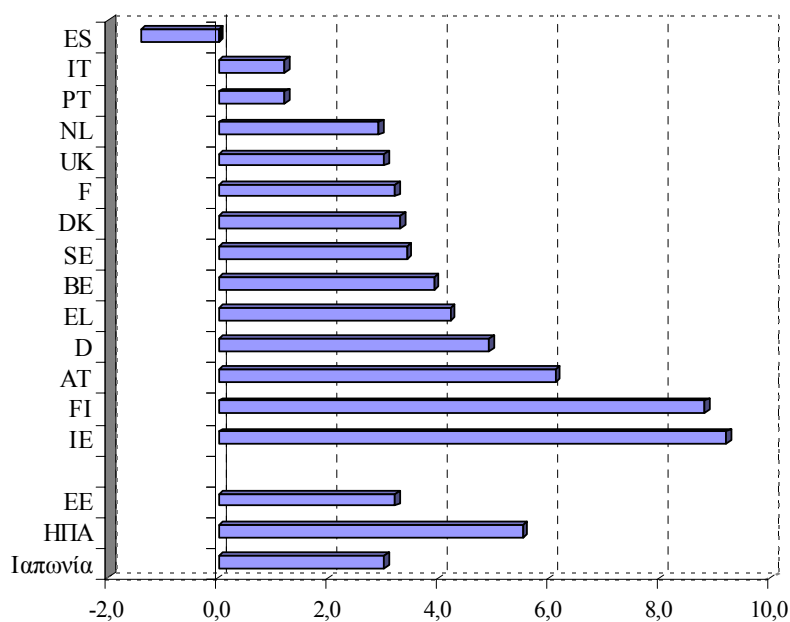
Πηγή: M. O'Mahony et B. van Ark (2003)· Eurostat. Αναφέρεται στο COM(2003) 704 τελικό, 21.11.2003.

Σχήμα 5: Εξέλιξη των θέσεων απασχόλησης και της προστιθέμενης αξίας σε σταθερές τιμές στον μεταποιητικό τομέα της ΕΕ

Πηγή: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Πίνακας 6 : Ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας* στον τομέα της μεταποίησης– 1996-2000

Πηγή : Έκθεση για την ανταγωνιστικότητα 2001. Ανά απασχολούμενο

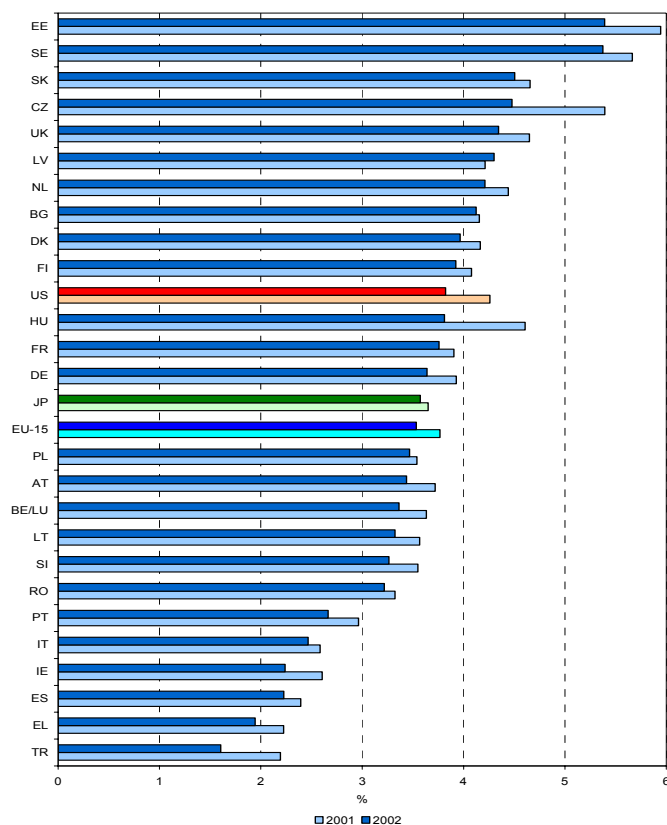
Πίνακας 7: ετήσια αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας* ανά κατάταξη

	1979-1990		1990-1995		1995-2001	
	ΕΕ	ΗΠΑ	ΕΕ	ΗΠΑ	ΕΕ	ΗΠΑ
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	2,2	1,3	2,3	1,1	1,7	2,2
Κατάταξη ΤΠΕ						
Τομείς παραγωγής ΤΠΕ	7,2	8,7	5,9	8,1	7,5	10
Μεταποίηση	12,5	16,6	8,4	16,1	11,9	23,7
Υπηρεσίες	4,4	2,4	4,8	2,4	5,9	1,8
Τομείς χρήσης ΤΠΕ	2,2	1,2	2	1,2	1,9	4,7
Μεταποίηση	2,4	0,5	2,4	-0,6	1,8	0,4
Υπηρεσίες	2,1	1,4	1,8	1,6	1,8	5,3
Τομείς που δεν έχουν σχέση με ΤΠΕ	1,8	0,5	2,1	0,3	1	-0,2
Μεταποίηση	3	2,1	3,6	2,7	1,6	0,3
Υπηρεσίες	0,6	-0,2	1,2	-0,5	0,5	-0,3
Άλλοι	3,4	2	3,2	1,2	2,1	0,7
Κατάταξη με βάση τα προσόντα						
Υψηλό επίπεδο προσόντων	1,8	1,5	1,7	1,5	1,6	2,5
Μέσο προς ανώτερο επίπεδο προσόντων	2,2	-0,4	2,3	-0,6	2,7	1
Μέσο προς κατώτερο επίπεδο προσόντων	1,9	1,3	2	1,2	1,3	3
Χαμηλό επίπεδο προσόντων	2,5	1,4	2,7	1,8	1,1	0,6

* ανά ώρα εργασίας

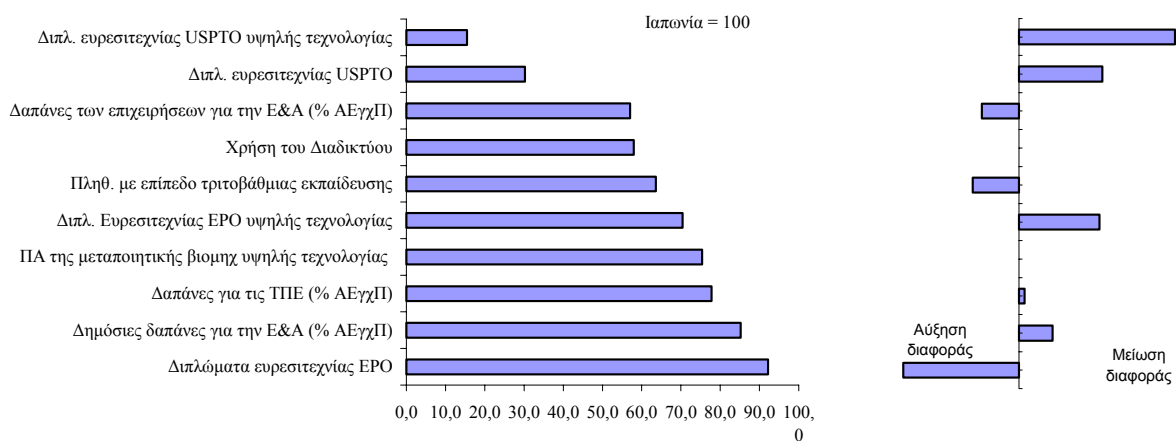
Πηγή : M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). Βλ. κεφάλαιο 2 για τις χρησιμοποιούμενες ταξινομήσεις.

Πίνακας 8α: Δαπάνες για τις ΤΠΕ σε ποσοστό του ΑΕγχΠ

Πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων επιχειρήσεων SEC(2003) 1278, 04.11.2003.

Σχήμα 8β: Σύγκριση ΕΕ-Ιαπωνίας ως προς ορισμένους δείκτες επιδόσεων

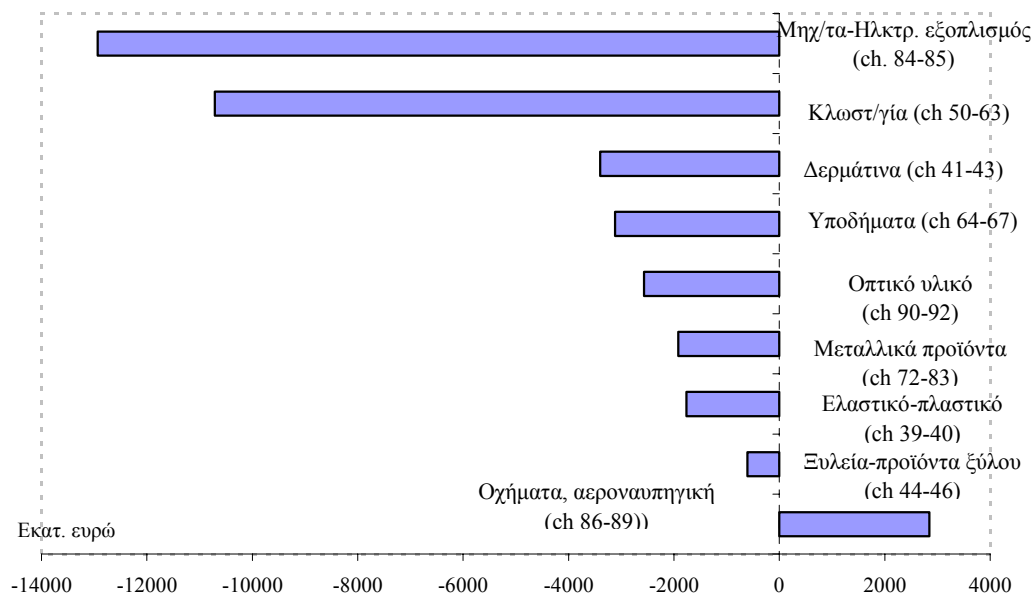
Πηγή : Πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας 2003. Τεχνικό έγγραφο αριθ 2. Ανάλυση των εθνικών επιδόσεων. 2003, Τάση: 1997-2001

Πίνακας 9: Εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας του κόστους

Κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος (βιομηχανικοί τομείς ΕΕ - ΗΠΑ=100)

	1979-81	1994-96	1999-01
Μη μεταλλικά ορυκτά προϊόντα	60,5	70,9	53,4
Επιστημονικά όργανα	81,5	90	64,6
Τυποεκδοτικές δραστηριότητες	140,7	93,4	65,2
Προϊόντα δέρματος και υποδήματα	82,3	98,6	68,2
Μηχανολογία	123,1	110,3	69,3
Χαρτί και χαρτόνι	109,4	99,5	70,2
Μεταλλικά προϊόντα	64,2	89,9	72
Ελαστικό και πλαστικό	55,1	79,3	72,4
Άλλες μηχανές και συσκευές π.δ.κ.α	113,1	129,8	74,4
Ξυλεία και προϊόντα ξύλου	116,5	116,3	77,6
Τρόφιμα, ποτά και καπνός	116,8	124,5	78,9
Κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα	82,7	106,2	79,4
Μονωμένα σύρματα	73,2	94,7	81
Έπιπλα, άλλες μεταποιητικές βιομηχανίες, ανακύκλωση	80,9	101	82,2
Βασικά μέταλλα	108	98,2	83,2
Δέκτες ραδιοφώνου και τηλεόρασης	189,5	129	88,6
Ναυπηγική βιομηχανία	117,1	119,1	90,1
Χημικά προϊόντα	162,7	144,5	93,5
Μηχανές γραφείου	82,5	138,2	105,4
Αεροσκάφη και διαστημόπλοια	165,4	137,2	117,2
Οδικός και άλλος εξοπλισμός	95,8	130	123,2
Είδη ένδυσης	128,8	151,4	124,6
Ημιαγωγοί	167,8	245,8	132,1
Άλλα όργανα	135	144,1	135,7
Τηλεπικοινωνιακός εξοπλισμός	184,3	211,9	142,1
Μηχανοκίνητα οχήματα	220,1	203,5	181,1
Σύνολο μεταποιητικού τομέα	92,5	113,1	94,4

Σχήμα 10 : Εμπορικό ισοζύγιο – ΕΕ/Κίνα. 2002. Βασικές θέσεις

Πηγή : Eurostat, Comext.